

วัตถุประสงค์

วารสารกฎหมายและสังคมรังสิตเป็นวารสารวิชาการของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าทางด้านกฎหมายและสังคมและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา เพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยและงานวิชาการในมหาวิทยาลัยรังสิต และจากสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขานิติศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน บทความที่เสนอมจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อพิมพ์ลงในวารสารอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะระบบการอ้างอิงและรูปแบบการนำเสนอ

ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มาให้ถูกต้อง กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม

เจ้าของ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

52/347 อาคารอุไรรัตน์ (ตึก 3) ถนนพหลโยธิน เมืองเอก ตำบลหลักหก

อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

โทร. 02-997-2222 ต่อ 1294 โทรสาร. 02-997-2222 ต่อ 1264

Email: RJLS@rsu.ac.th

ประธานที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์พิเศษ วิชา มหาคุณ

คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร

อดีตอัยการสูงสุด, นักวิชาการอิสระ

ศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์พลตำรวจตรี ดร.วีรพล กุลบุตร

รองผู้บัญชาการ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

รองศาสตราจารย์ ดร.โกเมศ ขวัญเมือง

กรรมการบริหารหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

ดร.กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

อาจารย์อนิสา มานะทน

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

กองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ผศ.ดร.อิงคริต ดลเจิม

อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

รศ.ดร. วินันท์กานต์ รุจิภักดี

อาจารย์ประจำหลักสูตรดุขฎิบัณฑิตสาขาอาชญวิทยา การบริหารงานยุติธรรมและสังคม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

รศ.พ.ต.อ.ดร.พงศ์กุลธร โรจน์วิรุฬห์

อาจารย์ประจำคณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

พระครูวินัยธรสุรียา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

ประธานหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

อาจารย์วิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล

อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์

รองผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

อาจารย์อนิสา มานะทน

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

นางอมรรัตน์ กุลจันทร์เพ็ญ

เจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ฝ่ายกฎหมาย

ผศ.ดร.สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ออกแบบปก

นางสาวจตุติมา สิริจารุธร

เจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

จัดรูปเล่ม

นางสาวชนิษฐา จรรย์ยัง

เจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

พิมพ์ที่

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต

52/347 ถนนพหลโยธิน เมืองเอก ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

Tel. 02-997-2222 ต่อ 5231

RJLS

Rangsit Journal of Law and Society
วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

บทบรรณาธิการ

วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2564 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เป็นบทความวิจัยการจำนวน 5 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 3 ของจัดทำวารสารของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต และเพื่อเป้าหมายของการทำวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย

กองบรรณาธิการวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต ขอขอบคุณท่านผู้เขียน และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจวารสารของเราและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์จะมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น ตลอดจนทีมงานทุกท่านที่เกี่ยวข้องจนวารสารได้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ทุกประการ

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้ จะให้มุมมองและแง่คิดต่างๆ ต่อยอดความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
บทความวิจัย : Research Articles	
มาตรการทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทย	1
LEGAL MEASURES TO REGISTER DRUG USERS IN THAILAND	
วคิน สุวรรณรัตน์	
ความเสมอภาคของผู้เผชิญโทษจำคุก: ศึกษาการจัดชั้นนักโทษในประเทศไทย	17
PRISONER EQUALITY: A STUDY OF PRISONER CLASSIFICATION SCHEMES	
วิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล	
การเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวสู่สังคมในประเทศไทย	34
THE PRISONERS PRE-RELEASE IN THAILAND	
พรวิไล อุ้ยดำรงธรรม	
การใช้พืชเสพติดประเภทกัญชาเพื่อการบริโภค	48
THE USE OF CANNABIS PLANTS FOR CONSUMPTION	
สมบัติ ชัยวณิชย์	
การศึกษาหลักเกณฑ์ของกฎหมายพาณิชย์ในประเทศไทย	65
A STUDY OF CRITERIA OF COMMERCIAL LAW IN THAILAND	
อนิสา มานะทน	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	79

มาตรการทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทย*

LEGAL MEASURES TO REGISTER DRUG USERS IN THAILAND

วสิน สุวรรณรัตน์

Wasin Suwannarat

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Prince of Songkla University, Thailand

Email: wasin.s@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาวิเคราะห์หลักการและแนวความคิดทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด การนำมาตราทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทย และศึกษาวิเคราะห์ตัวอย่างของการนำมาตราทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดในต่างประเทศ ที่สามารถขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดได้สำเร็จและนำไปสู่มาตรการในการป้องกัน ช่วยเหลือ และบำบัดรักษา ผู้เสพยาเสพติดและสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม ดังที่ปรากฏในกฎหมายและการบังคับใช้ของประเทศต่างๆ ได้แก่ สวิตเซอร์แลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ราชอาณาจักรเดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ แคนาดา สหราชอาณาจักร เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่า การขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้เสพยาเสพติดและจำนวนผู้เสพยาเสพติดได้อย่างชัดเจน ซึ่งนำไปสู่เงื่อนไขการช่วยเหลือและการบำบัดรักษาทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ถูกต้อง อันมีผลต่อสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เสพยาเสพติด รวมถึงสุขภาพกายและสุขภาพจิตของคนในสังคม ได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น ในสังคมที่มีการจัดระเบียบได้อย่างสงบเรียบร้อย จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดให้ผู้เสพเป็นผู้ป่วย ภายใต้เงื่อนไขที่ผู้เสพยาเสพติดต้องมีการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดกับรัฐ และการเข้าสู่ระบบการบำบัดรักษาทางการแพทย์และสาธารณสุข และอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือกับงานการปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ครอบครัว และองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนอื่นๆ ด้วย

* Received 14 June 2021; Revised 25 July 2021; Accepted 24 August 2021

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, การขึ้นทะเบียน, ผู้เสพยาเสพติด

Abstract

This research is a qualitative research that aims to analyze the principles and legal concepts of the drug user registration and the implementation of the legal measures regarding the drug user registration in Thailand. The study also analyzes the examples of the successful legal measures applications concerning the drug user registration in foreign countries, which have led to the preventive, supportive, and rehabilitative measures for the drug addicts and generated the public order of such nations. For instance, Switzerland, the Federal Republic of Germany, Denmark, Netherlands, Canada, the United Kingdom, etc.

According to the study, as the drug user registration delivers the precise target and number of the drug users, the accurate medical and public health support, as well as the proper rehabilitation can be provided. This leads to the positive impact on the health and safety of the drug users, and the good physical and mental health of the people in the society, as it creates the safe environment and well-organized society. Therefore, the research proposes that there should be the legislation imposing the drug users to be the patients, under the condition to register as the drug users with the state, and to enter the medical and public health rehabilitation system. These shall be performed on the collaborative basis with the local governments, the communities, the families, the governmental organizations, and the private organizations.

Keywords: Legal Measures, Registration, Drug Users

บทนำ

การเสพติด (Addiction) เป็นพฤติกรรมของมนุษย์มีมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณในช่วงเดียวกับสมัยพุทธกาล (กำจัด พ่วงสวัสดิ์, 2561)พฤติกรรมกรรมการเสพติด (Behavioural

Addictions) คือ การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งบ่อยๆ ซ้ำๆ แต่กลับมาทำร้ายทั้งตนเอง ครอบครัว สังคมในระยะยาว พฤติกรรมการเสพติดมีหลากหลายรูปแบบ สำหรับอาการติดยาเสพติดผิดกฎหมายนั้นเป็นเพียงหนึ่งในลักษณะพฤติกรรมการเสพติดที่พบ (Steve Sussman, 2017) การเสพติดจึงเป็นอาการอย่างหนึ่งของมนุษย์ จากหลักการสำคัญที่ว่า “ผู้เสพยาเสพติดคือผู้ป่วย” จะถูกตอบสนองหลักการนี้โดยการมีมาตรการทางกฎหมายใน “การขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด” เพื่อเข้าสู่การช่วยเหลือและบำบัดรักษาโดยการบริหารจัดการของงานทางการแพทย์และสาธารณสุขทำงานร่วมมือกับฝ่ายปกครองและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งใช้ได้ผลดีในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี อังกฤษ แคนาดา ราชาอาณาจักรเดนมาร์ก สหราชอาณาจักร และอีกหลายๆ ประเทศ เหตุผลสำคัญคือ ผู้เสพที่เดิมต้องพึ่งพายาเสพติดจากพ่อค้ายาเสพติดที่ผิดกฎหมาย และยังคงหลบซ่อนจากสายตาของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้มีโอกาสมีทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า ได้ยาเสพติดที่บริสุทธิ์ภายใต้การดูแลต่อสุขภาพของเขาโดยรัฐและไม่ผิดกฎหมาย โดยการที่รัฐจัดให้มีกระบวนการทางการแพทย์และสาธารณสุขในการช่วยเหลือและบำบัดรักษาอย่างถูกต้อง กล่าวคือรัฐต้องตรา “กฎหมายว่าด้วยการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด” เพื่อการจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยเหลืออย่างถูกวิธีในการเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภคยาเสพติดและการรักษาให้เลิกจากยาเสพติดได้ ผู้เสพยาเสพติดในระบบจะต้องขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดกับภาครัฐ จึงจะพ้นจากความรับผิดทางอาญา การขึ้นทะเบียนจึงเป็นวิธีการลดทอนความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด (De-Criminalization) และทำให้ผู้เสพยาเสพติดมั่นใจในระบบสาธารณสุข ซึ่งทำให้รัฐสามารถระบุตัวบุคคลและจำนวนที่แท้จริงได้ และยังสามารถให้เห็นชัดเจนถึงพฤติกรรมการเป็นผู้เสพ ซื่อขายเพื่อเสพหรือครอบครองเพื่อเสพ ออกจากอาชญากรในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอื่นๆ ได้อย่างชัดเจน ผู้เสพยาเสพติดไม่ถูกเหมารวมไปฟ้องร้องดำเนินคดีและในที่สุดต้องถูกจำคุกในเรือนจำเป็นจำนวนมาก

ข้อมูลศูนย์ตรวจสอบยาเสพติดและยาเสพติดของสหภาพยุโรป (EMCDDR) มีการเน้นถึงความจำเป็นในการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อสร้างแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดในการลดอันตรายอันเกิดจากการใช้ยาเกินขนาด จากข้อมูลที่ครอบคลุมสหภาพยุโรป นอร์เวย์และตุรกี มีผู้เสียชีวิตจำนวน 9,138 ในภูมิภาคในปี 2016 ประมาณ 84% ของผู้เสียชีวิตมีสาเหตุมาจากเสफीน (opioid) เกินขนาด อย่างไรก็ตามสถิติผู้เสียชีวิตจากยาเสพติดได้ลดลงอย่างต่อเนื่องในบางประเทศ เช่น สเปน เดนมาร์กและโปรตุเกส เกิดจากการใช้มาตรการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีนโยบายลดทอนความรุนแรงของอาชญากรรมยาเสพติด (Harm Reduction) ของรัฐบาล รัฐบาลบัญญัติยาเสพติดและสารควบคุมของรัฐบาลกลาง

(CDSA) ควบคุมขอบเขตการดำเนินงานและการประเมินผลทางวิทยาศาสตร์อย่างใกล้ชิด ในปี 2003 Health Canada ได้รับการยกเว้นพื้นที่ Vancouver Coastal Health (VCH) ภายใต้ มาตรา 56 ของ CDSA เพื่อสร้างสถานที่บำบัดรักษาภายใต้ Downtown Eastside (DTES) ของแวนคูเวอร์ โดยได้รับการอนุมัติจากเทศบาล ผู้ใช้บริการบำบัดทางการแพทย์ที่ขึ้นทะเบียน ส่วนใหญ่มีแนวโน้มจะเป็นผู้ที่ด้อยโอกาสและด้อยโอกาสทางสังคมมากที่สุด การศึกษาพบว่าผู้ที่ ใช้มักเป็นผู้ที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่มั่นคงรายได้ต่ำและมีประวัติการถูกจำคุก จึงเป็นโอกาส สำคัญที่จะเชื่อมโยงกลุ่มนี้ให้เข้าถึงการบริการทางการแพทย์ (EMCDDA, 2002) ประเทศไทยจึง มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดโดยจะต้องมี “การขึ้นทะเบียนผู้ เสพยาเสพติด” เช่นเดียวกันก่อนเป็นลำดับแรกและจัดให้มีพื้นที่ในการช่วยเหลือและ บำบัดรักษาที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการยาเสพติดแห่งชาติ โดยผ่านการเสนอของ คณะกรรมการลดอันตรายจากการเสพยาเสพติดในแต่ละจังหวัด และได้รับอนุญาตจาก คณะกรรมการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดระดับชาติ เพื่อให้ใช้พื้นที่ในโรงพยาบาลจังหวัด หรือสถานีนามัยตำบล เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับการบำบัดรักษาของแพทย์ และการดูแลจาก บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขและฝ่ายปกครอง เช่นเดียวกับประเทศต่างๆ ที่ได้ กล่าวมาแล้ว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการกับปัญหาเสพติดในเชิงป้องกันและ บำบัดรักษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (จิรจุฑา ลิปิพันธ์, 2562) เป็นการให้ความสำคัญใน เรื่องความปลอดภัยของตัวผู้ใช้สารเสพติด รวมถึงการให้ความสำคัญในเรื่องความรู้สึกปลอดภัย ของคนในสังคม อีกทั้งยังง่ายต่อการที่จะแก้ไขปัญหากรณีเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น จึง เกิดประโยชน์กับทุกฝ่ายอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการบูรณาการทุกภาคส่วนทั้งในระดับชาติและ ระดับท้องถิ่น ครอบครัว วัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย นายจ้าง และผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการใช้ กระบวนการทางการแพทย์และสาธารณสุขอย่างแท้จริงในการบำบัดรักษา โดยวิธีการขึ้น ทะเบียนผู้เสพยาเสพติด จะทำให้ได้ข้อมูลชัดเจนและจำนวนของกลุ่มผู้ใช้ยา ผู้ติดยาเสพติดที่ ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด และมีฐานข้อมูลยืนยันรับรอง กอปรกับมีวิธีการลดอันตรายใหม่ๆ ที่มีการนำมาใช้กันในหลายประเทศ ได้แก่ การขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดเพื่อการบำบัดรักษา การรักษาในโรงพยาบาลระบบปิด ผู้เสพยาเสพติดจะยังอยู่ได้ในสังคมโดยไม่ก่ออันตรายให้กับ ตนเองเกินสมควร และไม่ก่ออันตรายให้กับสังคม คนกลุ่มนี้ไม่ถูกดำเนินคดีและถูกจำคุกเป็น จำนวนมากๆ ตามที่ปรากฏในทุกวันนี้ การขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดและการจัดให้มีการ บำบัดรักษาที่ถูกต้องจากแพทย์ เป็นกลไกทางกฎหมายรูปแบบใหม่ที่สามารถนำมาใช้ร่วมกับการ ทำงานของภาคสังคม ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อ

บูรณาการระบบการป้องกัน (Prevention) ที่สามารถเห็นคนเสพยาเสพติดได้อย่างชัดเจน และการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด (Therapy) ได้อย่างเป็นระบบ และการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในภาวะที่ต้องพึ่งพายาเสพติดได้ใกล้ชิด (Drug help) ตามหลักทางการแพทย์และสาธารณสุข ไปพร้อมกับการควบคุมกำกับของหน่วยงานทางปกครองในการช่วยลดความพลอดภัย

ปัญหาสำคัญหรือโจทย์วิจัยคือ ทำอย่างไรให้ประเทศไทยมีกฎหมายลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด ที่มีมาตรการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดและการบำบัดรักษาด้วยวิธีการทางการแพทย์อย่างถูกต้องเหมาะสม เพราะปัจจุบันประเทศเราประสบปัญหาการระบุงผู้เสพยาเสพติดที่แท้จริงมีใครบ้างและมีจำนวนเท่าไร เพื่อการนำคนเหล่านี้เข้าสู่การรักษาดูแลในเรื่องของสุขภาพอนามัย นโยบายทางนิติบัญญัติในเรื่องนี้ยังไม่มี จึงเป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการและแนวคิดทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ตัวอย่างของการนำมาตรการกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดในต่างประเทศ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) ทั้งที่เป็นชั้นปฐมภูมิ (Primary source) และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทย รวบรวมเอกสารกฎหมายต่างๆ เป็นส่วนสำคัญหรือเป็นส่วนหลักของการวิจัยครั้งนี้ โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวกับหัวข้องานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการนำมาตรการทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทยที่ถูกต้องและเหมาะสม

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์หลักการและแนวคิดทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด ได้ผลการศึกษาว่า การขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด มีหลักการและแนวคิดทางกฎหมายคือแนวคิดในการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด กล่าวคือรัฐต้องตรากฎหมายกำหนดให้ “ผู้เสพยาเสพติด ซื้อขายเพื่อเสพ ครอบครองเพื่อเสพ มีสถานะเป็นผู้ป่วย” ต่อจากนั้นในเชิงนโยบายทางนิติบัญญัติให้มีมาตรการการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด ซึ่งมีหลักคิด 3 หลักการที่สำคัญ (จิรวุฒิ ลิปิพันธ์, 2562) ดังนี้

1.1 เริ่มต้นที่หลัก การลดทอนการกำหนดความผิดอาญา Decriminalization สำหรับผู้เสพยาเสพติด หรือการอนุญาตให้ยาเสพติดภายใต้เงื่อนไข Drug Liberalization หรือ การทำให้ยาเสพติดบางประเภท ชนิด ปริมาณ ถูกต้องตามกฎหมาย Drugs Legalization อันเป็นเงื่อนไขของกฎหมายอาญา

1.2 การลดอันตราย Harm Reduction มาตรการทางเลือกแทนการจำคุก พร้อมกับมาตรการบำบัดรักษาทางการแพทย์ ให้แพทย์เฉพาะทางสามารถเข้าบำบัดรักษาได้จริง อนุญาตให้ใช้ยาเสพติดบางประเภทเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์

1.3 นโยบายการบำบัดรักษาทางการแพทย์เป็นหลักสำคัญ Harm Minimization คำนึงถึงสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของบุคคลและสังคม

หลักการและแนวคิดทั้ง 3 ประการ เป็นผลจากการศึกษารูปแบบและแนวทางของนโยบายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด ของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เนเธอร์แลนด์ แคนาดา และราชอาณาจักรเดนมาร์ก เป็นแนวทางเดียวกัน และพบว่า “การขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด” เป็นมาตรการที่นำไปสู่การป้องกัน แก้ไขฟื้นฟูและบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด โดยปราศจากการดำเนินคดีอาญาและการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับผู้เสพยาเสพติด และยังเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมจำนวนผู้เสพยาเสพติดที่มีอยู่ได้ชัดเจน และเป็นการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานแห่งรัฐในการได้รับการดูแลในเรื่องสุขภาพอนามัยของบุคคล และผลกระทบต่อสังคมและสาธารณสุข อย่างตรงกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด

2. ผลการศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าประเทศไทยยังไม่มี การนำมาตรามาตรานี้มาใช้ จึงไม่สามารถกำหนดจำนวนผู้เสพยาเสพติดจำนวนที่แท้จริงได้ จำนวนที่มีการรายงานเป็นเพียงจำนวนประมาณการเท่านั้น และภาครัฐก็ไม่สามารถเข้าถึงคนกลุ่มผู้บริโภคยาเสพติดเหล่านี้ได้ เนื่องจากหลักคิดที่ว่า “ผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ป่วย” ในมิติของกฎหมายยังไม่มิตบัญญัติที่เป็นไปตามหลักคิดนี้จริงจังในประเทศไทย ทำให้ผู้เสพยาเสพติดยังคงเป็นความผิดอาญาอยู่โดย

ไม่มีเงื่อนไขในการลดทอนความผิดอาญาให้กับผู้เสพยาเสพติด เช่นเดียวกับประเทศ สวิตเซอร์แลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เนเธอร์แลนด์ แคนาดา และราชอาณาจักรเดนมาร์ก ผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทยจึงต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและต้องโทษจำคุกในที่สุด สำหรับแนวทางของประเทศไทยสิ่งแรกที่นโยบายทางนิติบัญญัติและทางปฏิบัติต้องดำเนินการก่อนคือ นำหลัก “ผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ป่วย” มาใช้อย่างจริงจัง และสร้างมาตรการการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดโดยการลดทอนความผิดอาญา (De-Criminalization) ภายใต้เงื่อนไขการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดและการเข้าสู่ระบบของงานทางการแพทย์และสาธารณสุขอย่างแท้จริง (จิรวุฒิ ลิปิพันธ์, 2562) โดยการตรากฎหมายออกมาอย่างชัดเจน

3. ผลการศึกษาวิเคราะห์ตัวอย่างของการนำมาตรากฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดในต่างประเทศ การจัดการกับปัญหาเสพติดของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เนเธอร์แลนด์ แคนาดา และราชอาณาจักรเดนมาร์ก พบว่า เมื่อแต่ละประเทศสามารถเข้าถึงกลุ่ม “ผู้เสพยาเสพติด” จริงได้ด้วย การ “ขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด” ภายใต้เงื่อนไขการบำบัดรักษา โดยได้รับยกเว้นจากการต้องถูกดำเนินคดีอาญา มาตรการในการลดอันตรายอย่างอื่นทางการแพทย์และสาธารณสุขก็สามารถนำมาใช้ได้เหมาะสมสามารถลดอันตรายจากการเสพยาเสพติดของผู้เสพได้ ลดการเสพยาเสพติดเกินจนถึงแก่ความตาย หรือเกิดอาการคลุ้มคลั่ง การเสพยาเสพติดในที่สาธารณะ การให้คำปรึกษาทางด้านสุขภาพ การส่งต่อการรักษาไปยังแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น เป็นการดูแลด้านสุขภาพและอนามัยของผู้เสพได้ ภายใต้การควบคุมของฝ่ายปกครองและภาคสังคม ชุมชน อย่างบูรณาการกับทั้งยังเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ลดอันตรายให้กับสมาชิกในสังคม ความปลอดภัยและการเอาแบบอย่างของเด็กและเยาวชนได้

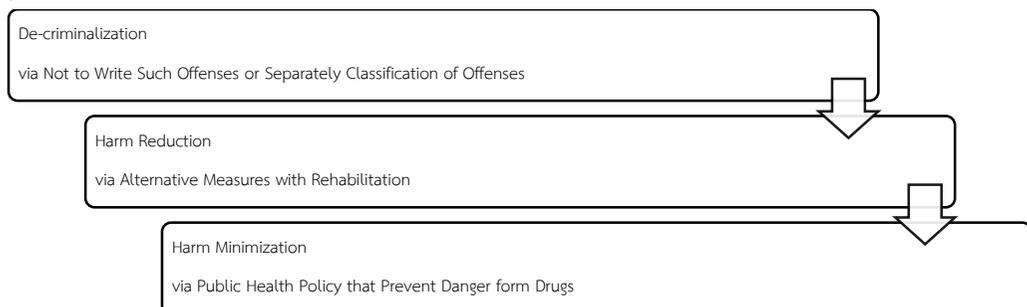
อภิปรายผล

จากการศึกษาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. วิเคราะห์หลักการและแนวคิดทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดนั้น จากการศึกษาแนวทางในต่างประเทศ ได้แก่ สวิตเซอร์แลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ราชอาณาจักรเดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ แคนาดา สหราชอาณาจักร เป็นต้น พบว่าต่างใช้หลักการและแนวคิดทางกฎหมาย ในการลดความรุนแรงในคดียาเสพติด (Harm Reduction)

วัตถุประสงค์ของการลดความรุนแรงในคดียาเสพติดประการหนึ่งคือ ลดจำนวนการตายเพราะการเสพยาเสพติดเกินขนาดหรือใช้ยาเสพติดด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง และลดภาวะการแพร่ระบาดของโรคที่ติดต่อผ่านการใช้เข็มฉีดยา เล่น HIV AIDS หรือไวรัสตับอักเสบบี เป็นต้น โดยทุกประเทศที่ศึกษาต่างนำหลักการและแนวคิดทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด ดังนี้ (EMCDDA, 2002) แนวคิดแรกคือ “การลดอันตราย” Harm Reduction ปรากฏในเอกสารรายงานของสหภาพยุโรปและประเทศสมาชิกของสหภาพที่ประสบความสำเร็จในการใช้มาตรการลดความรุนแรงในคดียาเสพติด ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ สวิตเซอร์แลนด์ เดนมาร์ก และโปรตุเกส เป็นต้น โดยเนื้อหาของรายงานของประเทศเหล่านั้นต้องการจะแสดงให้เห็นว่า มาตรการลดความรุนแรงที่มีวัตถุประสงค์หลักในการช่วยเหลือผู้ป่วยในคดียาเสพติดให้มีโอกาสกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อีกครั้ง อาจเป็นการลดอันตรายที่ผู้นั้นจะได้รับจากยาเสพติดได้ทางหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ในรายงานการปฏิบัติงานต่างๆ จึงใช้คำว่า การลดอันตรายอย่างแพร่หลาย (อิงครัต ตลเจิม และคณะ, 2563) หลักการสำคัญอีกประการคือ “การลดทอนการกำหนดความผิดอาญา” De-criminalization เกิดจากแนวคิดการที่จะไม่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในระดับเล็กน้อย เช่น ครอบครองเพื่อเสพ เป็นผู้ป่วยที่ต้องพึ่งพายาเสพติด เสพยาเสพติดเพื่อความบันเทิง ประเภทของยาเสพติดที่ครอบครองไม่มีความร้ายแรงนัก หรือการปลูกพืชเสพติดเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ค้นคว้าวิจัยทางการแพทย์ ประเทศที่มีแนวคิดดังกล่าวนี้จะไม่กำหนดการกระทำเกี่ยวกับยาเสพติดดังกล่าวข้างต้นเป็นความผิดอาญา (อิงครัต ตลเจิม และคณะ, 2563) ซึ่งเมื่อมีการลดทอนความผิดอาญาลง ทำให้ผู้เสพมีฐานะเป็นผู้ป่วย มาตรการการลดอันตรายต่างๆ ก็สามารถนำมาบังคับใช้ต่อไปได้

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง De-criminalization และ Harm Reduction

คำว่า “การลดความรุนแรงให้น้อยที่สุด” Harm Minimization เป็นคำจำกัดความที่ใช้ในการดำเนินนโยบายฟื้นคดียาเสพติดระดับเล็กออกมาจากความผิดจากเสพติระดับสูง โดยใช้มาตรการทางสาธารณสุขเป็นตัวหลัก เพื่อรองรับการบำบัดรักษาผู้ป่วยหรือต้องพึ่งพายา

เสพติดทั้งหลาย ประเทศที่ใช้นโยบายนี้ ได้แก่ นิวซีแลนด์ สหราชอาณาจักร เครือรัฐออสเตรเลีย และญี่ปุ่น (Barnet P.G., 1999) การตอบสนองต่อหลักการของการลดอันตรายดังที่กล่าวมานี้ พบว่าจากการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติในวาระพิเศษว่าด้วยสารเสพติด UNGASS. ในปี ค.ศ. 2016 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการป้องกันและการบำบัดรักษาตลอดจนประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ โดยจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีและมีความปลอดภัย อีกทั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการด้านสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วย การควบคุมยาเสพติดในวัตถุประสงค์เกี่ยวกับทางการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์และการบรรเทาความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น การส่งเสริมสุขภาพ สวัสดิการ และความ เป็นอยู่ที่ดีของปัจเจกชน ครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวมทั้งหมด การสนับสนุนการ ดำรงชีวิตอย่างมีสุขภาพ (Healthy Lifestyles) และการอิงหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Evidence-Based) และวิธีการที่เหมาะสมที่ ครอบคลุมอย่างมีประสิทธิภาพทุกระดับ เพื่อส่งเสริมการดูแลด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และความเป็นอยู่ของประชาชน การป้องกัน การใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด เริ่มจากมาตรการป้องกันปฐมภูมิโดยเฉพาะเด็กและคนหนุ่มสาวจากการริเริ่มใช้สารเสพติด โดยการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเสี่ยงของ การใช้ยาในทางที่ผิด รวมทั้ง การป้องกันการพัฒนาไปสู่ความผิดปกติอย่างร้ายแรงจากการใช้ยาเสพติดซึ่งจะเป็นกลุ่ม คนที่มีความเสี่ยงในการติดยาเสพติดอย่างรุนแรง การเพิ่มความตระหนักรู้ การเสริมทักษะของ ครูและนักวิชาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คำแนะนำ การให้บริการคำปรึกษา การป้องกัน และการดูแล จากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งผู้กำหนดนโยบาย นักการเมือง นักวิชาการ ภาค ประชาสังคม ชุมชน ประชาชน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ภาคเอกชน และเจ้าหน้าที่ทางด้าน สาธารณสุข การศึกษา และการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้สามารถกำหนดการทำงาน การ ให้บริการทางการแพทย์และทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมกับนโยบายด้านยาเสพติด มาตรการป้องกัน การบำบัดรักษา การดูแล การฟื้นฟู การฟื้นฟูสมรรถภาพ การกลับคืนสู่สังคม และการลดผลลัพธ์อันไม่พึงประสงค์ทางสาธารณสุขและสังคมของการใช้ยาในทางที่ผิดให้น้อย ที่สุด (General Assembly, 2016) จากความคิดรวบยอดที่กล่าวมา แนวทางจัดการกับปัญหา ยาเสพติดเน้นการลดอันตรายจากการเสพยาเสพติดเป็นหลัก โดยมีการนำหลัก “ผู้เสพยา เป็น ผู้ป่วย” มาใช้อย่างแท้จริงด้วยการลดทอนความผิดอาญา (De-Criminalization) ให้ผู้เสพยา เสพติดไม่ต้องถูกดำเนินคดีอาญา ภายใต้เงื่อนไขว่าผู้เสพยาเสพติดต้องแสดงตนโดย “การขึ้น ทะเบียนผู้เสพยาเสพติด” และเข้าสู่กระบวนการทางการแพทย์และสาธารณสุขในการลด อันตราย (Harm reduction)

2.ในการวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทย พบว่ายังไม่มีมาตรการ “ขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด” แต่อย่างใด ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีประมวลกฎหมายยาเสพติดออกบังคับใช้แล้วในปี 2564 ก็ตาม แต่ทิศทางของการจัดการกับปัญหายาเสพติดของประเทศไทยได้มีนโยบายของการลดทอนความผิดทางอาญา (De-Criminalization) ลงบ้างแล้ว เช่น การลดทอนความผิดเกี่ยวกับกัญชา ให้สามารถใช้ในการทางการแพทย์ได้ การบริโภคได้ในจำนวนที่จำกัด การอนุญาตให้ใช้พืชกระท่อมได้โดยไม่มีผิดเป็นต้น จึงเป็นพัฒนาการที่สำคัญที่ประเทศไทยนำไปสู่การคัดแยกผู้เสพยาออกจากผู้กระทำความผิดอาญาได้ โดยตอบสนองต่อหลัก “ผู้เสพยาเป็นผู้ป่วย” โดยนำวิธีการ “ขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด” มาใช้ โดยการตรากฎหมายออกมารองรับมาตรการนี้ และเงื่อนไขที่นำไปสู่หลักการของการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดของผู้เสพยาที่ปรากฏในประเทศที่ทำการศึกษา ได้แก่ สวิตเซอร์แลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ราชอาณาจักรเดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ แคนาดา สหราชอาณาจักร เพื่อการบรรลุเป้าหมายการดูแลทางการแพทย์ ในเรื่องสุขภาพอนามัย และการลดการแพร่ระบาดของเชื้อโรคต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากวิธีการเสพยา อันเป็นเป้าหมายของการป้องกัน การบำบัดรักษาและการช่วยเหลือ ผู้ติดยาเสพติด ที่เข้าถึงผู้เสพยาเสพติดมากที่สุด เมื่อรัฐสามารถควบคุมกลุ่มผู้เสพยาได้ ก็จะลดอันตรายจากผู้เสพยาที่มีผลกระทบต่อชุมชนสังคมได้ ทำให้สังคมอยู่ในสภาวะที่ปลอดภัย (EMCDDA, 2018)

3.ประเด็นการศึกษาวิเคราะห์ตัวอย่างของการนำมาตราการกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดในต่างประเทศ ได้แก่ สวิตเซอร์แลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ราชอาณาจักรเดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ แคนาดา สหราชอาณาจักร ประเทศต่างๆ มีรูปแบบและแนวทางของประเทศต่างๆ ที่ก้าวล้ำนำหน้าในการนำมาตราการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดมาใช้กับผู้เสพยา ด้วยวิถีทางการแพทย์และสาธารณสุขที่เน้นเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยของผู้เสพยาและสังคมเป็นสำคัญ ในทิศทางของหลักมนุษยธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่มีผู้ใช้ที่เป็นอาชญากรหรือเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมที่มีความผิดในทางอาญา เริ่มจากการปรับหลักคิดใหม่ โดยกำหนดให้ “ผู้เสพยาเสพติด” ไม่เป็นผู้กระทำความผิดอาญา และการยอมรับหลักเภสัชศาสตร์ ที่ว่ายาเสพติดสามารถให้คุณและให้โทษได้ ตามสรรพคุณของประเภท ชนิด ปริมาณ ซึ่งออกฤทธิ์แปรตามเพศ อายุ อันเป็นความจริงตามวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การลดทอนความผิดอาญาลงได้อย่างเหมาะสม

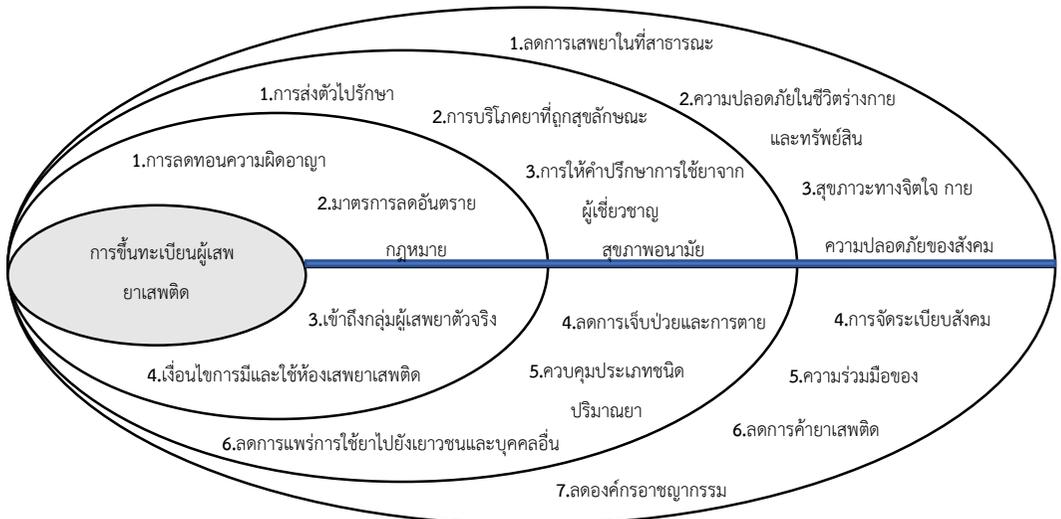
แต่ละประเทศจะนำหลักการลดความรุนแรงในคดียาเสพติดมาใช้อย่างประสบความสำเร็จนั้น จะต้องเกิดจากการมีแนวนโยบายทางอาญาสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การ

ลดทอนความผิดทางอาญา (De-criminalization) ได้แก่ การไม่ดำเนินคดีอาญากับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดระดับเล็กน้อย เช่น ผู้เสพ ครอบครองเพื่อเสพ หรือเป็นผู้ป่วยที่ต้องรับการรักษา การซื้อขายเพื่อเสพ และการให้ใช้ยาเสพติดได้โดยไม่ผิดกฎหมาย (Drug Liberalization) ได้แก่ แนวคิดในการให้ประชาชนสามารถให้ยาเสพติดได้อย่างเสรีมากขึ้นโดยลดทอนความเป็นอาชญากรรมและมาตรการดำเนินคดี และการทำให้ยาเสพติดถูกต้องตามกฎหมาย (Drug Legalization) ซึ่งได้แก่ การบัญญัติกฎหมายภายในประเทศเพื่อรับรองการใช้ยาเสพติดประเภทนั้นๆว่าถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อพิจารณาถึงการนำแนวทางนี้ไปใช้ในทางปฏิบัติ (จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ และคณะ, 2563) สำหรับในการนำมาตราลดความรุนแรงในคดียาเสพติดไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม ประเภทต่างๆ ของมาตรการลดความรุนแรงในคดียาเสพติดที่มีใช้กันโดยทั่วไปได้แก่ การขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด การจำแนกตัวยา หรือ การจัดประเภทของสารเสพติด การจำแนกผู้กระทำความผิด มาตรการบำบัดรักษาในสถานพยาบาล และห้องบริโภคนยาเสพติด หรือห้องแจกยา การดำเนินการแจกเข็มฉีดยา การออกใบอนุญาตให้ปลูกพืชเสพติด การไม่กำหนดความผิดและโทษทางอาญา เป็นต้น (จิรวุฒิ ลิปิพันธ์, 2562) ภายหลังจากการจำแนกผู้เสพยาเสพติดออกจากความผิดทางอาญา โดยเงื่อนไขการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดกับภาครัฐก่อนเพื่อเข้าสู่กระบวนการทางการแพทย์และสาธารณสุข

องค์ความรู้ใหม่

การขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด เป็นองค์ความรู้ใหม่ในประเทศไทยในการจัดการกับปัญหายาเสพติดที่เป็นปัญหาเรื้อรังต่อเนื่องยาวนานโดย เปลี่ยนความคิดมาใช้มาตรการทางการแพทย์กับผู้เสพยาเสพติด มีมิติขององค์ความรู้ดังนี้

ภาพที่ 2 ผลการศึกษาค้นพบองค์ความรู้ใหม่ในความสัมพันธ์ของการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด

จากแผนภาพจุดเริ่มแรกคือ กฎหมาย “การขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด” จะนำไปสู่ การบำบัดรักษาอย่างถูกต้อง และส่งผลต่อสุขภาพอนามัยของผู้เสพและสมาชิกในสังคม ยิ่งผลให้เกิดความปลอดภัยกับทุกๆ คนในสังคม สามารถอธิบายสรุปได้เป็น 3 ชั้นวงรอบของการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดได้ดังนี้

ชั้นในสุด คือ กฎหมาย เป็นเรื่องสำคัญในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ขึ้นทะเบียนได้ ซึ่งจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการลดทอนความผิดอาญาให้ผู้เสพยาเสพติดออกมาก่อน และจึงมีกฎหมายว่าด้วยการลดอันตรายจากการบริโภคยาเสพติด ซึ่งนำไปสู่การขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด กำหนดให้มีการบูรณาการความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ทั้งส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น ภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมมือกันในการช่วยเหลือและดูแลในช่วงของการบำบัดรักษา (Dagmar Hedrich, 2004) ชั้นที่ 2 คือ สุขอนามัย คือการใช้มาตรการทางการแพทย์และสาธารณสุขในการแนะนำ ควบคุมการใช้ยา การให้คำปรึกษา การรักษา เป็นการป้องกันการเสพยาเกินขนาด

ชั้นที่ 3 คือความปลอดภัยของสังคม กล่าวคือ จะลดการเสพยาในที่สาธารณะ ที่หลบๆ ซ่อน ให้มาอยู่ในที่ที่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม ความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน เป็นการจัดสิ่งแวดลอมในสังคมที่ดี และมีความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนในลักษณะของการจัดระเบียบสังคม ซึ่งลดการค้ายาผิดกฎหมายและลดอาชญากร และอาชญากรรม ในสังคม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นโยบายเกี่ยวกับกฎหมายยาเสพติด ของประเทศไทยควรดำเนินการเป็น 4 แนวทาง คือ การป้องกัน (Prevention) การบำบัดรักษา (Therapy) การช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด (Drug help) การดำเนินคดี (Repression) ปรากฏตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงนโยบายในการบริหารจัดการยาเสพติดในประเทศไทย

แนวทางที่ 1 การป้องกัน (Prevention) การป้องกันเป็นมาตรการแรกที่สำคัญที่สุด ครอบครัวและภาคสังคมต้องมีส่วนร่วมในการป้องกันไม่ให้บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การให้ความรู้กับประชาชนโดยเฉพาะที่เป็นเด็กและเยาวชนอย่างถูกต้อง ไม่ให้ไปเกี่ยวข้องและอธิบายให้รู้ถึงพิษภัยเกี่ยวกับยาเสพติด สารเสพติดใดที่เสพได้หรือเสพไม่ได้ตามกฎหมาย เพื่อวัตถุประสงค์ในการลดความต้องการใช้ยาเสพติดของเขาเหล่านั้น

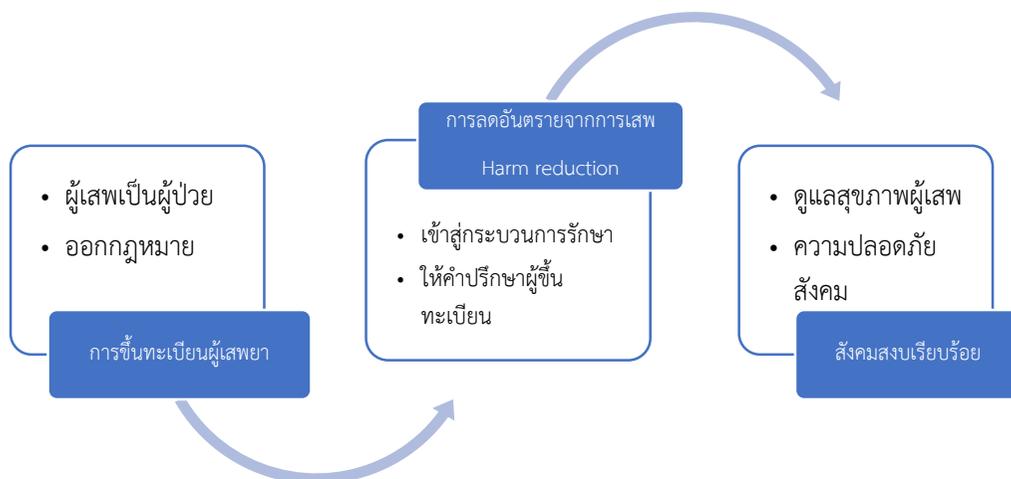
แนวทางที่ 2 การบำบัดรักษา (Therapy) ถ้ากระบวนการในขั้นตอนการป้องกันไม่ได้ผล บุคคลนั้นก็ต้องเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูบำบัด เพื่อแสวงหาแนวทางในการรักษาให้หายเป็นปกติและกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้ตามปกติได้

แนวทางที่ 3 การช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด (Drug help) เป็นที่ยอมรับว่าบุคคลบางคนไม่สามารถผ่านขั้นตอนการบำบัดรักษาได้และไม่สามารถจะรักษาได้ในเวลาจำกัด รัฐจึงต้องให้ยาเสพติดแก่บุคคลเพื่อรักษา เพื่อลดปริมาณการใช้ยาลงพร้อมๆ กับการรักษา

แนวทางที่ 4 การดำเนินคดี (Repression) การดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับความผิดยาเสพติด เป็นกฎหมายที่มีบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดผิดยาเสพติดทุกลักษณะ ยกเว้นแต่การเสพ

ผู้เสพ ครอบครองเพื่อเสพ ซื่อขายเพื่อเสพยาเสพติด จะมีนโยบายในการป้องกัน บำบัดรักษา และช่วยเหลือทางการแพทย์และสาธารณสุข สำหรับผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาต ผู้ผลิต ผู้ค้ายาเสพติดเป็นปกติธุระ(เชิงพาณิชย์) นายทุน ผู้สมคบ ผู้นำเข้าส่งออก ผู้ขนส่ง ฯลฯ จะใช้นโยบายในเสาหลักที่ 4 คือ การดำเนินคดีอาญาและใช้มาตรการบังคับในทางอาญา กระบวนการใน 3 เสาแรก จะสำเร็จผลต้องมีการเข้าถึงกลุ่มผู้เสพยาเสพติดก่อน ด้วยการจัดให้

มีการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดก่อน เพื่อดำเนินการในมาตรการอื่นๆ ได้ต่อไป ปรากฏตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ของการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดกับมาตรการอื่นๆ

สรุปผลของการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในด้านเพื่อสุขภาพและการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและความปลอดภัยของสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความเสี่ยงด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยา โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อและการเสียชีวิตจากการใช้ยาเกินขนาด และเพื่อเพิ่มการให้ภาครัฐได้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะคือผู้ใช้ยาอย่างแท้จริง เพื่อการดูแลสุขภาพ การจัดสวัสดิการต่างๆ และบริการบำบัดยาที่ยอมรับได้ตามมาตรฐาน เพื่อคุ้มครองดูแลประชาชนในเรื่องความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยที่อาจเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ในสังคม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านการดูแลสุขภาพและการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมดังกล่าวมาแล้ว การมีมาตรการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดส่งผลดี เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด ประชากรเป้าหมายมักถูกกำหนดให้เป็นผู้ใช้ยาที่มีปัญหาความเสี่ยงสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใช้เฮโรอีนและโคเคนเป็นเวลานาน ยาฉีดยา ผู้ค้าบริการทางเพศที่ใช้ยาเสพติด ผู้ใช้ถนน และกลุ่มชายขอบอื่น ๆ ซึ่งมักไม่อยู่ในระบบการรักษา เพื่อให้บรรลุผลในเชิงสุขภาพของประชาชนและความสงบเรียบร้อย

เป้าหมายในด้านสุขภาพ ในระยะแรก เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยซึ่งช่วยลดความเสี่ยงการบริโภคยาที่ถูกละเลยมากขึ้น ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือการลดอันตราย

ทันทีที่อาจเกิดขึ้นจากการบริโภคยา ยาที่ใช้ในการบริโภคภายใต้สภาวะที่ถูกสุขลักษณะและอำนวยความสะดวกในการใช้งานที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น มีระบบที่มีการดูแลอย่างรวดเร็วในกรณีฉุกเฉิน วัตถุประสงค์ด้านสุขภาพ ในระยะกลาง เพื่อลดการเจ็บป่วยและการตาย เป็นประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการสร้างเสริมสุขภาพและการศึกษาการใช้ยาอย่างปลอดภัยที่ได้ภายหลังตามเงื่อนไขการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดแล้ว ได้แก่ การอบรมให้ความรู้และการรับรู้ความเสี่ยงในหมู่ผู้บริโภค ลดพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงสูง ลดการสัมผัสและการแพร่กระจายของโรคติดเชื้อที่เกี่ยวข้องกับยา ลดการใช้ยาเกินขนาด การใช้และการจัดการเหตุฉุกเฉินด้านยาอย่างปลอดภัย ช่วยลดการเสียชีวิตจากการใช้ยาเกินขนาดในชุมชน วัตถุประสงค์ด้านสุขภาพ ในระยะยาว เพื่อสร้างเสถียรภาพและส่งเสริมสุขภาพของผู้ใช้ยาเสพติด การเพิ่มการเข้าถึงและการใช้การรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานและการให้คำปรึกษาผ่านบริการในสถานที่ ปรับปรุงการรับยารักษาและส่งเสริมการปรับปรุงสุขภาพของผู้ใช้ยาเสพติดในระยะยาวและการทำงานทางสังคมผ่านการส่งต่อไปยังบริการอื่นๆ วัตถุประสงค์เพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อลดการใช้สารเสพติดสาธารณะและความเดือดร้อนรำคาญที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น เพื่อสุขภาพที่ดีของคนในสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการลดหรือทำลายองค์การอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดลงได้ด้วยการลดความต้องการของผู้บริโภคยาเสพติด เพราะได้ขึ้นทะเบียนกับภาครัฐและเข้าสู่ระบบการบำบัดรักษาทางการแพทย์อย่างแท้จริง ซึ่งผู้เสพยาเสพติดได้รับบริการสารทดแทนหรือสารเสพติดจากการบำบัดรักษาได้โดยไม่ต้องถูกดำเนินคดีอาญา ทำให้เป็นการตัดวงจรการตลาดของการซื้อการขายยาเสพติดในตลาดมืดที่ผิดกฎหมายลงได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย เห็นควรให้มีการนำ “มาตรการการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด” มาใช้ในประเทศไทย โดยการตรากฎหมายในการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด เพื่อการจัดการกับปัญหาเสพติดที่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะไม่สามารถควบคุมผู้เสพติดจริง จำแนกแยกแยะไม่ได้ว่าใครคือผู้เสพติด ซื่อขายหรือครอบครองเพื่อเสพ ซึ่งมีฐานะเป็น “ผู้ป่วย” ที่รอการบำบัดรักษา กับผู้ค้ายาเสพติดเป็นอาชีพ ผู้ผลิต ผู้ขนส่ง ผู้นำเข้า ส่งออก นายทุนที่เป็นตัวการใหญ่ ซึ่งมีฐานะเป็น “อาชญากร” ตัวจริง ทำให้กลุ่มของผู้เสพติดที่เป็น “ผู้ป่วย” ต้องถูกดำเนินคดีและต้องโทษจำคุกติดไปด้วยเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นนโยบายการปราบปรามอย่างหนักกลับช่วยทำให้ราคายาเสพติดมีราคาสูงขึ้นอีก และเกิดพัฒนาการของผู้เสพติด ซื่อขายเพื่อเสพ ครอบครองเพื่อเสพ เปลี่ยนเป็นผู้ค้าอย่างเต็มตัวเพราะถูกระบบยุติธรรมของรัฐผลักให้เป็นเช่นนั้น และเมื่อพ้นโทษออกมาแล้วก็ยังต้องพึ่งพายาเสพติดอยู่อีก ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยต้องมีการจัดการกับปัญหาเสพติดด้วยวิธี “การลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด” ที่ใช้วิธี

ทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ถูกต้อง และบูรณาการกับภาคส่วนต่างๆ ในชุมชน อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้การรับรองของ “กฎหมายลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด” เป็นพื้นฐานของการดำเนินการอย่างบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะการบริหารประเทศในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ชุมชน ครอบครัว อย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กำจัด พวงสวัสดิ์. (2561). การเสพติด. วารสารกำลังใจ, 6(2), 33-35.
- จิรวุฒิ ลิปิพันธ์. (2562). การลดความรุนแรงในการบังคับคดียาเสพติด. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ และคณะ. (2563). มาตรการลดความรุนแรงในการบังคับคดียาเสพติดประเภทต่างๆ ที่ใช้ในประเทศต่างๆ ทั่วโลก. วารสารสุทธิปริทัศน์, 34(110), 201-215.
- อิงครัต ดลเจิม และคณะ. (2563). การพัฒนามาตรฐานสาธารณสุขในการอภิบาลผู้ป่วยจากยาเสพติดในวัยรุ่น.
- Barnet P.G. (1999). The Cost Effectiveness of Methadone Maintenance as a Health Care Intervention. *Addiction*, 94(4), 479-488.
- Dagmar Hedrich. (2004). European report on drug consumption rooms. Brussels, Belgium: EU.
- EMCDDA. (2002). Early Warning System on New Synthetic Drugs: Guidance on Implementation. EU.: Brussels, Belgium.
- EMCDDA. (2018). Germany Drug Report 2018. Lisbon: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Brussels, Belgium: EU.
- General Assembly. (2016). Resolution adopted by the General Assembly. New York, USA: UN.
- Steve Sussman. (2017). Substance and Behavioral Addiction: Concept, Causes, and Cures. USA: Cambridge University.

ความเสมอภาคของผู้เผชิญโทษจำคุก: ศึกษาการจัดชั้นนักโทษใน ประเทศไทย*

PRISONER EQUALITY: A STUDY OF PRISONER CLASSIFICATION SCHEMES

วิเชษฐ์ สินประสิทธิ์สกุล

Wichet Sinprasitkul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si thammarat Campus, Thailand

E-mail: green.wichet@gmail.com

บทคัดย่อ

ผู้เผชิญโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล แม้จะต้องถูกเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐก็เป็นบุคคลที่ต้องได้รับความรับรองคุ้มครองในการปฏิบัติที่เสมอภาคกันตามกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองในเรื่องสิทธิมนุษยชน ตลอดทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยเช่นกัน แต่ปรากฏว่ามีข้อกำหนดในมาตรา 52 (2) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ได้มีการจัดชั้นผู้เผชิญโทษจำคุก งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษา 1.ศึกษาวิเคราะห์หลักความเสมอภาคของผู้เผชิญโทษจำคุกในประเทศไทย 2.ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการจัดชั้นนักโทษตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และ 3.ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดชั้นนักโทษของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร และประเทศอื่นที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษจำคุก ได้รับโทษและระยะเวลาซึ่งได้พิจารณาจากความชั่วและความร้ายแรงของการกระทำที่เหมาะสมกับบุคคลนั้นแล้ว ผู้ต้องโทษจำคุกจึงควรอยู่ในสถานะของผู้เผชิญโทษจำคุกที่เสมอภาคและเท่าเทียมกันในเรือนจำในฐานะผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาเหมือนกัน กฎหมายราชทัณฑ์จึงไม่สมควรแบ่งชั้นนักโทษอีก การพัฒนาแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงควรมีการทำแผนบังคับโทษรายบุคคลและประเมินพฤติกรรมตามตัวชี้วัดที่เหมาะสมเป็นรายบุคคลไป จึงจะถูกต้องเป็น

* Received 14 June 2021; Revised 25 July 2021; Accepted 24 August 2021

ธรรม เป็นไปตามหลักนิติธรรม หลักสิทธิมนุษยชนและหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากกว่า ดังที่ปรากฏในกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร และอีกหลายประเทศ ที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติการแบ่งชั้นนักโทษกันแล้ว จึงมีข้อเสนอแนะว่า ให้มีกฎหมายกำหนดให้มีการจัดทำแผนบังคับโทษที่เหมาะสมเป็นรายบุคคลและประเมินผู้ต้องโทษจำคุกเป็นรายบุคคล และให้ยกเลิกวิธีการจัดชั้นนักโทษ เพื่อความเสมอภาคของบุคคลผู้เผชิญโทษจำคุกและความเท่าเทียมกัน ตามหลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ความเสมอภาค, ผู้เผชิญโทษจำคุก, การจัดชั้นนักโทษ

Abstract

Although being detained under the state power, the convict punished by the judicial decisions, are protected in the light of the above legal principles as well. However, section 52 (2) of the Corrections Act B.E. 2560 classifies the prisoners which affects the convicts. Therefore, this research aims to study and analyze 1). the principle of equality related to the prisoners in Thailand 2). The problems derived from the above classification under section 52 (2) of the Corrections Act B.E. 2560 3). The laws concerning the classification of the convicts in the Federal Republic of Germany, Japan, the United Kingdom, and other nations related to Thailand.

According to the findings, as the punishment and the period of time for the convicts have already been determined in accordance with the level of the malignance and severity of their actions, all of the prisoners in the prisons should be equally recognized as ‘a convict by the judgement of the court. Therefore, this research proposes that the corrections law should not categorize the prisoners, and there should be a punishment plan and behavioral assessment individually for each convict, in order to truly comply with the principles regarding the rule of law, the human rights, and the human dignity, as expressed in the laws of myriad nations that no longer have the

prisoner classification. For example, the Federal Republic of Germany, Japan and the United Kingdom etc.

Keywords: Equality, Prisoner, Prisoner Classification

บทนำ

หลักความเสมอภาค ปรากฏอยู่ใน หลักนิติธรรม หลักสิทธิมนุษยชนและหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นหลักสำคัญในทางกฎหมาย บุคคลต้องถูกลงโทษด้วยเหตุที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้นและหลักความเสมอภาคกันตามกฎหมาย ซึ่งในประเทศไทยได้รับรองหลักการเหล่านี้ไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งได้ประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก ได้บัญญัติเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ในมาตรา 4 มาตรา 26 และ มาตรา 27

สำหรับโทษจำคุกนั้น ภารกิจของกฎหมายบังคับโทษจำคุกของรัฐจะดำเนินการกับบุคคลที่ถูกยื่นยันโดยคำพิพากษาของศาลว่าได้กระทำความผิดกฎหมายอาญาให้ต้องถูกจำกัดอิสรภาพตามระยะเวลาตามกำหนดโทษ กฎหมายบังคับโทษจำคุกของประเทศไทยได้แก่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 เป็นต้น และหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่บริหารจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของภารกิจของกฎหมายบังคับโทษคือ กรมราชทัณฑ์ ในการบังคับโทษนั้น นอกเหนือจากการลงโทษผู้กระทำความผิดแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญคือ ต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแก้ไขผู้ที่กระทำความผิดกฎหมายนั้นๆ มุ่งที่จะปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมหรือปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องของผู้ที่กระทำความผิดนั้นให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมและอยู่กับผู้อื่นได้อย่างเป็นปกติสุขต่อไป ไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

กฎหมายบังคับโทษจำคุกที่ดี จะต้องมีคุณลักษณะเช่นเดียวกันกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดีด้วยเพราะการบังคับโทษเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกันมาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กล่าวคือ ต้องมีความ “เป็นเสรีนิยม” มีความ “เป็นประชาธิปไตย” และต้อง “กระทำเพื่อสังคม” กล่าวคือ ความเป็น “เสรีนิยม” นั้นจะต้องยกระดับผู้ต้องโทษให้เป็น “ประชาชน” ของการบังคับโทษ มีหลักประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องโทษ ในความเป็น “ประชาธิปไตย” นั้น ต้องให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน อันอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจ (คณิต ฒ นคร, 2564) ตามหลักความยินยอมและความร่วมมือระหว่างกันทุกฝ่าย ในความ “โปร่งใส” คือ มีความเป็นภาวะวิสัยในทุกขั้นตอนและสามารถตรวจสอบได้จากการตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกองค์กร และจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเสมอ

แต่เดิมที่ปฏิบัติกันมาในเรื่องของระบบการจัดชั้นนักโทษเด็ดขาดนั้น กระทำเพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเกิดความเคร่งครัดในระเบียบวินัยมีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมยิ่งขึ้น อันเป็นเครื่องมือของงานราชทัณฑ์อย่างหนึ่งซึ่งช่วยเสริมสร้างคุณค่าของตัวผู้ต้องขัง โดยการให้ประโยชน์ตอบแทนลดหลั่นตามชั้นของผู้ต้องขัง ซึ่งส่วนหนึ่งพิจารณาจากผลของความก้าวหน้าในการอบรมและฝึกวิชาชีพ และความประพฤติในระหว่างต้องโทษจำคุก ระบบการพิจารณาในการจัดชั้นอาจแบ่งแนวทางเพื่อใช้ในการจัดชั้นนักโทษได้ดังนี้

1.1 แบบพิจารณาจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของตัวผู้ต้องขัง (Credits) จะพิจารณาเป็นรายบุคคล ประเมินจากความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของผู้ต้องขัง เป็นลักษณะของการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการในการพิจารณา กรณีนี้ถ้าทำแบบมีภาวะวิสัยได้จะเป็นการดูในเชิงคุณภาพผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล มีแผนบังคับโทษรายบุคคล และมีการประเมินแต่ละบุคคลตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ของแต่ละคน (สัญญาชัย ดุจดำเกิง, 2558)

1.2 แบบพิจารณาจากค่าคะแนนที่กำหนด (Mark system) พิจารณาจากการที่ผู้ต้องขังทำได้ในระหว่างจำคุก เป็นการดูผลการปฏิบัติของผู้ต้องขังโดยกำหนดเป็นค่าคะแนน กรณีนี้จะตัดปัญหาเรื่องการใช้ดุลพินิจ เช่น มีคะแนนจาก การฝึกอาชีพ เรียนหนังสือ ปฏิบัติธรรม ฯลฯ เป็นต้น (สัญญาชัย ดุจดำเกิง, 2558) แต่ไม่สามารถวัดพฤติกรรม หรือประเมินตามตัวชี้วัดพฤติกรรมเป็นรายบุคคลได้ เป้าหมายของนักโทษเด็ดขาดบางคนสามารถเก็บคะแนนได้เร็วเพราะหวังจะขึ้นชั้นที่ให้ประโยชน์แก่ตนมากที่สุดและผลในการพ้นโทษให้เร็ว แต่ผลในเชิงพฤติกรรม ทักษะคิด การคิดและการตัดสินใจยังไม่ได้ถูกขัดเกลาเปลี่ยนแปลง

นอกจากนั้นชั้นของนักโทษยังไปผูกโยงกันการลดวันต้องโทษและการพักการลงโทษ ซึ่งจะได้สิทธินี้เฉพาะนักโทษชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก และชั้นดี เท่านั้น ซึ่งอีก 3 ชั้น คือ ชั้นกลาง ชั้นต้องปรับปรุง ชั้นต้องปรับปรุงมาก จะไม่ได้รับประโยชน์จากการลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ เลย นอกจากนั้นการจัดชั้นนักโทษเด็ดขาดยังมีลักษณะเป็นการจัดแบ่ง วรรณะ ของผู้ต้องขังในเรื่องจำคุกเดียวกันให้ขาดความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน อันเป็นผลโดยตรงมาจากการจัดชั้นนักโทษเด็ดขาดนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์หลักนิติธรรม หลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของผู้เผชิญโทษจำคุกในประเทศไทย
2. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการจัดชั้นนักโทษตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และกฎกระทรวง

3. ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดชั้นนักโทษของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร และประเทศอื่นที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) ทั้งที่เป็นชั้นปฐมภูมิ (Primary source) และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) เกี่ยวกับความเสมอภาคของผู้เฝ้าขังโทษจำคุก โดยศึกษาการจัดชั้นนักโทษในประเทศไทย รวบรวมเอกสารกฎหมายต่างๆ เป็นส่วนสำคัญหรือเป็นส่วนหลักของการวิจัยครั้งนี้ โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวกับหัวข้องานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์หลักนิติธรรม หลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เฝ้าขังโทษจำคุกในประเทศไทย พบว่าอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้มีการตรากฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดโทษจำคุกหรือพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 ได้แบ่งการจัดชั้นนักโทษแบ่งระดับชั้นนักโทษเด็ดขาดออกเป็น 6 ชั้น คือ ชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก ชั้นดี ชั้นกลาง ชั้นต้องปรับปรุง ชั้นต้องปรับปรุงมาก เป็นการดำเนินการตามกฎหมายของงานราชทัณฑ์เอง ซึ่งกฎกระทรวงนี้มีผลกระทบต่อหลักนิติธรรม หลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เฝ้าขังโทษจำคุก ทำให้เกิดการแบ่งแยกผู้ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาลเหมือนการแบ่งแยกวรรณะ เกิดความแตกต่างกันของผู้เฝ้าขังโทษจำคุกด้วยกันในการดำรงชีวิตในเรือนจำอย่างชัดเจน ซึ่งได้ผ่านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ได้ดำเนินการกลั่นกรองแต่ละบุคคลมาอย่างดีแล้ว ในกระบวนการสืบสวนสอบสวน การฟ้องร้อง และพิจารณาพิพากษา ซึ่งจำนวนมากจะผ่านการพิจารณาถึง 3 ชั้นศาล โดยคำพิพากษาถึงที่สุดได้พิจารณาความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ มูลเหตุจูงใจ ปัจจัยในการกระทำความผิด อย่างละเอียดรอบคอบจึงมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในเนื้อหาคดี และมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดจริงให้ต้องรับโทษจำคุกในระยะเวลาจำคุกที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น (Claus Roxin, 2014) ตามหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล (Individualization of Punishment) แล้ว

จึงไม่มีความจำเป็นที่ภาครัฐจะต้องออกกฎหมายให้มีการจัดชั้นเพื่อแบ่งแยกผู้ที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษและจำนวนระยะเวลาในการต้องโทษจำคุกที่แตกต่างกันมาอย่างดีแล้ว กอปรกับการกำหนดชั้นมีผลต่อการได้รับการปล่อยตัวออกจากการจำคุกได้เร็วกว่าคำพิพากษาที่กำหนดไว้โดยฝ่ายบริหาร และในประเทศไทยศาลก็ไม่เคยรับรู้ถึงการปล่อยตัวออกจากการจำคุกก่อนเวลาตามคำพิพากษาแต่อย่างใด ทั้งนี้การลดวันต้องโทษหรือการพักการลงโทษจะได้รับเฉพาะใน 3 ชั้น เท่านั้นคือ ชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก ชั้นดี อีก 3 ชั้นไม่ได้รับสิทธิพิเศษนี้ คือ ชั้นกลาง ชั้นต้องปรับปรุง ชั้นต้องปรับปรุงมาก กรณีจึงเป็นวิธปฏิบัติที่เห็นได้ชัดเจนถึงความไม่เสมอภาคของผู้เผชิญโทษจำคุก สิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จากผลที่นักโทษเด็ดขาดแต่ละคนได้รับจากคำพิพากษาต่างก็เหมาะสมกับความชั่วหรือพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาของรัฐแล้ว ด้วยเหตุผลตามหลักนิติธรรมและหลักรัฐธรรมนูญจึงไม่ควรสร้างภาระหรือการกระทบต่อสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องเผชิญโทษจำคุกเพิ่มมากขึ้นอีก

2. ผลการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการจัดชั้นนักโทษตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พ.ศ. 2560 พบว่า เรื่องการจัดชั้นนักโทษมีการนำมาใช้เป็นเวลานานแล้ว พบหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พ.ศ.2479 ที่ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่ในกฎหมายฉบับใหม่ประกาศใช้ในปีพ.ศ.2560 ก็ยังคงนำหลักการจัดชั้นนักโทษมาบัญญัติไว้เช่นเดิมและได้ออกกฎกระทรวง เรื่อง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดโทษจำคุกหรือพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติพ.ศ.2562 ทำให้มีการแบ่งชั้นนักโทษเด็ดขาดออกเป็น 6 ระดับ ซึ่งทำให้ผู้เผชิญโทษจำคุกต้องถูกจัดเข้าระดับต่างๆ และได้รับสิทธิหน้าที่และการปฏิบัติต่อนักโทษแต่ละระดับที่แตกต่างกัน และถึงแม้ว่าในกฎกระทรวงฯ ดังกล่าวจะมีเกณฑ์ที่ชัดเจนในการเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดก็ตาม แต่ผู้เผชิญโทษจำคุกก็ต้องถูกแบ่งชั้นของความเป็นนักโทษเด็ดขาด หรือแบ่งแยกความเป็นมนุษย์ในสังคมเดียวกันในเรื่องจำ บนมความแตกต่างของการมีชีวิตในเรือนจำของผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ต้องโทษจำคุกเหมือนกัน

ในกฎกระทรวงฯ การจัดชั้นนักโทษเข้าใหม่ให้อยู่ในชั้นกลาง แต่มีข้อยกเว้น ตามข้อ 3 และการเลื่อนชั้น ใช้เกณฑ์จำนวนปีที่จำคุกเป็นหลัก ตามข้อ 6 การจะเลื่อนก็ดำเนินการตามเดือนที่กำหนด เป็นรอบๆ ไปในแต่ละปี ตามข้อ 7 ถึงข้อ 9 การประเมินมีอยู่ในข้อ 10 ซึ่งกล่าวไว้ นอกจากนั้นชั้นของนักโทษ มีผลต่อการลดวันต้องโทษจำคุกและการปล่อยตัว กล่าวคือ นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือนหรือหนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้นแล้วแต่อย่างใดจะมากกว่า หรือไม่

น้อยกว่าสิบปีในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุกมีกำหนดระยะเวลา อาจได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกตามชั้นและตามจำนวนวัน ดังนี้คือ ชั้นเยี่ยม เดือนละ 5 วัน ชั้นดีมาก เดือนละ 4 วัน ชั้นดี เดือนละ 3 วัน (กฎกระทรวงฯ ข้อ 26) ในการพักการลงโทษ ในกรณีปกติ นักโทษเด็ดขาดอาจได้รับการพักการลงโทษ คือ ชั้นเยี่ยม ไม่นเกิน 1 ใน 3 ของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษเด็ดขาด ชั้นดีมาก ไม่นเกิน 1 ใน 4 ของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษเด็ดขาด ชั้นดี ไม่นเกิน 1 ใน 5 ของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษเด็ดขาด (กฎกระทรวงฯ ข้อ 42) พิจารณาแล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่า ผู้เผชิญโทษจำคุกถูกแบ่งออกเป็น 6 ชั้น หรือ 6 ระดับ และชั้นหรือระดับที่ได้รับสิทธิพิเศษหรือประโยชน์จากการลดวันต้องโทษและการพักการลงโทษมีเพียง 3 ชั้น คือ ชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก และชั้นดี อีก 3 ชั้น จะไม่ได้รับสิทธิหรือประโยชน์อย่างใดในการลดวันต้องโทษและการพักการลงโทษคือ ชั้นกลาง ชั้นต้องปรับปรุง ชั้นต้องปรับปรุงมาก

3. ผลการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดชั้นนักโทษของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร และประเทศอื่นที่เกี่ยวข้อง กับประเทศไทย พบว่า ในประเทศต่างๆ ที่ทำการศึกษ ต่างบัญญัติกฎหมายและปฏิบัติต่อผู้เผชิญโทษจำคุกหรือนักโทษเด็ดขาดโดยถือหลักนิติธรรม ในเรื่องของความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน รักษาไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงไม่ปรากฏว่ามีการแบ่งชั้นนักโทษเป็น 6 ระดับในลักษณะเดียวกับกฎหมายไทย (Günther Kaiser, Heiz Schöch, 2003) แต่จะพบในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับลักษณะของเรือนจำประเภทต่างๆ โดยเฉพาะการแก้ไขฟื้นฟูและการปรับพฤติกรรมยิ่งมากกว่า ในญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร คำพิพากษาของศาลจะกำหนดระบุประเภทเรือนจำที่ต้องโทษไว้ในคำพิพากษาด้วย และจะมุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูในการพัฒนานักโทษเด็ดขาด โดยนักโทษเด็ดขาดทุกคนจะมีการจัดทำ “แผนบังคับโทษรายบุคคล” และจะประเมินผลการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติเป็นรายบุคคลจากทีมงานของเรือนจำและผู้ทรงคุณวุฒิอย่างเป็นทางการวิสัย และไม่ยึดติดกับช่วงเดือนในการประเมิน แต่จะทำไปตลอดให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน การลดวันต้องโทษและการพักการลงโทษ จะมาจากการประเมินแผนบังคับโทษรายบุคคล มิได้มาจากการที่นักโทษเด็ดขาดอยู่ในระดับชั้นใด

อภิปรายผล

1. ศึกษาวิเคราะห์หลักนิติธรรม หลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของผู้เผชิญโทษจำคุกในประเทศไทย กล่าวคือ หลักนิติธรรม มาจากพัฒนาการหลักกฎหมายของกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ (Common Law) เป็นหลักที่จำกัดการใช้อำนาจของผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่ให้เกินขอบเขตที่เหมาะสมและสมควร โดยต้องปกครองภายใต้กฎหมาย (A.V. Dicey, 1959) ได้อธิบายหลักนิติธรรมพอสรุปสาระคือ หลักการกฎหมายอยู่เหนือสิ่งอื่นใด (supremacy or predominance of regular law) การปกครองต้องเป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น บุคคลต้องถูกลงโทษด้วยเหตุที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้นและ หลักความเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย (equality before the law) สมาชิกทุกคนในรัฐได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันทุกชนชั้น และได้รับการพิจารณาจากศาลยุติธรรม เป็นความเสมอภาคภายใต้กฎหมายของเจ้าหน้าที่และประชาชนภายใต้ระบบตุลาการเดียวกัน ในประเทศไทย รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศจึงต้องรับรองสิทธิพื้นฐานทั้งหลายเหล่านี้เพื่อเป็นกลไกที่สนับสนุนความคิดในแนวทางของหลักนิติธรรม สำหรับประเทศไทยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ในมาตรา 4 มาตรา 26 และ 27 ข้อความดังต่อไปนี้

“มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

“มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุนเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย”

“มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน”

ผู้เผชิญโทษจำคุกแม้ว่าจะต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ต้องรับโทษจำคุกก็ยังเป็นปวงชนชาวไทย หรือเป็นมนุษย์ จึงได้รับความคุ้มครองตามหลักการนี้ทุกประการ กฎหมายและการปฏิบัติต่อผู้เผชิญโทษจำคุกจึงต้องอยู่ในกรอบความคิดนี้ จะเกินหรือขัดกับหลักนิติธรรม หลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ได้ การจัดชั้นนักโทษเด็ดขาด เป็นการแบ่งระดับนักโทษเด็ดขาดและยังให้การปฏิบัติ สิทธิ ประโยชน์ แตกต่างกันถือว่าไม่สอดคล้องกับหลักนิติ

ธรรม หลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นหลักการของการบังคับโทษจำคุกที่ดี นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาวิเคราะห์กับกำหนดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามมาตราดังกล่าวข้างต้น การจัดชั้นนักโทษเด็ดขาดย่อมกระทำไม่ได้ตามกฎหมายไทย

2. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการจัดชั้นนักโทษตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 พบว่ามีหลักการของกฎหมายเรื่องการจัดชั้นนักโทษเด็ดขาดที่ขัดกับหลักความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน ตามหลักนิติธรรม หลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในกฎกระทรวงฯ ในข้อ 2 การแบ่งชั้นนักโทษเด็ดขาดมี 6 ชั้น คือชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก ชั้นดี ชั้นกลาง ชั้นต้องปรับปรุง ชั้นต้องปรับปรุงมาก นักโทษเด็ดขาดเข้าใหม่ ให้จัดอยู่ในชั้นกลาง เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้ (ตามกฎกระทรวงฯ ข้อ 3)

(1) นักโทษเด็ดขาดสัญชาติไทยซึ่งถูกคุมขังนอกราชอาณาจักรมาแล้วไม่เกินสามปี เมื่อรับโอนตัวมาคุมขังในราชอาณาจักร ให้จัดอยู่ในชั้นกลาง หากถูกคุมขังมาแล้วมากกว่าสามปี ให้จัดอยู่ในชั้นดี โดยให้จัดชั้นนักโทษเด็ดขาดตั้งแต่วันที่รับตัวเข้ามาคุมขังในเรือนจำ

(2) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิ่มโทษฐานกระทำความผิดซ้ำตามมาตรา 92 หรือมาตรา 93 แห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือตามกฎหมายอื่น ให้จัดอยู่ในชั้นต้องปรับปรุง

(3) กรณีปรากฏข้อเท็จจริงว่านักโทษเด็ดขาดซึ่งเคยต้องโทษจำคุกและพ้นโทษแล้ว กลับมากระทำความผิดอีกภายในห้าปีนับแต่วันที่พ้นโทษจำคุกคราวก่อน โดยความผิดทั้งสองคราวนั้นไม่ใช่ความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ให้จัดอยู่ในชั้นต้องปรับปรุง

(4) กรณีปรากฏข้อเท็จจริงว่านักโทษเด็ดขาดซึ่งเคยต้องโทษจำคุกและพ้นโทษแล้ว กลับมากระทำความผิดและต้องโทษจำคุกในคราวนี้อีกเป็นครั้งที่สามหรือมากกว่า โดยความผิดนั้นไม่ใช่ความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ให้จัดอยู่ในชั้นต้องปรับปรุงมาก

(5) นักโทษเด็ดขาดซึ่งกระทำความผิดในคดีอุกฉกรรจ์ คดีสะเทือนขวัญ หรือคดีที่เป็นที่สนใจของประชาชน ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ให้จัดอยู่ในชั้นต้องปรับปรุงมาก

นอกจากนี้ยังมีหลักเกณฑ์กรณีข้อนักโทษเด็ดขาดซึ่งกระทำความผิดหลายคดี ให้จัดชั้นดังต่อไปนี้ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 4)

(1) เมื่อคดีใดคดีหนึ่งมีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาจัดชั้นตามข้อ 3 และอาจได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้น แม้อคดีอื่นยังไม่ถึงที่สุด

(2) คดีที่นักโทษเด็ดขาดได้รับการพิจารณาจัดชั้นและอาจได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นตาม (1) แม้จะครบกำหนดโทษแล้ว แต่นักโทษเด็ดขาดผู้นั้นยังถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำในคดี

อื่นที่ยังไม่ถึงที่สุดให้คงชั้นนักโทษเด็ดขาดผู้นั้นไว้จนกว่าคดีอื่นถึงที่สุด และให้จัดชั้นตามชั้นเดิมที่คงไว้

การเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดกรณีปกติ ให้เลื่อนตามลำดับชั้น ครั้งละหนึ่งชั้น (กฎกระทรวงฯ ข้อ 6) ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจดำเนินการเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดกรณีปกติตามกำหนดเวลาและเงื่อนไข ดังต่อไปนี้ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 7)

1. นักโทษเด็ดขาดซึ่งมีกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปีและต้องโทษจำคุกเพียงคดีเดียวให้เลื่อนชั้นได้ปีละ 3 ครั้ง คือ ในวันสิ้นเดือนเมษายนครั้งหนึ่ง ในวันสิ้นเดือนสิงหาคมครั้งหนึ่งและในวันสิ้นเดือนธันวาคมอีกครั้งหนึ่งให้ดำเนินการดังต่อไปนี้ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 8)

(1) นักโทษเด็ดขาดเข้าใหม่ซึ่งถูกจัดอยู่ในชั้น ดังต่อไปนี้

(ก) ชั้นกลาง จะเลื่อนชั้นได้ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดซึ่งถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 4 เดือนนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด หรือเป็นนักโทษเด็ดขาดมาแล้วไม่น้อยกว่า 4 เดือนนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด แต่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 8 เดือน

(ข) ชั้นต่ำกว่าชั้นกลาง จะเลื่อนชั้นได้ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดซึ่งถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 8 เดือนนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด หรือเป็นนักโทษเด็ดขาดมาแล้วไม่น้อยกว่า 8 เดือนนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด แต่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปีสี่เดือน

(2) นักโทษเด็ดขาดกรณีอื่นนอกจาก (1) ซึ่งถูกจัดอยู่ในชั้น ดังต่อไปนี้

(ก) ชั้นกลางขึ้นไป จะเลื่อนชั้นได้ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดในชั้นเดิมมาแล้วไม่น้อยกว่า 4 เดือน

(ข) ชั้นต่ำกว่าชั้นกลาง จะเลื่อนชั้นได้ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดในชั้นเดิมมาแล้วไม่น้อยกว่า 8 เดือน

2. นักโทษเด็ดขาดซึ่งมีกำหนดโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปีหรือต้องโทษจำคุกหลายคดีให้เลื่อนชั้นได้ปีละ 2 ครั้ง คือ ในวันสิ้นเดือนมิถุนายนครั้งหนึ่งและในวันสิ้นเดือนธันวาคมอีกครั้งหนึ่ง การพิจารณาเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 9)

(1) นักโทษเด็ดขาดเข้าใหม่ซึ่งถูกจัดอยู่ในชั้น ดังต่อไปนี้

(ก) ชั้นกลาง จะเลื่อนชั้นได้ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดซึ่งถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือนนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด หรือเป็นนักโทษเด็ดขาดน้อยกว่า 6 เดือนนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด แต่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี

(ข) ชั้นต้องปรับปรุง จะเลื่อนชั้นได้ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดซึ่งถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปีนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด หรือเป็นนักโทษเด็ดขาดน้อยกว่า 1 ปีนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด แต่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

(ค) ชั้นต้องปรับปรุงมาก (ตามกฎกระทรวงฯ ข้อ 3 (4)) จะเลื่อนชั้นได้ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดซึ่งถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปีนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด หรือเป็นนักโทษเด็ดขาดน้อยกว่า 2 ปีนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด แต่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

(ง) ชั้นต้องปรับปรุงมาก (ตามกฎกระทรวงฯ ข้อ 3 (5)) จะเลื่อนชั้นได้ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดซึ่งถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปีนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด หรือเป็นนักโทษเด็ดขาดน้อยกว่า 3 ปีนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด แต่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 4 ปี

(2) นักโทษเด็ดขาดกรณีอื่นนอกจาก (1) ซึ่งถูกจัดอยู่ในชั้น ดังต่อไปนี้

(ก) ชั้นกลางขึ้นไป จะเลื่อนชั้นได้ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดในชั้นเดิมมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน

(ข) ชั้นต้องปรับปรุง จะเลื่อนชั้นได้ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดในชั้นเดิมมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี

(ค) ชั้นต้องปรับปรุงมาก จะเลื่อนชั้นได้ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดในชั้นเดิมมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

ในการพิจารณาเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาด ให้คำนึงถึงผลดีต่อการปกครองบังคับบัญชา และการรักษาวินัยของเรือนจำ ประโยชน์ต่อการพัฒนาพฤตินิสัยของนักโทษเด็ดขาดผู้นั้นให้กลับตนเป็นคนดี การเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม มีความวิริยะอุตสาหะ มีความขยันหมั่นเพียร มีความมานะอดทน หรือทำกรงานให้เกิดผลดีแก่ทางราชการและส่วนรวมในการพิจารณาเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดนอกจากจะคำนึงถึงเหตุตามวรรคหนึ่งแล้วต้องพิจารณาปัจจัยดังต่อไปนี้ด้วย (กฎกระทรวงข้อ 10)

(1) ผ่านการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

(2) ผ่านการประเมินพฤติกรรม การพัฒนาพฤตินิสัย หรือหลักสูตรการศึกษาอบรม และการฝึกวิชาชีพ การฝึกทักษะการทำงาน การทำงานสาธารณะ หรือการทำงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ ตามเกณฑ์การประเมินที่อธิบดีกำหนด

(3) ไม่อยู่ในระหว่างถูกดำเนินการทางวินัยหรือถูกลงโทษทางวินัยในระหว่างการพิจารณาเลื่อนขั้น

นักโทษเด็ดขาดซึ่งเจ็บป่วยหรือพิการ หรือโดยสภาพแห่งร่างกายไม่สามารถเข้ารับการศึกษ้อบรม การฝึกวิชาชีพ หรือการฝึกทักษะการทำงาน หรือได้รับการพัฒนาพฤตินิสัย อาจได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นกรณีปกติได้ โดยให้เสนอใบรับรองแพทย์ของทางราชการเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะทำงานเพื่อตรวจสอบการเลื่อนขั้นนักโทษเด็ดขาดประจำเรือนจำ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 11)

ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อตรวจสอบการเลื่อนขั้นนักโทษเด็ดขาดประจำเรือนจำ ประกอบด้วยผู้บัญชาการเรือนจำเป็นประธาน และเจ้าพนักงานเรือนจำจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคนเป็นคณะทำงาน และให้เจ้าพนักงานเรือนจำคนหนึ่งเป็นเลขานุการ การแต่งตั้งคณะทำงานตามวรรคหนึ่ง อาจมีผู้แทนจากหน่วยงานหรือบุคคลภายนอกร่วมเป็นคณะทำงานด้วยก็ได้ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 12) ดำเนินการตรวจสอบบัญชีรายชื่อนักโทษเด็ดขาดซึ่งสมควรได้รับการเลื่อนขั้นและเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง แล้วเสนอความเห็นต่อผู้บัญชาการเรือนจำ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 13)

ให้ผู้บัญชาการเรือนจำเสนอบัญชีการเลื่อนขั้นนักโทษเด็ดขาด พร้อมทั้งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง และรายงานขอความเห็นชอบต่ออธิบดีตามกำหนดเวลาดังต่อไปนี้ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 14)

(1) การเลื่อนขั้นในวันสิ้นเดือนเมษายน ให้รายงานขอความเห็นชอบภายในเดือนพฤษภาคม

(2) การเลื่อนขั้นในวันสิ้นเดือนมิถุนายน ให้รายงานขอความเห็นชอบภายในเดือนกรกฎาคม

(3) การเลื่อนขั้นในวันสิ้นเดือนสิงหาคม ให้รายงานขอความเห็นชอบภายในเดือนกันยายน

(4) การเลื่อนขั้นในวันสิ้นเดือนธันวาคม ให้รายงานขอความเห็นชอบภายในเดือนมกราคมของปีถัดไป

เมื่ออธิบดีให้ความเห็นชอบในการเลื่อนขั้นนักโทษเด็ดขาดแล้ว ให้ผู้บัญชาการเรือนจำออกคำสั่งและแจ้งให้นักโทษเด็ดขาดทราบผลการเลื่อนขั้น และปิดประกาศรายชื่อนักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการเลื่อนขั้นในที่เปิดเผยตามที่ผู้บัญชาการเรือนจำเห็นสมควร ในกรณีที่นักโทษเด็ดขาดไม่ได้รับการเลื่อนขั้น ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งให้นักโทษเด็ดขาดผู้นั้นทราบ

พร้อมทั้งเหตุผลที่ไม่ได้รับการเลื่อนชั้นผลของคำสั่งเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่านักโทษเด็ดขาดผู้นั้นได้รับการเลื่อนชั้น ดังต่อไปนี้ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 15)

- (1) ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม สำหรับการเลื่อนชั้นในวันสิ้นเดือนเมษายน
- (2) ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม สำหรับการเลื่อนชั้นในวันสิ้นเดือนมิถุนายน
- (3) ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน สำหรับการเลื่อนชั้นในวันสิ้นเดือนสิงหาคม
- (4) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคมของปีถัดไป สำหรับการเลื่อนชั้นในวันสิ้นเดือนธันวาคม

นอกจากนั้นชั้นของนักโทษ มีผลต่อการลดวันต้องโทษจำคุก การพักโทษจำคุก ซึ่งมีผลต่อการปล่อยตัวก่อนกำหนดเวลาตามคำพิพากษา ปราบกฏตามกฎกระทรวงฯ ข้อ 26 และข้อ 42 ดังนี้

“ข้อ 26 นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือนหรือ 1 ใน 3 ของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้นแล้วแต่อย่างไรจะมากกว่าหรือน้อยกว่า 10 ปีในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุกมีกำหนดระยะเวลา อาจได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกตามชั้นและตามจำนวนวันดังต่อไปนี้

- (1) ชั้นเยี่ยม เดือนละ 5 วัน
- (2) ชั้นดีมาก เดือนละ 4 วัน
- (3) ชั้นดี เดือนละ 3 วัน”

ในการพักการลงโทษ ตามข้อ 42

“ข้อ 42 ในกรณีปกติ นักโทษเด็ดขาดอาจได้รับการพักการลงโทษ ดังต่อไปนี้

- (1) ชั้นเยี่ยม ไม่เกิน 1 ใน 3 ของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษเด็ดขาด
- (2) ชั้นดีมาก ไม่เกิน 1 ใน 4 ของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษเด็ดขาด
- (3) ชั้นดี ไม่เกิน 1 ใน 5 ของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษเด็ดขาด”

จากกฎหมายราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และกฎกระทรวงฯ ในเรื่องการจัดชั้นนักโทษเด็ดขาด พบว่าประเทศไทยเราก่อนข้างจะใช้แบบพิจารณาจากค่าคะแนนที่กำหนด (Mark system) โดยกำหนดจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เรือนจำจัดให้ แต่ไม่สามารถวัดพฤติกรรมเสียความเปลี่ยนแปลงที่ประเมินตามตัวชี้วัดพฤติกรรมเป็นรายบุคคลได้ เพราะตามกฎหมายไทยไม่มีการจัดทำแผนบังคับโทษรายบุคคล ความต้องการหรือเป้าหมายของนักโทษเด็ดขาดต้องการพ้นโทษจำคุกให้เร็วๆ จึงพยายามเก็บสะสมคะแนนจากกิจกรรมต่างๆ ได้เร็วเพราะหวังจะขึ้นชั้นที่ให้ประโยชน์แก่ตนมากที่สุดและผลในการพ้นโทษให้เร็วที่สุด แต่ผลในเชิงพฤติกรรม ทัศนคติ

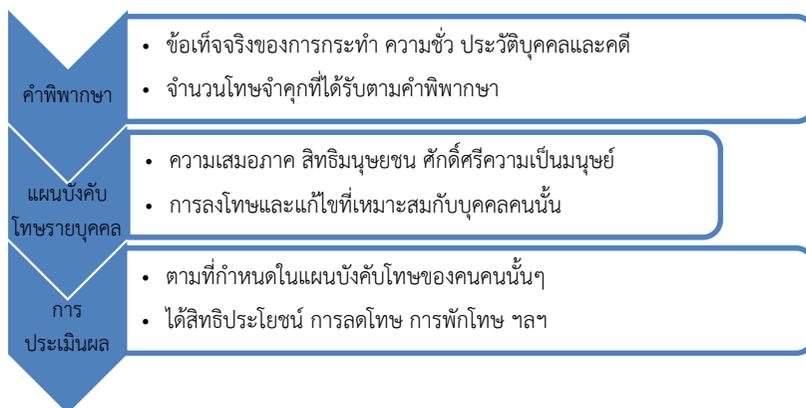
การคิดและการตัดสินใจยังไม่ได้ถูกขัดเกลาเปลี่ยนแปลง กอปรกับพบว่าการกำหนดระยะเวลาตามกฎกระทรวงฯ ข้อ 7 ถึง 9 ดังกล่าวข้างต้น ทำให้การทำงานยึดติดกับช่วงเวลาในการเลื่อนชั้น และเวลาในการนำเสนอ ไม่สามารถกำหนดตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงเป็นรายบุคคลได้และการลดวันต้องโทษและการพักการลงโทษถูกกำหนดเป็นจำนวนวันซึ่งอธิบายได้ยากว่าทำไมกำหนดจำนวนวันเท่านั้นเท่านั้นกับขั้นนั้นๆ ซึ่งในแต่ละชั้นพัฒนาการของแต่ละบุคคลก็แตกต่างกัน กรณีดังกล่าวนี้มาจากฐานคิดอะไร และทำไมจึงเชื่อมโยงกับขั้นของนักโทษ เพียง 3 ชั้น แต่อีก 3 ชั้นไม่ได้รับการลดวันต้องโทษหรือพักการลงโทษเลย

3. ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดชั้นนักโทษของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักรกับประเทศไทย พบว่ากฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุกและทางปฏิบัติของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักรจะยึดหลักนิติธรรม ในสหราชอาณาจักร และญี่ปุ่น โดยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะยึดถือหลักนิติรัฐ ซึ่งหลักนิติธรรมและนิติรัฐ ต่างมีสาระสำคัญในการการมุ่งเน้นให้เกิดความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของบุคคลตามกฎหมายเช่นกัน และการรักษาสหิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อย่างมาก สำหรับในรัฐธรรมนูญไทย ยอมรับหลักนิติธรรมบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร (Volker Epping, Gottfried Wilhelm Leibniz, 2015) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คำว่า “การบังคับโทษจำคุก” เป็นมาตรการในการดำเนินการเกี่ยวกับโทษจำคุกและ โทษหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล (Claus Roxin, 2014) การบังคับโทษต้องเป็นไปตาม “กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ” (Strafvollzugsrecht หรือ Prison law) การแยกผู้ต้องขังหรือการจำแนกผู้ต้องขัง (ธีราสิทธิ สุขสมจิตวิชัย, 2558) กฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร เป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคลเป็นรายบุคคล (Individualization of Punishment) เพื่อนำไปสู่การกำหนดแผนในการบังคับโทษจำคุกรายบุคคลให้เหมาะสมกับพฤติกรรมความประพฤติของผู้ต้องขัง ในการอบรมแก้ไขฟื้นฟูปรับทัศนคติบุคคลิกนิสัย การวางแผนในการดำรงชีวิตในเรือนจำด้วย (อภิชาติ ดำรงสันติสุข, 2556) ทั้งยังเป็นการป้องกันผลเสียจากการอยู่ปะปนของอาชญากรอาชีพกับผู้ต้องขังที่กระทำผิดครั้งแรก หรือผู้ต้องขังที่กระทำผิดด้วยความประมาทหรือพลั้งเผลอ นอกจากนั้นการจำแนกยังเป็นผลดีต่อการบริหารจัดการงานราชทัณฑ์ด้วย ในการจัดประเภทผู้ต้องขัง หมายถึง การแบ่งประเภทผู้ต้องขังโดยอาศัยหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการพิจารณา โดยอาศัยหลักเกณฑ์ของ เชื้อชาติ สัญชาติ เพศ อายุ โทษที่ผู้ต้องขังได้รับ ซึ่งหมายความรวมถึง ผู้ต้องขังเต็ดขาดด้วย เป็นต้น ตามกฎหมายบังคับโทษของสหพันธ์

สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร ไม่มีการจัดชั้นนักโทษเด็ดขาดแบบกฎหมายไทย แต่จะมีแผนบังคับโทษเป็นรายบุคคลและประเมินพฤตินิสัยตามตัวชี้วัดเป็นรายบุคคล ในเรื่องการแบ่งแยกการบังคับโทษ ในการกักกันต้องแยกสถานที่กักกันออกมา หรือกระทำในแผนกที่แยกออกมาโดยใช้เรือนจำบังคับโทษเฉพาะ หญิงและชายต้องแยกขัง ในกรณีมีเหตุผลพิเศษอาจแยกขังหญิงไว้ในแผนกที่แยกออกมาในเรือนจำชายได้ การแยกอาจได้รับยกเว้น เพื่อการได้เข้าร่วมใช้มาตรการบำบัดของผู้ต้องขังในเรือนจำอื่นหรือในแผนกอื่นที่เห็นสมควร กำหนดสถานที่จำคุกในเรือนจำต่างๆ หรือแผนกต่างๆ ตามความต้องการของผู้ต้องโทษที่ได้กำหนดไว้เพื่อการบำบัด ในเรือนจำหญิงจะต้องจัดให้มีสถานที่ที่แม่และเด็กสามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้กรณีมีแผนบังคับโทษรายบุคคลให้ความเสมอภาคตามหลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่ถูกต้องชอบธรรม

องค์ความรู้ใหม่

เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกบุคคลใด ต้องจัดให้มีการทำแผนบังคับโทษรายบุคคล (Planning Execution for Individual) เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูและปรับพฤตินิสัยให้ถูกต้องและเหมาะสมกับบุคคล การประเมินและการให้สิทธิประโยชน์ที่นักโทษพึงได้รับอย่างเสมอภาคกัน ลดความเหลื่อมล้ำของการดำรงชีวิตในเรือนจำจากการจัดชั้นนักโทษเด็ดขาด และเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขฟื้นฟู การปรับพฤตินิสัย ที่มีผลเป็นรายบุคคล เพื่อลดการกระทำ ความผิดซ้ำและคืนคนดีสู่สังคมได้ตามเป้าหมายความต้องการของสังคม ซึ่งต้องใช้องค์ความรู้ใหม่นี้แทน โดยการยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการจัดชั้นนักโทษเด็ดขาด ปรากฏตามแผนภาพข้อค้นพบงานวิจัยหรือองค์ความรู้ใหม่ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงหลักการและแนวทางในการจัดทำแผนบังคับโทษรายบุคคล

จากแผนภาพการเผชิญโทษจำคุกของบุคคลจะเสมอภาคกัน เพราะไม่ถูกแบ่งชั้นหรือวรรณะอีก การแก้ไขปรับพฤติกรรมเสียให้กระทำที่เหมาะสมกับบุคคล เป็นรายบุคคลไป (Individualization of Punishment) การได้สิทธิประโยชน์ใดๆ ตามกฎหมาย การลดวันต้องโทษ การพักโทษ ต้องสอดคล้องเป็นธรรมที่เป็นผลจากการบรรลุวัตถุประสงค์ของแผนบังคับโทษของบุคคลนั้นเป็นรายบุคคล อันยังให้เกิดความเสมอภาคกันของผู้เผชิญโทษจำคุกในฐานะนักโทษเด็ดขาด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกบุคคลใด แสดงว่าบุคคลนั้นได้ถูกตรวจสอบค้นหาความจริงแท้ ทั้งในข้อเท็จจริงของการกระทำความผิด ความชู้้นั้น และข้อเท็จจริงที่เป็นประวัติความเป็นมาและความประพฤติเป็นอาชญาของบุคคลนั้น และระบบกระบวนการยุติธรรมได้ยืนยันความผิดกฎหมายและการกำหนดอัตราโทษ ระยะเวลาจำคุก ความหนักเบาอย่างละเอียดรอบคอบแล้ว ซึ่งส่งผลร้ายต่อชีวิตของบุคคลนั้นในเชิงลงโทษอย่างสมบูรณ์ การจำคุกจึงเพียงปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาและการแก้ไขฟื้นฟูตามระยะเวลา ให้เป็นไปตามหลักรัฐธรรมนูญ หลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชนและหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ด้วยความเป็นเสรีนิยม ในระบอบประชาธิปไตย โปร่งใสและตรวจสอบได้ จากการศึกษาพบว่าบทบัญญัติว่าด้วยการจัดชั้นนักโทษเด็ดขาด เป็นการเพิ่มภาระเกินควรกับผู้เผชิญโทษจำคุกและขาดความเสมอภาคในสิทธิประโยชน์การลดวันต้องโทษและการพักการลงโทษ อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งในประเทศเสรีประชาธิปไตยได้ยกเลิกการใช้ไปเกือบหมดแล้ว จึงต้องยกเลิกบทบัญญัตินี้ และใช้การจัดทำแผนบังคับโทษรายบุคคล และการประเมินพฤติกรรมรายบุคคลแทน ซึ่งมีต้นแบบที่ชัดเจนในกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร และญี่ปุ่น ทำให้ลดความเหลื่อมล้ำของการดำรงชีวิตในเรือนจำจากการจัดชั้นนักโทษเด็ดขาด และเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขฟื้นฟู การปรับพฤติกรรม ที่มีผลเป็นรายบุคคล เพื่อลดการกระทำ ความผิดซ้ำและคืนคนดีสู่สังคมได้ตามเป้าหมายความต้องการของสังคม

จึงมีข้อเสนอแนะว่า ให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการจัดชั้นนักโทษเด็ดขาด ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พ.ศ.2560 และกฎกระทรวงฯปีพ.ศ.2562 และบัญญัติกำหนดให้มีการจัดทำแผนบังคับโทษผู้เผชิญโทษจำคุกเป็นรายบุคคลและการประเมินพฤติกรรมตามแผนที่กำหนดเป็นรายบุคคลแทน โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติใน พระราชบัญญัติราชทัณฑ์พ.ศ.2560 และออกกฎหมายในลำดับรองเพื่อกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ฌ นคร. (2564). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ธีราสิทธิ สุขสมจิตวิชัย. (2558). มาตรการทางกฎหมายในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิตย์. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ปริธีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- สัญชัย ดุจดำเกิง. (2558). สิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังกับระบบการจัดชั้น. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิตย์. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ปริธีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- อภิชาติ ดำรงสันติสุข. (2556). แผนการบังคับโทษจำคุกกรายบุคคล. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- A.V. Dicey. (1959). Introduction to the Study of the Law of the Constitution. London: Macmillan.
- Claus Roxin. (2014). Strafverfahrensrecht. Germany: C.H. Beck.
- Günther Kaiser, Heiz Schöch. (2003). Strafvollzug.5., neu bearbeitete Auflage. Heidelberg Germany: C.F. Müller Verlag.
- Volker Epping, Gottfried Wilhelm Leibniz. (2015). Grundrecht. Heidelberg: Springer.

การเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวสู่สังคมในประเทศไทย*

THE PRISONERS PRE-RELEASE IN THAILAND

พรวิไล อัยดำรงธรรม

Pornvilai Auidumrongtham

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: took-mu@outlook.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังของประเทศไทย และเพื่อวิเคราะห์มาตรการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง รวมทั้งศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังในต่างประเทศได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น ผลการวิเคราะห์ทางกฎหมายและทางปฏิบัติของประเทศไทยยังปรากฏปัญหาและอุปสรรคของการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัว เช่น การไม่มีแผนบังคับโทษรายบุคคล การขาดการบูรณาการของเรือนจำกับภาคส่วนต่างๆ ในการศึกษา หลักธรรมศาสนา ฝึกอบรม ฝึกงาน ทำงาน และการพัฒนาบุคลิกนิสัย และสิ่งสนับสนุนการดำรงชีวิต สำหรับแนวทางของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และญี่ปุ่น พบว่ามีการทำแผนบังคับโทษรายบุคคล บนพื้นฐานข้อมูลสำคัญของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล มีมาตรการพัฒนาการด้านต่างๆ ตลอดทั้งการแก้ไขพฤติกรรม และความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเป็นต้น ซึ่งแนวทางปฏิบัติของทั้งสองประเทศนั้นเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกฎหมายและทางปฏิบัติของประเทศไทยได้

ผลการศึกษานำไปสู่ข้อเสนอแนะให้มีการออกกฎหมายให้จัดทำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลของผู้ต้องขัง มีกระบวนการค้นหาข้อมูลสำคัญของผู้ต้องขัง และเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยโดยการมองไปในอนาคตของผู้ต้องขังแต่ละรายตามความเป็นจริงที่เป็นไปได้ เพื่อการกำหนดทิศทางการศึกษา ฝึกอบรม ฝึกงาน ทำงาน และการพัฒนาบุคลิกนิสัย และสิ่ง

* Received 14 June 2021; Revised 25 July 2021; Accepted 25 August 2021

สนับสนุนการดำรงชีวิต ที่ตรงต่อวิถีชีวิตจริงของผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ ด้วยการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ และความเชื่อมโยงของภาคส่วนต่างๆ ตลอดทั้ง หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่ผู้พ้นโทษจะไปดำเนินชีวิตใหม่ นอกจากนี้ควรมีการนำ ชุมชน ผู้ประกอบการ ครอบครัว เข้ามาร่วมในการดูแลผู้ต้องขังหลังพ้นโทษเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำต่อไป

คำสำคัญ: การเตรียมความพร้อม, ผู้ต้องขัง, การปล่อยตัวสู่สังคม

Abstract

This research aims to study and analyze 1). The problems and the obstacles regarding the preparation of the prisoners before the release to the societies in Thailand 2). The preparation measures before the prisoners are released 3). The guidelines of the preparation before the release of the prisoners in foreign countries, such as the Federal Republic of Germany and Japan, particularly the issues concerning the return of the good person to the society, and the prevention of the recidivism. According to the study, there are problems and obstacles of the laws and practices regarding the preparation before the release of the prisoners in Thailand, such as the absence of the individual penalty enforcement plan for each prisoner, the lack of the integration with other sectors in education, religion, occupational training, personality development and living support. Moreover, pursuant to the study of both laws and practices in the abovementioned foreign nations, their individual penalty enforcement plan, their measures regarding the development of the prisoners in various aspects, and their measures concerning the improvement of the prisoners' behaviors, can be applied to the laws and the practices in Thailand.

The research suggests that there should be the enactment of the law, imposing the individual penalty enforcement plan for each prisoner, the system providing the essential information of the prisoners, and the preparation for each inmate before the release, in accordance with the prisoner's possible

future, in order to set the directions regarding education, occupational training, personality development and living support, which are suitable to the actual life of such prisoner after the release. This shall be implemented by integrating with other sciences, and cooperating with other sectors, such as the state organizations, the community, the entrepreneur, and the family within the area where each prisoner will be living after the release.

Keywords: Pre-Release, Prisoner, Released into Society

บทนำ

พัฒนาการของการบังคับโทษจำคุกยุคใหม่มีวัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนไปในทางพัฒนาศักยภาพของมนุษย์แต่ละบุคคลมากขึ้น มีเป้าหมายที่แตกต่างจากประวัติศาสตร์เดิมของเรือนจำแบบเดิม (Norval Morris, David J. Rothman, 1998) กล่าวคือ ในประการแรก เพื่อให้ผู้ต้องโทษมีความสามารถในการดำรงชีวิตของเขาในอนาคตภายหลังการพ้นโทษได้โดยปราศจากการกระทำความผิดอาญา ภายใต้การมีจิตสำนึกที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม ประการที่สอง การบรรลุเป้าหมายข้อแรกจะเป็นผลทำให้เป็นการคุ้มครองความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคม ดังนั้น การบังคับโทษจำคุกจึงมีความหมายต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของบุคคล ผู้ที่ต้องรับโทษจำคุก (Ulrich Sieber, 2004) ประเทศต้องการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องเริ่มจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือ “พลเมือง” ของประเทศนั้น คำว่า “พลเมือง” หมายความว่า กำลังของเมือง กำลังของเมืองใดดี ก็เพราะเมืองนั้นมีคนดี เมืองใดมีคนดี เมืองนั้นต้องมีการศึกษาดีมาก่อน (ไสว สุทธิพิทักษ์, 2525) โดยเฉพาะผู้ต้องโทษจำคุก ซึ่งต้องพยายามทำให้เขาพัฒนาเปลี่ยนแปลงดีขึ้น ให้ฝึกฝนกิจกรรมต่างๆ ในช่วงอยู่ในเรือนจำ แต่เป้าหมายของการบังคับโทษในประเทศไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จเพราะเป้าหมายของผู้ต้องขังกับเป้าหมายของผู้ที่จัดกิจกรรมต่างๆ ยังคลาดเคลื่อนไม่ตรงกัน (กรมราชทัณฑ์, 2525) ยังขาดความร่วมมือกันของผู้ต้องขังกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาในด้านต่างๆ ที่หลายประเทศเรียกว่า “แผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคล” ประเทศเราจึงยังมียอดผู้กระทำความผิดซ้ำกลับเข้ามาสู่เรือนจำอย่างต่อเนื่องและบางรายอยู่ในอาการ “ติดคุกซ้ำซากเรื้อรัง” ช่วงเวลาในการติดคุกจึงไม่เป็น “เวลาของการเปลี่ยนแปลง” แต่เป็นการเอาคนมาขังไว้ตามเวลา จึงเป็นการเสียโอกาสในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวอย่างยิ่ง (Günther Kaiser, Heiz Schöch,

2003) การเตรียมความพร้อมให้กับผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวเป็นสิ่งที่สำคัญแต่ก็เป็นปัญหาและอุปสรรคของงานราชทัณฑ์ในการพัฒนาผู้ต้องขังทั้งในด้าน ทักษะคิด จิตใจ กาย การคิดและการตัดสินใจ อาชีพ สังคม จึงมีความจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างแนวทางในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง เพื่อคืนคนดีให้กลับสู่สังคมอย่างแท้จริง (Bo Lozoff, 2017)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์มาตรการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังในต่างประเทศได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น

ระเบียบวิธีวิจัย

ส่วนที่ 1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) ทั้งที่เป็นชั้นปฐมภูมิ (Primary source) และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง รวบรวมเอกสารกฎหมายต่างๆ เป็นส่วนสำคัญหรือเป็นส่วนหลักของการวิจัยครั้งนี้ โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวกับหัวข้องานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังของประเทศไทย พบว่าสถานการณ์บังคับโทษจำคุกของไทยอยู่ในสภาพ “ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ” มากกว่า 20 ปี ความแออัดของการดำรงชีวิตในเรือนจำเป็นปัญหาต่อการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 มีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งต้องการการบำบัดแก้ไขเฉพาะทาง ตลอดทั้งในการบังคับใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และกฎระเบียบต่างๆ ในเรื่องเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังยังไม่ประสบผลสำเร็จ โปรแกรมต่างๆ ในด้านการศึกษาพื้นฐาน โอกาสในการเรียนในระดับที่สูงขึ้น การ

อบรมพิเศษต่างๆ การฝึกงานที่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังแต่ละคน การทำงานในเรือนจำเพื่อสร้างรายได้ การฝึกสติ การศึกษาหลักธรรมของแต่ละศาสนา ฯลฯ เพราะขาดการทำแผนบังคับโทษเป็นรายบุคคลที่วิเคราะห์ถึงโอกาสในการดำรงชีวิตในอนาคตตามความเป็นจริงของเขาได้ และเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังของไทยมักทำในช่วง 1-2 ปีก่อนจะพ้นโทษ กอปรกับแต่ละเรือนจำต่างก็มีข้อจำกัดในด้านต่างๆ ในการบริหารจัดการการ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาอบรม การฝึกงาน ความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมกับภาคสังคม ธุรกิจ ชุมชน ท้องถิ่น ที่แตกต่างกันไป นอกจากนั้นเรือนจำแต่ละแห่งยังขาดข้อมูลพื้นฐานของผู้ต้องขังแต่ละคนเพื่อทำแผนการบังคับโทษ ข้อเท็จจริงอีกประการคือ ในแต่ละวันนั้นผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานส่วนใหญ่มีกิจวัตร เข้าลงจากเรือนนอน ประมาณเวลา 6.30 น. และถูกส่งขึ้นเรือนนอนในเวลา 16.00 น. แสดงว่าใน 1 วัน มี 24 ชั่วโมง อยู่ภายนอกเรือนนอนเพียงประมาณ 8 ชั่วโมง ในที่กว้างๆ หรือได้ฤกษ์เรือนนอน ภายในกำแพงลวดหนาม และต้องใช้ชีวิตอยู่ในเรือนนอนลูกกรงเหล็กนานถึงประมาณ 16 ชั่วโมง ทุกวัน เมื่อพิจารณา “เวลาในการพัฒนาผู้ต้องขัง” ตามกิจวัตรประจำวัน จะเห็นว่ามิในช่วงเช้าเวลา 9.00 น.- 11.45 น. ในการทำงานและฝึกวิชาชีพในโรงงาน ให้เวลาจำนวน 2.45 ชั่วโมง ช่วงบ่ายเวลา 13.00 น.- 14.30 น. ทำงานและฝึกอาชีพในโรงงาน ให้เวลา 1.30 ชั่วโมง ซึ่งทั้ง 2 ช่วงเวลาแสดงให้เห็นว่าเราให้เวลากับการพัฒนาผู้ต้องขังน้อยมาก เมื่อเทียบกับระยะเวลา 16 ชั่วโมง ที่ผู้ต้องขังถูกส่งขึ้นในเรือนนอนลูกกรงเหล็ก

2. ผลการศึกษาวิเคราะห์มาตรการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง ตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษสมัยใหม่ มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้กระทำผิดสามารถดำรงชีวิตใหม่ของเขาได้โดยปราศจากการกระทำผิดอีกและมีความรับผิดชอบต่อสังคม เรือนจำจึงเปลี่ยนบทบาทเป็น “สถานที่พัฒนาทุนมนุษย์” ในการพัฒนาทั้งทางสุขภาพร่างกาย จิตใจ ความรู้ความสามารถ หลักธรรม และพฤติกรรม การบังคับโทษจำคุกจึงต้องมีการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เข้ามาดำเนินการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของบุคคลที่ต้องโทษจำคุกเพื่อการมีชีวิตใหม่อีกครั้ง ผู้ต้องขังจึงต้องถูกพัฒนาใน 2 ส่วนที่สำคัญคือ

2.1 การพัฒนาความคิดและบุคลิกภาพ ด้วยการเรียนรู้ สร้างความคิดบวก (Positive Thinking) กล่าวคือ ผู้ต้องขังต้องเข้าสู่กระบวนการตามแผนบังคับโทษรายบุคคล และแผนกิจกรรมแบบกลุ่ม เป็นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่เริ่มจากความสมัครใจ ได้พูด ได้ปรึกษา ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ “วิธีการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ” ได้รับการปลูกฝัง “สติ” (Mindfulness) เริ่มรู้จักตัวเอง เห็นคุณค่าในตัวเอง (ความเป็นมนุษย์) เกิดศรัทธาใน

ตนเอง เคารพตนเอง โดยหลัก “สติ ทำให้เกิด ปัญญา” ทุกคนจึงเกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นใหม่อีกครั้ง (New Knowledge) ส่วนแรกอาจเริ่มจาก “หลักธรรม” ที่สำคัญในการดำรงชีวิต ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง (New Cognitive) เกิดความภาคภูมิใจในการนับถือตนเอง (Self-esteem) และความมั่นใจในตนเอง (Self-Confidence) จากกิจกรรมการเรียนรู้และการเข้าถึงความรู้ใหม่ๆ ปลุกฝังการสร้างกำลังใจของตนเอง (Inspire) ให้เข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันตนเอง ในการ “คิดใหม่ ทำใหม่” ใน “ชุดความรู้ความคิดใหม่” เมื่อความคิดเปลี่ยน จิตใจเปลี่ยนเพราะมี “ปัญญา” ที่ดีงาม พฤติกรรมก็จะเปลี่ยนไปในทางที่ดีงาม

2.2 พัฒนาลิขิตสนับสนุนการดำรงชีวิตภายหลังการพ้นโทษ โดยการวิเคราะห์อนาคตของผู้ต้องขังภายหลังการพ้นโทษจริงๆ ได้แก่ เงินทุน อาชีพ ฝีมือแรงงาน การศึกษา โอกาสในการทำงาน การกลับคืนสู่สังคม

2.3 ผลการศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังในต่างประเทศได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น พบว่า มีการใช้ข้อมูลบุคคลที่ต้องโทษจำคุก เพื่อวางแผนการบังคับโทษแต่ละบุคคล โดยจะเริ่มทำแผนตั้งแต่ผู้ต้องโทษเข้าสู่เรือนจำในวันแรกๆ โดยมีคณะกรรมการจัดทำแผนบังคับโทษจำคุก ซึ่งมีผู้บัญชาการเรือนจำเป็นประธาน และมีคณะกรรมการประกอบด้วย แพทย์หรือจิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ตัวแทนภาคเอกชนในพื้นที่ เป็นต้น ช่วยกันวิเคราะห์วางแผนร่วมกับผู้ต้องขัง บนพื้นฐานของความสมัครใจของผู้ต้องขังด้วย และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังจะเริ่มดำเนินการทำที่ผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ กิจกรรมต่างๆ ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป้าหมายการพัฒนาผู้ต้องขังเป็นสำคัญ

การบังคับโทษจำคุกมุ่งเน้นการพัฒนาแก้ไขฟื้นฟูที่ตัวผู้ต้องรับโทษจำคุกเป็นรายบุคคล โดยจัดทำ “แผนบังคับโทษ” การดำเนินชีวิตในเรือนจำที่ต่อเชื่อมต่อกับการที่จะมีชีวิตภายหลังการได้รับอิสรภาพ ต้องพัฒนาในด้าน จิตใจ กาย ปัญญา ภูมิคุ้มกันชีวิต และโอกาสทางสังคม ในอนาคต อาชีพ ข้อมูลจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น จะเริ่มดำเนินการกันตั้งแต่วันแรกๆ ที่เข้าสู่การจำคุก เพื่อกำหนดแผนการดำรงชีวิตในเรือนจำในช่วงระยะเวลาที่กำหนดและได้ทราบข้อมูลความต้องการของผู้ต้องขัง กิจกรรมต่างๆ ในทุกอย่างระหว่างรับโทษและความเป็นไปได้ในเรื่องต่างๆ เพื่อเป้าหมายของการดำรงชีวิตภายหลังการปล่อย ตามบริบทของผู้ต้องขังแต่ละคน (อภิชาติ ดำรงสันติสุข, 2556) ที่มีความกล้าที่จะมีชีวิตใหม่ที่ยั่งยืนและปฏิเสธต่อการกระทำผิดกฎหมายอีก

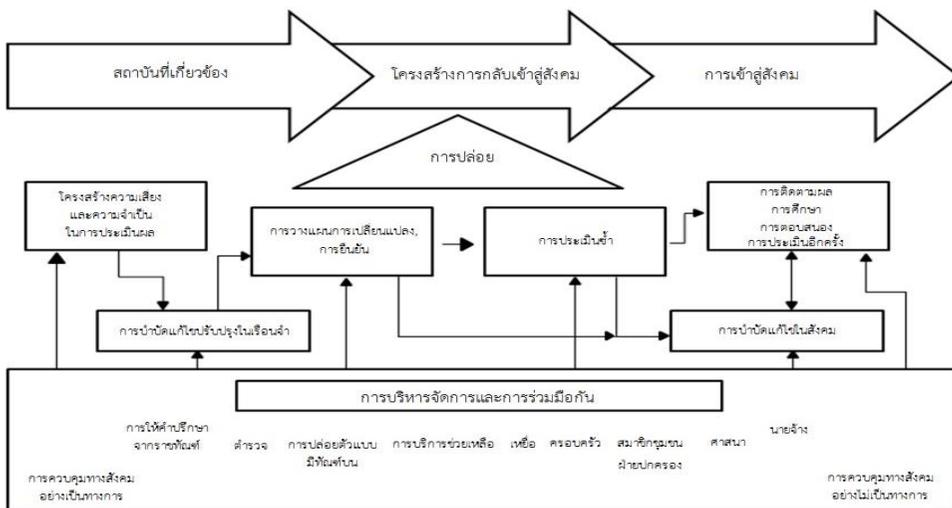

อภิปรายผล

1. วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังของประเทศไทย เกิดจากปัจจัยหลายๆ ประการในลักษณะปัญหาลูกโซ่ ซึ่งนอกเหนือจากปรัชญาแนวคิดในการบังคับโทษจำคุกที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มุ่งแต่การเอาตัวคนไว้จำคุก เพื่อการแก้แค้นทดแทน การข่มขู่ การตัดโอกาสการกระทำความผิด ไปสู่แนวคิดและแนวการปฏิบัติในการพัฒนาแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี เป็นพลเมืองดี และมีความเคารพกฎหมายและรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี ระบบ รูปแบบ และการทำงานในทุกๆ ด้าน ต้องถูกปรับเปลี่ยน ในวิธีคิด และทัศนคติ ตลอดทั้งการทำงานของบุคลากรในระบบราชทัณฑ์ด้วย

สำหรับปัญหาลูกโซ่ที่เป็นปัจจัยสำคัญคือ การที่มีภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ทำให้การดูแล การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดทำได้ยากขึ้น แผนบังคับโทษรายบุคคลไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ สำหรับกิจกรรมกลุ่มก็ทำได้เฉพาะกลุ่ม ยากต่อการให้ทั่วถึงผู้ต้องขังทุกๆ คน จากข้อจำกัดในเรื่อง สถานที่ เวลา งบประมาณ ชนิดและประเภทของกิจกรรม และพยายามทำกับผู้ที่จะพ้นโทษในอีก 1-2 ปี

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์มาตรการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง หลักที่ได้จากการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยคือ ผู้ต้องขังทุกคนต้องได้รับการปล่อยตัว จึงต้องคำนึงถึงชีวิตในอนาคตของแต่ละคนตามปัจจัยต่างๆ ในการดำรงชีวิตของผู้ต้องขังรายนั้นๆ ที่จะมีความสัมพันธ์องค์กร หรือบุคคล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำรวจ ชุมชน ครอบครัว ศาสนา ที่เคารพนับถือ นายจ้าง ธุรกิจส่วนตัว ปรากฏตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์กับองค์กร โครงสร้างการกลับคืนสู่สังคม

จากแผนภาพ ก่อนจะได้กลับบ้านได้ในทางหลักการและกระบวนการมี 3 ส่วนที่สำคัญ คือ (Joan Petersilia, 2003)

2.1 สถาบันที่เกี่ยวข้อง หมายถึง เรือนจำต้องเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในทุกมิติ ตามคุณลักษณะพื้นฐานที่ถูกต้องและเหมาะสมของผู้ต้องขังแต่ละคน งานราชทัณฑ์เป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการตามคำพิพากษาและจัดการให้มีการบำบัดแก้ไขปรับปรุงในเรือนจำ วิเคราะห์ความเสี่ยงและมีความจำเป็นในการประเมินผลผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล บริหารจัดการบนพื้นฐานความร่วมมือของทุกภาคส่วน

2.2 โครงสร้างการกลับเข้าสู่สังคม ซึ่งประเทศต่างๆ จะมีการประเมินความคิดและพฤติกรรมของผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวสู่สังคม ด้วยความร่วมมือกับทุกภาคส่วน และ

2.3 การเข้าสู่สังคม การบริหารจัดการและร่วมมือกัน การให้คำปรึกษาจากราชทัณฑ์ อาจมีการปล่อยตัวแบบมีทัณฑ์บน การบริหารจัดการให้ความช่วยเหลือ ตำรวจเหี่ยว ครอบครัว สมาชิกชุมชน ฝ่ายปกครอง ศาสนา นายจ้าง ความสำเร็จในการแก้ไขและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจึงเกิดจากการช่วยเหลือของหลายภาคส่วน ปรากฏตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ของความร่วมมือในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง

การเตรียมความพร้อมเป็นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่เริ่มจาก ศรัทธาและความสมัครใจ การเปิดใจอย่างอิสระ ได้พูด ได้ปรึกษา ได้แลกเปลี่ยน อย่างเต็มที่ “วิธีการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ” ได้รับการปลูกฝัง “สติ” (Mindfulness) เริ่มรู้จักตัวเอง เห็นคุณค่าในตัวเอง (ความเป็นมนุษย์) เกิดศรัทธาในตนเอง เคารพตนเอง (Swarn Weerasinghe and Shaun Bartone, 2016) โดยหลัก “สติ ทำให้เกิด ปัญญา” ด้วยการใช้ “วิธีการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ” หลากหลายรูปแบบ ทุกคนจึงเกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นใหม่อีกครั้ง (New Knowledge) จาก “หลักธรรม” ที่สื่อถึงการแยกความผิดหรือถูก ให้คำสอนในหลักธรรมสำคัญให้เห็นความจริง และหลักธรรมที่สำคัญในการดำรงชีวิต ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้

ความเข้าใจที่ถูกต้อง (New Cognitive) เกิดความภาคภูมิใจในการนับถือตนเอง (Self-esteem) และความมั่นใจในตนเอง (Self-Confidence) จากกิจกรรมการเรียนรู้และการเข้าถึงหลักธรรมที่เป็นรูปแบบและแก่นสารของการดำรงชีวิต เช่น ศีล อริยสัจ 4 มรรค 8 เป็นต้น ปลุกฝังสร้างกำลังใจ (Inspire) ให้เข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันตนเอง ในการ”คิดใหม่ ทำใหม่” ใน “ชุดความรู้ความคิดใหม่” เมื่อความคิดเปลี่ยน จิตใจเปลี่ยนเพราะมี “ปัญญา” ที่ดีงาม พฤติกรรมก็จะเปลี่ยนไปในทางที่ดีงาม ซึ่งเป็นการแก้ไขจากภายในจิตใจ และความรู้ความเข้าใจ ไปพร้อมๆ กับการฝึกอาชีพ การฝึกงาน ทำงาน อันเป็นสิ่งสนับสนุนการดำเนินชีวิตในอนาคต (Kobai Scott Whitney, 2017)

3. เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังในต่างประเทศ ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ปรากฏในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ.1976 (Strafvollzugsgesetz [StVollzG] / Execution of sentence Law) แก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุด ค.ศ.2001 และใช้บังคับมาจนถึงปัจจุบัน และในประเทศญี่ปุ่น ก็มีกฎหมายราชทัณฑ์ (Prison Act) และกฎหมายว่าด้วยการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation Act) ทั้ง 2 ประเทศต่างมีหลักเกณฑ์พื้นฐานการบังคับโทษจำคุกที่มุ่งเน้นไปที่ตัวผู้ต้องขังเป็นศูนย์กลางความสำเร็จในการพัฒนาความเปลี่ยนแปลงเขาในทุกๆ มิติ คือ พอสรุปรภารกิจของการบังคับโทษจำคุกไว้ 5 ประการดังนี้

3.1 ผู้ต้องขังต้องสามารถที่จะดำเนินชีวิตในอนาคตต่อไปโดยปราศจากความผิดอาญาอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม

3.2 การบังคับโทษจำคุกต้องการคุ้มครองสาธารณะต่อการกระทำความผิดในอนาคต

3.3 การดำเนินชีวิตของบุคคลในการบังคับโทษ ต้องให้เป็นไปตามปกติธรรมดาให้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้

3.4 ผลร้ายทั้งหลายที่เกิดจากการสูญเสียเสรีภาพต่อตัวผู้ต้องขังจะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดขึ้น

3.5 การบังคับโทษจักต้องกระทำเพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถกลับมาใช้ชีวิตที่มีเสรีภาพต่อไปได้

การบังคับโทษต้องมีกระบวนการ “สร้างความร่วมมือในการบังคับโทษกับผู้ต้องขัง” ให้เกิดขึ้นทำให้ผู้ต้องขังต้องร่วมมือในการกำหนดการบำบัดของตนและในการบรรลุซึ่งจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษ ความพร้อมของผู้ต้องขังสำหรับการบำบัดจักต้องได้รับการปลูก

เร้าและส่งเสริมให้เกิดขึ้น โดยจัดให้มีเครื่องมือที่ตอบสนองการบังคับโทษจำคุกคือ “การวางแผนการบังคับโทษรายบุคคล” กล่าวคือ เป็นการสำรวจเพื่อบำบัดหลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตของผู้ต้องขัง “แผนในการบังคับโทษ” จะต้องกำหนดจากผลของการสำรวจเพื่อบำบัด ต้องจัดให้สอดคล้องกับการพัฒนาการของผู้ต้องขัง กำหนดระยะเวลาที่คาดหมายได้และอย่างน้อยต้องระบุเกี่ยวกับมาตรการต่างๆ ได้แก่ การให้เข้าอยู่ในการบังคับโทษปิดหรือการบังคับโทษเปิด การย้ายไปอยู่ในสถานที่บำบัดทางสังคม การให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มหรือบำบัดเป็นกลุ่ม งานที่ให้ทำ การฝึกอาชีพ การศึกษา กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องมาตรการช่วยเหลือและมาตรการบำบัดพิเศษ การผ่อนปรนการบังคับโทษ มาตรการที่จำเป็นสำหรับการเตรียมการปล่อย การทำงาน การศึกษาและการศึกษาเพิ่มเติมและการปฏิบัติทางศาสนาเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู

ในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในทุกๆ มิติของการออกไปมี “ชีวิตใหม่” นั้น การดำเนินการในช่วงเวลาจำคุกจึงต้องทำอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจของผู้ต้องขังและการมอบหมายภารกิจต่างๆ ให้ผู้ต้องขัง การอบรมและการศึกษาอบรมเพิ่มเติม ต้องตอบสนองจุดมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังสามารถยึดเป็นอาชีพหลังการปล่อยตัวได้จริงหรือค่อนข้างจริง ผู้ต้องขังที่มีความสามารถต้องได้รับโอกาสในการฝึกวิชาชีพเพิ่มเติมกรณีที่ไม่สามารถให้ฝึกวิชาชีพได้จะต้องมอบหมายงานอื่นให้ ถ้าผู้ต้องขังไม่สามารถทำงานที่มีรายได้ต้องให้เขาทำงานที่เป็นการบำบัดแทน

ในเรื่องการศึกษา ผู้ต้องขังที่ยังไม่จบชั้นมัธยม ต้องมีการจัดให้มีการศึกษาในวิชาที่จะนำไปสู่การจบการศึกษา นอกเหนือจากนั้นต้องเป็นการศึกษาตามความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ในเรื่องการทำงาน ผู้ต้องขังต้องมีสิทธิเลือกทำงาน ฝึกวิชาชีพหรืออบรมอาชีพเพิ่มเติม นอกเรือนจำได้อย่างอิสระ ถ้าสิ่งดังกล่าวอยู่ในแผนการบังคับโทษที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีความสามารถทำหรือยึดเป็นอาชีพหลังการปล่อยตัวและไม่ขัดต่อเหตุผลพิเศษของการบังคับโทษ

การกำหนดหน้าที่ในการทำงาน ผู้ต้องขังมีหน้าที่ต้องทำงาน ทำกิจกรรมบำบัดด้วยการทำงาน หรือทำกิจกรรมอื่นที่ได้รับมอบหมาย มีหน้าที่ต้องช่วยเหลืองานในเรือนจำ ด้วยความยินยอม การทำงานหรือการเพิกถอนการทำงานในธุรกิจของเอกชนจะต้องได้รับความยินยอมของผู้ต้องขัง ในระหว่างการทำงาน ผู้ต้องขังต้องเข้าศึกษาเป็นชั่วโมงหรือวันหรือตามที่ได้รับมอบหมาย มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือในจำนวนที่สูงเท่ากับค่าตอบแทนในการทำงาน

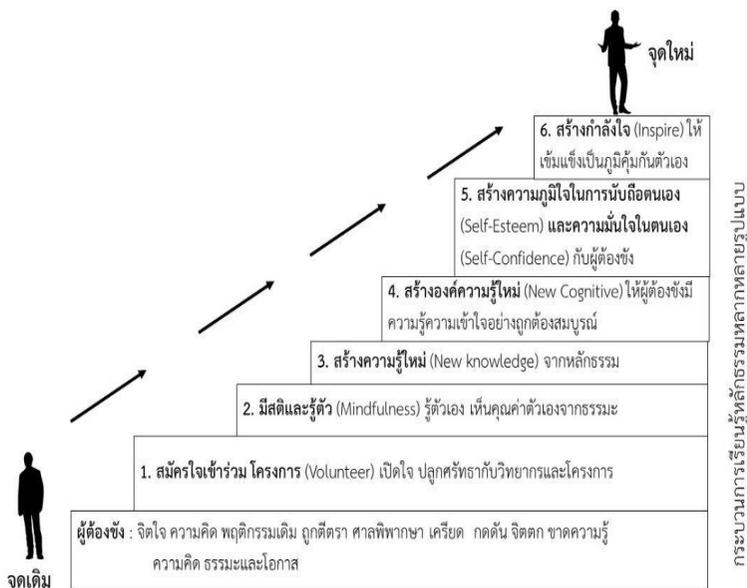

การปฏิบัติกิจในทางศาสนา การฝึกจิต การปฏิบัติกิจในทางศาสนาจะถูกปิดกั้นไม่ได้ ต้องได้รับการช่วยเหลือในการติดต่อกับนักบวชในทางศาสนา ผู้ต้องขังมีสิทธิครอบครองหนังสือเกี่ยวกับศาสนา กรณีอาจถูกยึดหากใช้โดยมิชอบและอาจมีวัตถุทางศาสนาได้ตามสมควร การประกอบพิธีกรรมในทางศาสนา ผู้ต้องขังมีสิทธิเข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อของตน ได้รับอนุญาตให้ฟังสวดหรือร่วมกิจกรรมของศาสนาอื่นเมื่อนักบวชศาสนานั้นเห็นชอบ บางกรณีอาจต้องห้ามไม่ให้ร่วมสวด หรือมีกิจกรรมทางศาสนาอื่น เมื่อเป็นภัยร้ายแรงต่อความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย อย่างไรก็ตามจะต้องฟังความเห็นของนักบวชแห่งศาสนา ก่อนการปฏิบัติเช่นนั้น

ที่อาจกล่าวได้ว่ามีความทันสมัยมาก เป็นพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน และลดการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งหากประเทศเราได้นำมาศึกษาและประยุกต์ใช้กับบริบทของสังคมไทยได้ น่าจะส่งผลต่อการมีชีวิตใหม่ของผู้ต้องขังที่มั่นคงยั่งยืน ความมีประสิทธิภาพของงานบังคับโทษ ความสงบสุขสันติวัฒนธรรมของสังคม และการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยได้พบองค์ความรู้ใหม่ในการเปลี่ยนแปลงผู้ต้องขัง เป็นบันได 6 ชั้นปรากฏตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงพัฒนาการของผู้ต้องขังจากก่อนเข้าโครงการถึงจุดใหม่ตามเป้าหมาย

จากแผนภาพเป็นผลการแสดงจุดเปลี่ยนของผู้เข้าร่วมโครงการ ดังนี้
จากจุดเดิม สถานะเป็นผู้ต้องขังที่ถูกคำพิพากษาของศาลตัดสินคดี หมดสิ้นทุกอย่าง
จิตตก ขาดความคิดความรู้ความหวัง ก้มหน้ารับโทษไป มีแต่ความทุกข์ ความกลัว กังวน
ฟุ้งซ่าน

เมื่อเข้าสู่กระบวนการฯ เป็นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่เริ่มจาก ศรัทธาและความ
สมัครใจ การเปิดใจอย่างอิสระ ได้พูด ได้ปรึกษา ได้แลกเปลี่ยน อย่างเต็มที่ “วิธีการเรียนรู้ใน
รูปแบบต่างๆ” ได้รับการปลูกฝัง “สติ” (Mindfulness) เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นใหม่อีกครั้ง
(New Knowledge) มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง (New Cognitive) เกิดความภาคภูมิใจในการ
นับถือตนเอง (Self-esteem) และความมั่นใจในตนเอง (Self-Confidence) ปลูกฝังสร้าง
กำลังใจ (Inspire) ให้เข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันตนเอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้อมูลเปรียบเทียบประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น และ
อังกฤษ พบว่านอกเหนือจากการบูรณาการข้อมูลบุคคลของกระบวนการยุติธรรมต้นทางของ
ทุกประเทศแล้ว ภาครัฐอื่นๆและภาคเอกชน ภาคสังคม ครอบครัว จะเข้ามามีส่วนร่วมมากๆ
ในการทำ “แผนบังคับโทษ” ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ การให้ความคิด ทักษะดี ผูกอาชีพ
ความเป็นมิตร งานทางศาสนา และผู้ประกอบการ ญี่ปุ่น มีอาสาสมัครเพื่อคนคุก นับว่าเป็น
นวัตกรรมที่น่าสนใจมากในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง หลักสำคัญที่พบคือ เขามีแนวคิด
ว่า “ผู้ต้องขังเป็นศูนย์กลางของการบังคับโทษ” การแก้ไขและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย
ต้องเริ่มจากข้อมูลของผู้ต้องขัง มิใช่เรือนจำจัดให้เอง มีการวิเคราะห์สังเคราะห์โดยผู้ต้องโทษมี
ส่วนร่วมด้วยเสมอ ตามหลัก “ความสมัครใจในการบังคับโทษ” ส่งผลให้เรือนจำเกิดการเรียนรู้
และเข้าไปเปลี่ยนจิตใจ กาย และวิญญาณ (ความคิดภายใน) ทำให้เกิดสุขภาวะใหม่ คือ ของผู้
ต้องโทษได้

ด้านที่ 1 จิตใจ ปัญญา การพัฒนาสติ จิตวิญญาณต่างๆ การเรียนรู้ในด้านการศึกษา
วิชาชีพ การประกอบอาชีพ

ด้านที่ 2 ร่างกาย ได้แก่ สุขภาพพลานามัย สุขอนามัยส่วนบุคคล โรค ฯลฯ

ด้านที่ 3 พฤติกรรม ระเบียบวินัย การเคารพกฎหมาย ความประพฤติที่ดี สำนึกความ
เป็นพลเมือง

แผนการบังคับโทษกำหนดชะตากรรมในอนาคตของผู้ต้องโทษ เริ่มต้นที่ ข้อมูลบุคคลที่ครบถ้วน ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมหลักในการกำหนดแผนบังคับโทษ วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลบุคคลร่วมกัน บูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์ชีวิตใหม่

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เป็นความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้น ตำรวจ อัยการ และศาล ต้องมีการจัดทำข้อมูลบุคคล ข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติเป็นอาชญาของผู้ต้องหา และจำเลย ตามลำดับ และส่งต่อให้เรือนจำ เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์และทำแผนการบังคับโทษเพื่อการแก้ไขและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ในการวิเคราะห์และทำแผนการบังคับโทษเพื่อการแก้ไขและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องจัดให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน โดยเฉพาะตัวผู้ต้องโทษเอง ต้องเข้ามามีบทบาทและสมัครใจในการร่วมมือกับทางเจ้าหน้าที่บังคับโทษในการวิเคราะห์และสร้างแผนฯ ร่วมกัน ตามหลัก “ผู้ต้องขังเป็นศูนย์กลางการเปลี่ยนแปลง”

3. ต้องมีการบูรณาการความร่วมมือของสหวิชาชีพ (Interdisciplinary) ในการทำแผนบังคับโทษเพื่อการแก้ไขและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวของ เจ้าพนักงานบังคับโทษ (เรือนจำ) ผู้ต้องโทษ ผู้ประกอบการ นักบวช แพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ชุมชน ฝ่ายปกครอง

4. ควรมีกฎหมายและหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนเป็นเจ้าภาพ ดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษภายหลังการปล่อยตัวสู่สังคมแล้ว

เอกสารอ้างอิง

กรมราชทัณฑ์. (2525). ประวัติการราชทัณฑ์ 200 ปี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์ เรือนจำคลองเปรม.

ไสว สุทธิพิทักษ์. (2525). การเมืองกับการศึกษา. ชลบุรี: สาขาวิชาบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อภิชาติ ดำรงสันติสุข. (2556). แผนการบังคับโทษจำคุกรายบุคคล. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

Bo Lozoff. (2017). WE'RE ALL DOING TIME. USA: Neily Conrad.

- Günther Kaiser, Heiz Schöch. (2003). *Strafvollzug.5., neu bearbeitete Auflage.* Heidelberg Germany: C.F. Müller Verlag.
- Joan Petersilia. (2003). *When Prisoners Come Home.* New York USA: Oxford.
- Kobai Scott Whitney. (2017). *Sitting inside Buddhist Practice in America's Prisons.* USA: South Deerfield.
- Norval Morris, David J. Rothman. (1998). *The Oxford History of The Prison.* New York USA: Oxford University Press.
- Swarn Weerasinghe and Shaun Bartone. (2016). *Mindfulness for Addiction Recovery: A Cognitive Disciplinary Preventive Approach to Avoid Relapse into Substance Abuse.* *Journal of Basic&Applied*, 81-91.
- Ulrich Sieber. (2004). *The Punishment of Serious Crimes. Volum 1 : Expert Report.* Freiburg im Breisgau Germany: Max-Planck-Institut für ausländisches.

การใช้พืชเสพติดประเภทกัญชาเพื่อการบริโภค*

THE USE OF CANNABIS PLANTS FOR CONSUMPTION

สมบัติ ชัยวนิชย์

Sombat Chaivanich

บริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด

Charoen Pokphand Group Company Limited, Thailand

E-mail: sombat.chv@cp.co.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาการใช้พืชเสพติดประเภทกัญชาเพื่อการบริโภคในสถานะผู้เสพสารเสพติดประเภทกัญชาในลักษณะต่างๆ และการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากพืชเสพติดประเภทกัญชา เพื่อประโยชน์ของการบริโภคอย่างเหมาะสม และการผลิตภัณฑ์สินค้าต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาวิเคราะห์สถานะทางกฎหมายของผู้เสพสารเสพติดประเภทกัญชา วิเคราะห์แนวทางในการลดทอนความผิดอาญาพืชเสพติดประเภทกัญชาเพื่อการบริโภคและวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการอนุญาตให้มีการบริโภคและผลิตภัณฑ์สินค้าประเภทกัญชาในประเทศไทยกับต่างประเทศ

การศึกษาพบว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจของไทยในสถานะผู้เสพสารเสพติดประเภทกัญชา อันมีผลมาจากมิติทางกฎหมายอาญา อันเป็นการสกัดกั้นการใช้ในการบริโภคของประชาชนในปริมาณที่เหมาะสม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าจากพืชกัญชา ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และยังทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการปราบปรามของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และยังทำให้ประเทศเราเสียโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างมาก ดังนี้ เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขในการอนุญาตภายใต้เงื่อนไขควบคุมเพื่อให้ประชาชนสามารถบริโภคพืชกัญชาได้ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะมีผลต่อเศรษฐกิจและเป็นการสร้างโอกาสให้ประเทศไทยในการสร้างรายได้จากพืชกัญชา ด้วยมาตรการทางกฎหมายในรายละเอียดของสาร ชนิด และปริมาณ ตลอดจนการอนุญาตให้ผลิต จำหน่าย ในรูปแบบสินค้าประเภทต่างๆ ภายใต้การควบคุมจากภาครัฐ เพื่อส่งเสริมมิติทางเศรษฐกิจของรัฐ

* Received 15 June 2021; Revised 25 July 2021; Accepted 25 August 2021

ให้มีรายได้ และสามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างครบถ้วน และปรับเปลี่ยนนโยบายทางนิติบัญญัติในการลดทอนความผิดทางอาญา (Decriminalization) และกำหนดเงื่อนไขการควบคุมการใช้การบริโภคและตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้รัฐมีรายได้จากพืชกัญชาในลักษณะต่างๆ

คำสำคัญ: พืชเสพติด, กัญชา, การบริโภค

Abstract

This research aims to study the use of the cannabis for the consumption and production, in order to appropriately consume and produce the products containing the cannabis. The objectives are to study and analyze 1). The legal status of the cannabis users 2). The decriminalization of the cannabis consumption 3). The comparisons of Thai and foreign laws regarding the consumption and the production of the cannabis related products.

According to the study, Thai economy has been affected negatively, especially in terms of the loss of economic opportunities and a lot of expenses in the suppression of the cannabis consumption and the production of the cannabis related products in the criminal justice system. Such effects are the results of the criminal law which bars people from the appropriate consumption and production of marijuana related products. For instance, hemp wine, cannabis beer, marijuana coffee, hemp cigarettes, cannabis chocolate, dietary supplements, skin care products, hemp oil, medicines, cannabis cakes, etc. This research suggests that the law should allow people to consume and develop the cannabis products, for the distribution domestically and internationally, under the conditions set by the laws regarding the types, the quantities, the substances, the permission to produce and distribute the marijuana products under the control of the state. These shall bring the positive impacts to Thai economy by generating the revenue and the fruitful tax collection. Moreover, the criminal justice system expenditure will be

decreased by such means. Therefore, there should be the modification of the legislative policy to decriminalize and impose the conditions to control the consumption of cannabis, as well as the laws regarding the public revenue derived from the cannabis related products.

Keywords: Plants Addiction, Cannabis, Consumption

บทนำ

กัญชาเป็นพืชล้มลุกชนิดหนึ่ง สามารถเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ที่มีภูมิอากาศร้อน ลำต้นสูงประมาณ 2-4 ฟุต ลักษณะใบจะแยกออกเป็น 5-8 แฉก คล้ายใบมันสำปะหลัง ที่ขอบใบทุกใบจะมีรอยหยักอยู่เป็นระยะๆ ออกดอกเป็นช่อเล็กๆ ตามง่ามของกิ่งและก้าน (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 1, 2550) ยิ่งไปกว่านั้นคือ กัญชาถูกจัดให้เป็นพืชเสพติดที่สำคัญชนิดหนึ่ง ดังนั้น ในราชอาณาจักรไทยการปลูกเพื่อเสพและหรือเพื่อค้าจึงมีความผิดตามกฎหมาย ซึ่งอยู่ในกลุ่มของยาเสพติดประเภทที่ 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

1. ลักษณะทั่วไปของพืชกัญชา ตามหลักพฤกษศาสตร์จัดอยู่ในตระกูล Urticaceae ในวงศ์ Canadidanceae โดยเฉพาะ ชื่อทางพฤกษศาสตร์ของกัญชาคือ *Cannabis sativa* L. subsp. *Indica* (Lam.) E.Small & Cronquist มีลักษณะเป็นไม้พุ่มเตี้ย อยู่ในพื้นที่ที่มีอากาศร้อน ส่วนใหญ่พบในทวีปเอเชีย การเสพกัญชาในรูปแบบต่างๆ ที่เรียกกันมีดังนี้ (สำนักงานป.ป.ส.ภาคเหนือ, 2544) คำว่า “กัญชาแห้ง” คือ เฉพาะส่วนยอดของช่อดอกและใบที่ตากแห้งแล้ว ซึ่งจะมีสีเขียวอ่อนและสีเขียวปนเหลือง

คำว่า “กัญชาอัดแท่ง” คือ การเอากัญชามาอัดเป็นก้อนสี่เหลี่ยมขนาดประมาณ 0.5 ถึง 1 กิโลกรัม

คำว่า “กัญชาแผ่น” คือ การเอากัญชาแห้งมาปรุงแต่งเป็นแผ่นแข็งๆ ซึ่งออกฤทธิ์มากขึ้น มีสีน้ำตาลอ่อน น้ำตาลแก่ไปจนถึงสีค่อนข้างดำ เนื้อมีตั้งแต่อ่อนเอามือบิออกได้จนถึงแข็งมาก

คำว่า “กัญชาน้ำ” หรือ “กัญชาน้ำมัน” คือ มีการนำกัญชามาสกัดเอาน้ำมันกัญชาเพื่อนำมาเสพ จะออกฤทธิ์แรงมากกว่ากัญชาแห้งและกัญชาแท่ง น้ำมันมีสีน้ำตาลแดง

2. ประวัติความเป็นมาของกัญชา พบการปลูกกัญชาตั้งแต่ประมาณ 3 ศตวรรษก่อนคริสตกาล ในประเทศจีน ปรากฏหลักฐานของชาวอัสซีเรียน กรีกและโรมัน ในระหว่างศตวรรษที่ 2 และมีการแพร่หลายในการใช้สืบทอดกันมา สำหรับในประเทศไทย มีการปลูกและเสพกัญชามานานแล้ว เพื่อสันถนาการและใช้ผสมในอาหารเป็นครั้งคราว ประกอบกับประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนจึงปลูกกัญชาได้ตลอดปี (จันทร์บุรณ สุทธิ, 2539) สารที่ออกฤทธิ์ต่อร่างกายและจิตใจคือ Delta-9-Tetra Hydro Cannabinol หรือ Delta-9-THC สกัดได้จากยางกัญชา (Cannabis resin) พบที่ส่วนของใบและช่อดอก ซึ่งออกฤทธิ์เสพติด สารประกอบของกัญชาที่เป็นมาตรฐานมี 3 ชนิด คือ Cannabidiols (CBD), Cannabinol และ Tetrahydrocannabinol (THC) การออกฤทธิ์กับผู้เสพ (สำนักงาน ป.ป.ส.ภาคเหนือ, 2544) ดังนี้

1. การให้โทษกับผู้เสพ

1.1 โทษต่อสภาพจิตใจและความประพฤติ การเสพกัญชาเพียงเล็กน้อยหรือเพียงครั้งเดียว พบว่าสาร THC สามารถออกฤทธิ์ได้อย่างรวดเร็ว โดยเริ่มจากความรู้สึกสบายไร้กังวล ตามด้วยความรู้สึกผ่อนคลายความตึงเครียดและเป็นสุขจากนั้นเมื่อเสพมากขึ้น ผู้เสพจะเกิดความผิดปกติในการรับรู้เกี่ยวกับระยะเวลา ความจำเสื่อมและทำให้ความสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อผิดปกติ อวัยวะของร่างกายทำงานไม่สอดคล้องกัน ซึ่งฤทธิ์ต่อร่างกายและสุขภาพจิตเหล่านี้ เป็นอันตรายต่อผู้ขับขี่ยานพาหนะทุกชนิดและผู้ทำงานกับเครื่องจักรกลมาก ในการเสพกัญชา 1 ครั้ง จะออกฤทธิ์ได้นาน 2-3 ชั่วโมง

1.2 โทษต่อระบบทางเดินหายใจ การเสพกัญชาโดยวิธีสูบควันเข้าร่างกาย การสูบจะทำให้ผู้สูบได้รับสารแขวนลอยในอากาศรวมตัวกับก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ หรือที่เรียกว่าซี้เถ้า มากกว่าการสูบบุหรี่ชนิดที่แรงที่สุดถึงร้อยละ 50

1.3 โทษต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด การเสพกัญชาส่งผลทำให้นัยน์ตามีสีแดง พร้อมกับมีอัตราการเต้นของหัวใจสูงขึ้น ซึ่งในคนปกติจะไม่ส่งผลมากนัก แต่คนที่มีความเสี่ยงหรือมีอาการเกี่ยวกับเส้นเลือดตีบตัน กัญชาจะออกฤทธิ์ส่งผลทำให้ความดันโลหิตต่ำกว่าปกติได้ในบางราย

1.4 โทษต่อระบบฮอร์โมนเพศและการสืบพันธุ์ ฤทธิ์ของสาร THC จะส่งผลกระทบต่อสมรรถภาพทางเพศ กล่าวคือ ทำให้เกิดภาวะหย่อนสมรรถภาพทางเพศ กระทั่งกระเทือนต่อการผสมของไข่และเชื้ออสุจิ โดยกดหรือลดการผลิตฮอร์โมนควบคุมการตกไข่ เนื่องจากสาร THC มีฤทธิ์ไปกดหรือไปประจับการตกไข่ สำหรับต่อเพศชายคือ ทำให้ตัวอสุจิมิรูปร่างผิดปกติ นอกจากนั้นยังทำลายโครโมโซมของเซลล์สืบพันธุ์ทั้งเพศชายและเพศหญิง และ

ออกฤทธิ์ทำลายทารกที่อยู่ในครรภ์ได้โดยตรง ทำให้น้ำหนักตัวน้อยลงไม่สมประกอบและพิการ ตั้งแต่กำเนิด มีอัตราการตายสูงเมื่อคลอด

1.5 โทษต่อระบบการสร้างภูมิคุ้มกันร่างกาย สาร THC อาจไปกดหรือทำลาย ส่วนประกอบในการสร้างความต้านทานของร่างกายนั่นคือ เม็ดโลหิตขาว T-lymphocyte ซึ่งมีหน้าที่ต่อต้านเชื้อโรคและเซลล์มะเร็ง ทำให้ผู้เสพมีอันตรายต่อการตายจากมะเร็งได้ง่ายและหากผู้เสพยาเสพติดเสี่ยงด้านเพศสัมพันธ์ก็จะเพิ่มอัตราเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีได้ง่ายอีกด้วย

1.6 โทษต่อการสังเคราะห์ของเซลล์ในร่างกาย สาร THC และสารประกอบอื่นๆ ในกัญชา จะไปทำลายกรรมวิธีการสังเคราะห์โมเลกุลทางชีวภาพในเซลล์ต่างๆ ในร่างกาย รวมทั้งการสร้างโปรตีนและสารจำเป็นอื่นๆ ระวังการสืบพันธุ์ไม่มีกำลัง

1.7 การเสพติดการติดยาของกัญชา การได้รับสาร THC เป็นเวลานานจะทำให้เกิดอาการติดยาทำให้ต้องเพิ่มปริมาณกัญชามากขึ้น หากหยุดเสพยาจะแสดงอาการอยากยา กระสับกระส่ายกระวนกระวายเหงื่อออก กระเพาะอาหารและลำไส้ทำงานผิดปกติ เบื่ออาหาร น้ำหนักลด นอนไม่หลับ แต่จะไม่รุนแรงมากเมื่อเทียบกับยาเสพติดชนิดร้ายแรงอื่นๆ เช่น เฮโรอีน แต่อย่างไรก็ตาม การเสพยากัญชา จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่เสื่อมลงต่อสภาพจิตใจและความประพฤติของผู้เสพอย่างร้ายแรง เมื่อเทียบกับเฮโรอีน การเสพยากัญชานั้น รักษาให้หายได้ยาที่สุด โดยเฉพาะการเสพยากัญชาร่วมกับวัตถุออกฤทธิ์ชนิดอื่นๆ เช่น ยาากล่อมประสาทบางชนิด

2. การให้ คุณ ประโยชน์ กับ ผู้เสพ สารสกัดจากกัญชาทั้ง 2 ชนิด คือ Tetrahydrocannabinol (THC) กับ Cannabidiol (CBD) พืชกัญชาแต่ละสายพันธุ์ส่วนใหญ่มี THC สูงกว่า CBD สามารถสกัดแยกด้วยกระบวนการในห้องปฏิบัติการเท่านั้น การใช้กัญชาเอง โดยไม่อยู่ในการควบคุมของแพทย์เสี่ยงต่อการเกิดโทษ สาร Tetrahydrocannabinol (THC) สรรพคุณสามารถลดอาการคลื่นไส้จากยาเคมีบำบัดมะเร็ง ลดอาการปวดเรื้อรัง ลดเบื่ออาหาร เฉพาะผู้ป่วยบางกลุ่ม ลดการเกร็งในผู้ป่วย โรคระบบประสาทบางชนิด ส่วนสาร Cannabidiol (CBD) สรรพคุณ รักษาโรคลมชักในเด็กเฉพาะกลุ่มอาการ Lennox-Gastaut, Dravet สิ่งที่ทางการแพทย์แผนปัจจุบันยังไม่ได้ข้อสรุปแน่ชัดยังอยู่ในขั้นตอนการวิจัยได้แก่ ลดความกังวล ควบคุมอาการสั่นในผู้ป่วยพาร์กินสัน สมองเสื่อม ต้อหิน มะเร็ง (สำนักงาน ป.ป.ส.ภาคเหนือ, 2544)

พืชและผลิตภัณฑ์กัญชาแต่ละชนิด มีปริมาณสารแตกต่างกัน การนำกัญชามาใช้ในทางการแพทย์ต้องควบคุมให้พืชที่นำมาใช้มีมาตรฐาน มีปริมาณสารคงที่ ไม่มีสาร THC สูง

เกินไป ไม่มีสารปนเปื้อน และยังไม่มีการซื้อสรุปแน่ชัดถึงผลของกัญชาต่อการรักษาในอีกหลายโรค ซึ่งต้องรอผลการวิจัยที่จะออกมาในลำดับต่อไป

พืชเสพติดประเภทกัญชา มีสรรพคุณที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์หลายประการ หลายประเทศในโลกที่มีรายได้จากพืช “กัญชา” ไม่ว่าจะขายเพื่อการบริโภค การใช้รักษาทางการแพทย์และการสันตนาการทั้งใช้ในประเทศและเป็นสินค้าส่งออกจำหน่ายในต่างประเทศ จากแหล่งข้อมูลต่างๆ พบว่าภายหลังที่มีการยกเลิกความผิดอาญาและมีการอนุญาตให้ประชาชนใช้ “กัญชา” ได้ในประเภท ชนิด ปริมาณ ที่เหมาะสมแล้ว กัญชา ยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับประเทศสูงมาก (ธานี วรรักษ์, 2562) ทั้งนี้ที่สำคัญคือต้องอยู่ในความควบคุมในมิติต่างๆ ของกฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ ด้วย

ความเข้าใจในเรื่องของการเสพติดของมนุษย์ที่เป็นธรรมชาติ เพียงแต่จะบริหารการเสพติดนั้นๆ ให้เป็นคุณต่อมนุษย์อย่างไร ไม่ว่าจะเป็นการเสพติดที่เป็นผลจากสารเสพติดหรือการเสพติดพฤติกรรมก็ตาม (Steve Sussman, 2017) ความเปลี่ยนแปลงของนโยบายกัญชาได้ผ่านยุคสมัยเก่าที่เปลี่ยนไป เพราะจากผลของการพิสูจน์ความจริงทางวิทยาศาสตร์และเป็นที่ยอมรับในทางสรรพคุณของสารที่มีอยู่ให้คุณประโยชน์มาก จากเป็นพืชเสพติดที่ผิดกฎหมาย กลายเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้อย่างมากและยังเป็นยารักษาโรคที่ดีมากอีกเช่นกัน นอกจากนั้นยังเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้คนมาท่องเที่ยวในประเทศ รวมถึงโอกาสในการจัดเก็บภาษีของภาครัฐด้วย แต่ในขณะที่เดียวกันถ้าใช้ในปริมาณที่เกินความเหมาะสมก็สามารถก่ออันตรายต่อบุคคลได้ มาตรการควบคุมกำกับจึงต้องมีอย่างมีประสิทธิภาพไปพร้อมกัน

จากการศึกษาก่อนหน้านี้พบว่า นโยบายการแก้ปัญหายาเสพติดของภาครัฐมุ่งเน้นการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างรุนแรง หนักหน่วง โดยในมิติของงานนิติบัญญัติของประเทศไทยจึงได้ตรากฎหมายในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นความผิดทางอาญาเป็นหลัก และมุ่งใช้โทษทางอาญากับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เข้าลักษณะแบบเหมารวมก็ว่าได้ ได้แก่ ฐานผลิต จำหน่าย นำเข้าในราชอาณาจักร สมคบ และยังรวมถึง “ผู้เสพ” ไปด้วย (ธานี วรรักษ์และคณะ, 2564) และจากการศึกษาทบทวนกฎหมายอาญาเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศต่างๆ เช่น ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ สาธารณรัฐโปรตุเกส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แคนาดา สหรัฐอเมริกา ฯลฯ พบว่า ประเทศส่วนใหญ่ในโลกได้ยกเลิกความผิดอาญากับ “ผู้เสพ ซื้อขายเพื่อเสพ ครอบครองเพื่อเสพ” ไปหมดแล้ว และให้สถานะใหม่กับผู้เสพยาเสพติดเป็น “ผู้ป่วย” ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของการควบคุมทางกฎหมายฝ่ายบริหาร เช่น การแพทย์และสาธารณสุข ฝ่ายปกครอง ฯลฯ เป็นต้น (EMCDDA, 2002)

มติทางนิติบัญญัติไทย ก็ได้รับแนวคิดแนวทางในเรื่องนี้มาบ้างแต่ยังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน กฎหมายยังไม่ปลดล็อก ให้ผู้บริโภคทวงถามภายใต้การควบคุมไม่มีความผิดอาญา จึงยังต้องถูก บังคับให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอยู่ ทำให้ฐานะ “ผู้ป่วย” ซึ่งต้องการการดูแลรักษาทางด้านการ แพทย์และสาธารณสุขเป็นสิ่งสำคัญไม่สามารถเข้ามาดำเนินการได้อย่างประเทศต่างๆ ที่กล่าว มา (Klaus Malek, 2014) นอกจากนั้นยังทำให้ปิดโอกาสการได้บริโภคของประชาชนใน ประเทศและการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อการส่งออกขายยังต่างประเทศซึ่งเป็นตลาดการบริโภคที่ ใหญ่มากอันจะนำรายได้สู่ประเทศ

วัตถุประสงค์ของวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการลดทอนความผิดอาญาฐานผู้เสพ ให้มีสถานะผู้ป่วยในสารเสพติดประเภทกัญชาในประเทศไทยกับต่างประเทศได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐโปรตุเกส สมาพันธรัฐสวิส ราชอาณาจักรเดนมาร์ค ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น
2. ศึกษาวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของไทยการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์กัญชา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการศึกษาข้อมูลจาก เอกสาร (Documentary Research) ทั้งที่เป็นชั้นปฐมภูมิ (Primary source) และข้อมูลชั้น ทุติยภูมิ (Secondary source) เกี่ยวกับการบริโภคพืชเสพติดประเภทกัญชา รวบรวมเอกสาร กฎหมายต่างๆ เป็นส่วนสำคัญหรือเป็นส่วนหลักของการวิจัยครั้งนี้ โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำราวิชาการต่างๆ ในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยให้ได้ข้อสรุปทางกฎหมาย ในการลดทอนความผิดอาญาสารเสพติดประเภทกัญชา เพื่อส่งผลต่อมิติทางเศรษฐกิจของ ประเทศไทย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการลดทอนความผิดอาญาฐานผู้เสพ ให้มีสถานะผู้ป่วยในสารเสพติดประเภทกัญชาในประเทศไทยกับต่างประเทศได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐโปรตุเกส สมาพันธรัฐสวิส ราชอาณาจักรเดนมาร์ค ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ พบว่าประเทศต่างๆ ในยุโรปภาคพื้น เช่น

สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐโปรตุเกส สมาพันธรัฐสวิส ราชอาณาจักรเดนมาร์ก ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น ได้ออกกฎหมายกำหนดให้ “ผู้เสพ การซื้อขายเพื่อเสพ และการครอบครองเพื่อเสพ” ไม่เป็นความผิดทางอาญา แต่การเสพ การซื้อขายเพื่อเสพ และการครอบครองเพื่อเสพ จะมีกฎหมายเฉพาะกำหนดเงื่อนไขการใช้สารเสพติด กำหนดประเภท ชนิด และปริมาณ การใช้อย่างชัดเจน สำหรับพืชเสพติดประเภท กัญชาสามารถบริโภคได้ทั่วไป แต่อยู่ภายใต้การควบคุมประเภท ชนิด ปริมาณ และเอกชนที่ได้รับอนุญาตให้ผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อการบริโภค จะมีกฎหมายกำหนดการควบคุมปริมาณ สารเสพติดกัญชาจากแหล่งผลิตสินค้าที่มีกัญชาเป็นองค์ประกอบ เช่น ไวน์ เบียร์ บุหรี่กัญชา เค้ก ช็อคโกแลต ไอศกรีม หมากฝรั่งน้ำมันกัญชา กัญชาอัดแห้ง เพื่อการบริโภค นอกจากนี้ยัง หมายความว่ารวมถึง สบู่ ยาสีฟัน ครีมอาบน้ำ เครื่องใช้ในความสวยงามต่างๆ รวมทั้งหมากฝรั่งกัญชา ดับกลิ่นปากและฆ่าเชื้อจากสารสกัดกัญชา ก่อให้เกิดธุรกิจร้านกาแฟกัญชาเกิดขึ้น มากมายในราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ธุรกิจเครื่องบริโภคประเภทต่างๆ และฟาร์มเพาะปลูก กัญชา (Jeff, Grissler, 2014) จากข้อมูลผู้บริโภคกัญชาในพื้นที่ยุโรปพบว่า กัญชาไทยที่ส่งออก เป็นที่นิยมในตลาดกัญชามาก และราคาค่อนข้างสูง

2. ผลการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของไทยการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์กัญชา พบว่า ประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคและภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการปลูกกัญชา และคนไทยก็ บริโภคกัญชามาเป็นเวลายาวนานมากแล้ว เช่นเกี่ยวกับในต่างประเทศก็นิยมบริโภคกัญชา เช่นกัน ตลาดภายในประเทศและในต่างประเทศจึงมีพื้นที่การบริโภคกัญชามาก และด้วย สรรพคุณของกัญชาที่มีประโยชน์ต่อการรักษาอาการของโรคหลายชนิด ยิ่งทำให้เป็นพืชเสพติด ที่มีความต้องการการใช้ของมนุษย์อย่างไม่จำกัด อันเป็นที่มาของรายได้ทางเศรษฐกิจอย่างเห็น ได้ชัดเจน สามารถสร้างรายได้ให้กับรัฐ เช่น การจัดเก็บภาษีในลักษณะต่างๆ การอนุญาตผลิต เป็นต้น การใช้ “กัญชา” ในการบริโภค ในทางสันตนาการ เพื่อการผ่อนคลายของมนุษย์อย่าง หนึ่งถ้าใช้ในปริมาณที่เหมาะสม จะให้ผลกระทบเชิงลบน้อยกว่าสิ่งมีเมาชนิดอื่นๆ สรรพคุณ ของกัญชาในการป้องกันและรักษาโรค ได้แก่ ระงับอาการปวดต่างๆ กระตุ้นการเจริญอาหาร แก้อาการคลื่นไส้ ป้องกันการเป็นอัลไซเมอร์ ป้องกันต่อหิน ช่วยทำให้ปอดทำงานดีขึ้น มะเร็ง เป็นต้น จะเห็นได้ว่า “กัญชา” เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีประโยชน์มาก และสามารถแปลง กัญชาให้นำมาใช้ประโยชน์ด้วยการ “เสพ” ในลักษณะต่างๆ เช่น การใช้ในการรักษา ทำอาหาร ขนม กาแฟตลอดทั้งเสพเพื่อความมีเมาในระดับที่เหมาะสม เช่น ไวน์ เบียร์ ฯลฯ ย่อมก่อให้เกิดรายได้ในการปลูก จำหน่าย ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ฯลฯ ของคนในประเทศและรายได้

กับภาครัฐมาก แต่ปัจจุบันตามกฎหมายไทยคนเสพ “กัญชา” ยังผิดกฎหมายอาญาอยู่ยังต้องรับโทษถึงจำคุก ทำให้มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐสาธารณรัฐโปรตุเกส ฯลฯ ได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการลดทอนความผิดอาญาฐานผู้เสพ โดยผู้เสพกัญชาไม่เป็นผู้ที่มีความผิดทางอาญา (EMCDDA, 2018) ส่งผลให้มีการซื้อขายและการบริโภคกัญชาภายใต้การควบคุมชนิด ปริมาณ ที่ถูกต้องได้

อภิปรายผล

1. ในการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการลดทอนความผิดอาญาฐานผู้เสพให้มีสถานะผู้ป่วยในสารเสพติดประเภทกัญชาในประเทศไทยกับต่างประเทศได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐสาธารณรัฐโปรตุเกส นั้นกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นพัฒนาการของมนุษยโลก ที่สร้างขึ้นมากเพื่อคุ้มครองสังคม ปัจเจกชน มีพื้นฐานมาจากความคิดทางศาสนาเช่นกัน เพื่อสร้างดุลยภาพให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่ถึงกระนั้นก็ดีผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมก็จะต้องต้านทานต่อกระแสโลกทุนนิยมยุคใหม่เพื่อรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมิติทางนิติบัญญัติในการกำหนดความผิดอาญากันมาก ใช้กฎหมายอาญาฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะการกำหนดความผิดอาญาเกี่ยวกับยาเสพติดที่ค่อนข้างเพ้อ การใช้โทษจำคุกมากเกินไป ตามทฤษฎีกฎหมายอาญา (ธานี วรภัทร์และคณะ, 2564) การกำหนด “ความผิดอาญา” มีความสำคัญมาก เพราะมีผลกระทบต่อเนื้อตัวร่างกาย สิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ การกำหนดความผิดอาญาจึงต้องใช้เฉพาะกับการกระทำที่เป็นอาชญากรรมเท่านั้น และ “เท่าที่จำเป็น” กล่าวคือ ถ้ากำหนดความผิดอาญาเกินความจำเป็น ก็จะมีผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล หลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กระบวนการยุติธรรม สังคม ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อเสียหายมากนานับประการ ดังที่ปรากฏจากนโยบายการใช้กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปราบปรามผู้เสพ ผู้ครอบครองเพื่อเสพ ซื้อขายเพื่อเสพ ในปัจจุบัน

ลักษณะความผิดยาเสพติดในประเทศไทยนั้น “ผู้เสพยาเสพติด มีครอบครองไว้เพื่อเสพ ซื้อขายเพื่อเสพ” มีความผิดอาญามีโทษจำคุกและปรับ ในขณะที่ “การเสพยาเสพติด” ในทางหลักการและทฤษฎีกฎหมายอาญา “ไม่เป็นอาชญากรรม” ในหลายๆ ประเทศได้

เปลี่ยนเป็นการใช้ “มาตรการทางปกครอง” แทนการนำกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาบังคับใช้กับ “คนเสพยาเสพติด มีไว้เพื่อเสพ ซื้อขายเพื่อเสพ” โดยการออกกฎหมายที่ยกระดับหน่วยงานทางปกครองและงานทางการแพทย์และสาธารณสุข หรือให้ภาคสังคมเข้ามาช่วยเข้ามาดูแลร่วมกันแทน ในการดูแลสุขภาพอนามัยของผู้เสพยาเสพติดทำให้ “คนเสพยาเสพติด มีไว้เพื่อเสพ ซื้อขายเพื่อเสพ” ไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญ่อีกต่อไป

ประเทศไทยเรายังต้องการ “กฎหมาย” และ “กระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ” ในการบริหารจัดการปัญหาเสพติด ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) การบำบัดรักษา (Therapy) การช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด (Drug help) การแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation) อันเป็นทางเลือกที่สร้างสรรค์ในการจัดการกับปัญหาเสพติดในประเทศไทยเราให้ถูกต้องเป็นธรรมและให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นกว่านี้ดังนั้น ทางเลือกที่สร้างสรรค์ในมิติทางนิติบัญญัติจึงต้องมี “หลักการลดทอนการใช้มาตรการทางอาญา” (Decriminalization) เป็นหลักการที่ใช้ลดการนำเอามาตรการทางอาญามาใช้ในเรื่องที่ไม่จำเป็นหรือการลดทอนความเป็นอาชญากรรมลงในการกระทำที่ถูกบัญญัติเป็นความผิดทางอาญาไว้ที่เกินสมควร (Over criminalization) โดยใช้มาตรการอื่นๆ แทน นอกจากนั้นยังมีประเด็น การกำหนดสารเสพติดที่ไปสัมพันธ์กับความผิดและโทษทางอาญา การกำหนดความร้ายแรงของสารเสพติดจะต้องพิจารณา “ความเป็นอันตรายจากสาร” หรือ “ความร้ายแรงของสารที่จะก่ออันตราย” ต่อบุคคลหรือสังคมที่เหมาะสม เช่น พิษกระท่อม กัญชา กัญชง เมทแอมเฟตามีน ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

สำหรับกัญชา (Cannabis หรือ Marijuana หรือ Marihuana) เป็นพืชจำพวกไม้ดอก มีแหล่งกำเนิดในแถบทวีปเอเชียกลางและเอเชียใต้ อาจจำแนกพืชสกุลกัญชาออกเป็น 3 ชนิด คือ Cannabis sativa, Cannabis indica, และ Cannabis ruderalis มนุษย์ใช้กัญชามาเป็นเวลานานทั้งในด้านที่นำมาเป็นยารักษาโรค และเสพเป็นสาร/ยาเสพติด ส่วนของต้นกัญชาที่มักนำมาใช้คือ ก้าน ใบ ดอก รวมถึงเมล็ดและน้ำมันจากเมล็ด สารสำคัญในกัญชาที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท/สมอง คือ Tetrahydrocannabinol หรือจะย่อว่า THC ซึ่งมีอยู่หลายโครงสร้าง (มานพ คณะโต และคณะ, 2559)

องค์การอนามัยโลก (13 มีนาคม 2562) มีแนวทางตามการศึกษาของ ECDD :ซึ่งแนะนำว่าทั้งกัญชาและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ได้จากกัญชาเช่นน้ำมันจะถูกย้ายจากรายการ IV ไปยังรายการ I ของรายการยาเสพติดตาม อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยสารเสพติด (Single Convention Narcotic 1961) นอกจากนี้ยังแนะนำว่า THC ซึ่งอยู่ใน รายการที่แยกต่างหาก

จะถูกจัดประเภทใหม่ในรายการ I และเสนอว่าผลิตภัณฑ์ CBD ที่ไม่เกิน 0.2% THC จะถูกลบออกจากอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยสารเสพติดทั้งหมด จึงมีแนวโน้มที่จะนำกัญชามาใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ อีกนอกเหนือจากการใช้ทางการแพทย์และสาธารณสุขแล้ว ยังขยายวงกว้างไปสู่การใช้กัญชาในทางสันตนาการในการผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อการบริโภคได้มากยิ่งขึ้นต่อไป

ข้อมูลจากงานวิจัยที่มีมาก่อนหน้านี้พบว่า การใช้ “กัญชา” ได้รับความนิยมนำมาใช้แพร่หลายมากกระจายไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก สาเหตุเพราะด้วยพื้นฐานของสรรพคุณในหลายประการของพืชชนิดนี้ ซึ่งให้คุณประโยชน์ต่อมนุษย์ และถ้าใช้มากไปก็อาจให้โทษได้กับสุขภาพของผู้ใช้ จากรายงานของ สำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งองค์การสหประชาชาติ และกัญชามีการแพร่ระบาดมากที่สุด ในรูปของกัญชาแห้งและผลิตภัณฑ์จากเรซิน กอปรกับมีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ของกัญชาเกิดขึ้นมากมาย เช่น บุหรี่กัญชา ไวน์กัญชา และในอาหารประเภทต่างๆ มากมาย เป็นต้น

นโยบายในหลายประเทศเช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศไทย แต่เดิมนั้นเป็นการห้ามเด็ดขาดในการใช้ยาเสพติดทุกชนิด หากแต่เมื่อมีการศึกษาอย่างถ่องแท้ในทางเภสัชศาสตร์และทางเคมี พบว่า ยาเสพติดชนิดต่างๆ มีสรรพคุณทางที่เป็นคุณและทางที่เป็นโทษ จึงเกิดแนวทางการผ่อนคลายการใช้สารเสพติดแต่ละชนิดและประเภทที่เหมาะสม ภายใต้การควบคุมตามประเภท ชนิด และปริมาณ

เมื่อก้าวถึงพืชเสพติดประเภท “กัญชา” พบว่าในทางเภสัชศาสตร์ “กัญชา” เป็นพืชที่ให้คุณประโยชน์ต่อมนุษย์มากในหลายด้าน แต่มีข้อจำกัดในการใช้ ถ้าใช้มากเกินไปก็ก่ออันตรายต่อสุขภาพได้ จึงมีการนำมาใช้ในทางการแพทย์และสาธารณสุขมากขึ้น ทิศทางของแนวนโยบายในทางกฎหมายจึงได้มีการลดทอนความรับผิดชอบในทางอาญา (Decriminalization) เพื่อการนำกัญชามาใช้ประโยชน์ในการลดอันตราย (Harm reduction) ในการใช้สารเสพติดอื่นที่อันตรายกว่า หรือนำมาใช้รักษาโรคอื่นๆ เช่น มะเร็ง เป็นต้น นอกจากนั้นพบว่ากัญชายังเป็น “พืชเสพติดในทางสันตนาการด้วย” เช่นเดียวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่างๆ บุหรี่ ฯลฯ แต่การสันตนาการโดยการใช้หรือเสพกัญชาในลักษณะต่างๆ จะต้องอยู่ในปริมาณควบคุมที่เหมาะสม ที่ทำให้สุขภาพของผู้ใช้กัญชา ปลอดภัยจากโรคร้ายต่างๆ และมีสุขภาพที่ดี การลดทอนความผิดอาญาเกี่ยวกับพืชกัญชาจึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ประเทศต่างๆ ใช้ในการเปิดทางให้เกิดการยกเว้นความผิดอาญา ในการบริโภคพืชเสพติดประเภทกัญชาได้ โดยใช้กฎหมายปกครองทางการแพทย์และสาธารณสุขและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาควบคุม กำกับดูแลแทน อันนำไปสู่การบริโภคพืชเสพติดประเภทกัญชา

ได้โดยไม่มีคามผิดอาญา ก็เป็นช่องทางที่ทำให้เกิดการใช้พืชเสพติดประเภทนี้ได้ในรูปแบบต่างๆ

2. ในศีกษาวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของไทยการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์กัญชา พบข้อมูลว่า ความนิยมการบริโภค “กัญชา” ขยายตัวมากในระดับโลก กัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา เป็นสินค้าที่ขายดีและทำกำไรเป็นจำนวนมากให้กับประเทศผู้ผลิต ในหลายประเทศเป็นสินค้าส่งออกของประเทศเลยทีเดียว ซึ่งในบางครั้งเกิดภาวะการณ์ขาดแคลนกัญชาหาซื้อไม่ได้ก็ด้วยกัญชาจึงเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง เราพบข้อมูลการจดทะเบียนสิทธิบัตรยา สูตริยาหลายขนาน สูตริยาแผนโบราณ การทำผลิตภัณฑ์กัญชาออกจำหน่ายในลักษณะต่างๆ เช่น กัญชาแห้ง ยา ไวน์ บุหรี่ ฯลฯ จะสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศมากมาย ของประเทศที่มีภูมิประเทศ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับพืชชนิดนี้ ซึ่งประเทศไทยจัดอยู่ในประเทศที่สามารถปลูกกัญชาได้ดีมากประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะในแถบภาคอีสานเหนือ เช่น จังหวัดนครพนม มีสายพันธุ์กัญชาที่ได้รับความนิยมคนในสังคมไทยใช้ “กัญชา” เป็นเครื่องประกอบอาหารมาเป็นเวลายาวนาน มีการปลูกในระดับครัวเรือนเหมือนพืชสวนครัว จนอาจกล่าวได้ว่า “กัญชา” เป็นพืชที่คนไทยบริโภคต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตควบคู่กับการดำรงชีวิตมาตลอด จนกระทั่งมีการประกาศให้กัญชาเป็นยาเสพติด ประเภท 5 เป็นต้นมา ความเหมาะสมของพืชกัญชากับประเทศไทย พบว่าประเทศเราสามารถปลูกกัญชาได้เกือบจะทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยเฉพาะจังหวัดนครพนม ได้ชื่อว่าเป็นพื้นที่ปลูกกัญชาได้ดีที่สุดจนเป็นที่นิยมในระดับต่างประเทศเลยทีเดียว

ในตลาดการค้าและการบริโภคกัญชาทั่วโลกได้ขยายตัวและมีความต้องการกัญชามากขึ้น กว้างขวางขึ้น และจากปัจจัยอันเนื่องมาจากความแห้งแล้งของภูมิภาคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง ของประเทศไทยซึ่งเป็นพื้นที่เหมาะสมต่อการปลูกกัญชา ทำให้ได้กัญชาที่มีคุณภาพดี(ออกฤทธิ์แรง)ที่สุดในโลก (สำนักงาน ป.ป.ส.ภาคเหนือ, 2544) จากรายงานการสำรวจและรายงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ แหล่งพื้นที่เพาะปลูกกัญชาในประเทศไทยได้แก่

1. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดสกลนคร นครพนม ร้อยเอ็ดและจังหวัดใกล้เคียง
2. ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดชลบุรี นครปฐม กาญจนบุรี และเพชรบุรี
3. ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย สุโขทัย ตากและจังหวัดใกล้เคียง

จากข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกัญชา พบว่า ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนิยมปลูกในช่วงเดือนมิถุนายนถึงพฤศจิกายน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่พื้นดินมีความชุ่มชื้น เหมาะต่อการเพาะปลูก กัญชาเป็นอย่างมากจากข้อมูลดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของภูมิประเทศของประเทศไทยที่สามารถเพาะปลูก “กัญชา” ได้ดีในระดับดีที่สุดในโลกได้ และกัญชาเป็น “พืชเศรษฐกิจ” ที่สำคัญในระดับโลก ทั้งในด้านเศรษฐกิจภายในประเทศและการส่งออก “กัญชา” ไปขายได้ทั่วโลก แต่ปัจจุบันเป็นการลักลอบปลูกกัญชา เพราะนโยบายทางนิติบัญญัติของไทย ยังห้ามเด็ดขาดในการปลูกกัญชา มีบทบัญญัติกฎหมายที่ให้โทษทางอาญาที่ค่อนข้างสูง ซึ่งแตกต่างจากประเทศให้สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา ที่มีการผ่อนปรนให้เพาะปลูกได้แต่อยู่ในจำนวนและปริมาณที่ควบคุมตามกฎหมาย แม้ “กัญชา” จะผิดกฎหมายในประเทศไทย แต่พื้นที่ปลูกกัญชาไม่ได้จำกัดเฉพาะจังหวัดนครพนม อำเภอกำแพงแสน เท่านั้น เพราะด้วยความเป็นพืชเศรษฐกิจที่เป็นที่ต้องการทั้งภายในและภายนอกประเทศ กอปรกับคุณสมบัติของสารที่มีในกัญชา ในทางเภสัชศาสตร์จึงมีคุณสมบัติในทางการบำบัดรักษาโรคต่างๆ มากมาย และกัญชาได้อยู่ในตำรับยาไทยกว่า 100 ตำรับยามานานแล้ว ทำให้การปลูกได้แพร่ขยายวงออกไปในพื้นที่แทบทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในจังหวัดสกลนครและมุกดาหาร และยังมีการปลูกกระจายไปทั่วทุกภาคของประเทศด้วยสถานการณ์การปราบปรามของเจ้าหน้าที่ที่มีมากขึ้นอย่างเข้มงวดเพราะปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย การล่ำเลียงผลผลิตกัญชาจากประเทศไทยไปยังต่างประเทศจึงทำได้ยาก และฟาร์มที่เพาะปลูกกัญชาก็ถูกเจ้าหน้าที่เข้าถางทำลาย ถึงกระนั้นก็ตามก็สามารถปลูกกัญชาได้ในจังหวัดที่ติดทะเล เช่น ชลบุรี จันทบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพื่อทำการส่งออกต่างประเทศได้สะดวกและง่ายขึ้น อย่างไรก็ตามพื้นที่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ยังคงเป็นพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดและมีขนาดใหญ่ที่สุด (สำนักงานป.ป.ส.ภาคเหนือ, 2544)

สรรพคุณของกัญชาในการป้องกันและรักษาโรค ได้แก่ ระวังอาการปวดต่างๆ กระตุ้นการเจริญอาหาร แก่โรคซึมเศร้า ป้องกันการเป็นอัลไซเมอร์ ป้องกันต่อหิน ช่วยทำให้ปอดทำงานดีขึ้น มะเร็ง เป็นต้น จะเห็นได้ว่า “กัญชา” เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีประโยชน์มาก และสามารถแปลงกัญชาให้นำมาใช้ประโยชน์ด้วยการ “เสพ” ในลักษณะต่างๆ เช่น การใช้ในการรักษา ทำอาหาร ขนม กาแฟตลอดทั้งเสพเพื่อความมีนเมาในระดับที่เหมาะสม เช่น ไวน์ เบียร์ ฯลฯ ย่อมก่อให้เกิดรายได้ในการปลูก จำหน่าย ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ฯลฯ ของคนในประเทศ และรายได้กับภาครัฐมาก แต่ปัจจุบันตามกฎหมายไทยคนเสพ “กัญชา” ยังผิดกฎหมายอาญาอยู่ยังต้องรับโทษถึงจำคุก ทำให้มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งเมื่อ

เปรียบเทียบกับต่างประเทศได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐ สาธารณรัฐโปรตุเกส ฯลฯ ตามที่กล่าวมาแล้ว ได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการลดทอน ความผิดอาญาฐานผู้เสพ โดยผู้เสพยาไม่ใช่ผู้ที่มีความผิดทางอาญา ส่งผลให้มีการซื้อขาย และการบริโภคกัญชาภายใต้การควบคุมชนิด ปริมาณ ที่ถูกต้องได้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

อุตสาหกรรมกัญชาจะสร้างรายได้มากและมีทิศทางที่จะให้เติบโตขึ้นอีกต่อไปข้างหน้า ตัวอย่างในประเทศราชอาณาจักรนเธอร์แลนด์ นักท่องเที่ยวมาเยือนเมืองอัมสเตอร์ดัมส์ เพื่อ ตีหมาแพ้กัญชาที่มีอยู่กว่าสองร้อยกว่าแห่งสร้างรายได้ภายในประเทศอย่างมาก ในขณะที่ ประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาและประมาณการรายได้ที่อาจเกิดขึ้นจากการยกเลิกความผิด อาญากับพืชกัญชา จึงอาจกล่าวได้ว่าเราเสียโอกาสไปมากเลยทีเดียวทั้งที่ประเทศเรามีภูมิ ประเทศที่ปลูกกัญชาได้

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการศึกษาได้องค์ความรู้ใหม่ในการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับ กฎหมายและพืชกัญชาเพื่อการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางเศรษฐกิจด้วย ด้วยการปรับเปลี่ยนนโยบายทางกฎหมายให้ลดทอนความผิดอาญาเกี่ยวกับการบริโภคและการ ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้าเกี่ยวกับกัญชา และออกกฎหมายปกครองและการสาธารณสุขในการ กำกับดูแลและควบคุมการใช้อย่างถูกต้องแทน จะส่งผลให้มีการบริโภคกัญชาทั้ง ภายในประเทศและการผลิตสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์กัญชาเพื่อการบริโภคทั้งในประเทศและเป็น สินค้าส่งออกไปยังตลาดโลกที่มีอยู่กว้างขวางได้ นำรายได้กลับเข้าสู่ประเทศทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน

ภาพที่ 1 แสดงนวัตกรรมองค์ความรู้ใหม่ในการจัดให้มีการบริโภคกัญชา

กฎหมายใหม่ที่กำกับดูแลและอนุญาต การใช้ การผลิต ต้องมีความชัดเจนในการ กำหนดประเภท ชนิด และปริมาณ การใช้ การสื่อสารถึงสรรพคุณและโทษของการบริโภคที่

มากเกินความจำเป็น และโทษหรือมาตรการบังคับอื่นๆ ที่เหมาะสม และมาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการผลิตและการส่งออกผลิตภัณฑ์กัญชาสู่ประเทศต่างๆ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาได้ข้อสรุปว่าพืชกัญชา เป็นพืชเสพติดพื้นฐานชนิดหนึ่งของประเทศไทย และเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ได้มาก แต่ประเทศไทยเสียโอกาสในการนำมาใช้ เนื่องจากนโยบายทางนิติบัญญัติของไทย ออกกฎหมายมาสกัดกั้นอย่างเด็ดขาด ทำให้มิติทางเศรษฐกิจในด้านการรักษาพยาบาล การบริโภค และการสันตนาการ ไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะผิดกฎหมายอาญา ประเทศเราจึงขาดโอกาสในการผลิตยาที่ใช้กัญชาเป็นส่วนผสมเป็นจำนวนมาก ตลอดทั้งการบริโภคในครัวเรือนในการประกอบอาหาร และการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เป็นสินค้าเพื่อการบริโภคและส่งออกเป็นรายได้อย่างมาก ภาครัฐเองขาดโอกาสในการจัดเก็บภาษี และต้องเสียงบประมาณไปเป็นจำนวนมากกับการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้เสพกัญชา

การแก้ไขคือการใช้นโยบายการลดทอนความผิดอาญา (Decriminalization) ของฝ่ายนิติบัญญัติให้กัญชายังคงเป็นยาเสพติดชนิดหนึ่ง แต่สามารถนำไปใช้ในทางการแพทย์ การรักษาพยาบาล การผลิตยารักษาโรค การบริโภคในครัวเรือน และการทำเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นสินค้าต่างๆ ออกขายในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศได้ กล่าวคือทำให้เป็นไปตามหลักสากลคือ “ผู้เสพเป็นผู้ป่วย” อย่างแท้จริง ด้วยการควบคุมชนิด ประเภท ปริมาณ การครอบครอง การใช้ ให้เกิดเป็นบทบัญญัติกฎหมายอย่างชัดเจน จะส่งผลต่อที่มาของรายได้จากการบริโภคและการส่งออกเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ตามแนวนโยบายยาเสพติดในอดีตที่ต้องการปราบปรามยาเสพติดทุกชนิดให้สิ้นไป (Drug Zero) ได้เปลี่ยนไปแล้ว ภายใต้เหตุผลของเภสัชศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ทำให้มีการทบทวนในทุกมิติและมีแนวนโยบายในการใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะ “พืชกัญชา” กล่าวคือ

1. มิติทางกฎหมายในการลดทอนยกเลิกการใช้ “กัญชา” มิให้ต้องมีความผิดทางอาญา ภายใต้เงื่อนไขการใช้ในปริมาณที่กำหนด (Decriminalization) ในนโยบายการกำหนดความผิดอาญาของรัฐ

2. มิติที่ส่งเสริมให้มีการใช้ “กัญชาในทางการแพทย์” ในการรักษาโรคต่างๆ ภายใต้การควบคุมของกฎหมายและหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแล

3. มิติของการใช้ “กัญชา” ในการบริโภค ในทางสันตนาการ เพื่อการผ่อนคลายของมนุษย์อย่างหนึ่งถ้าใช้ในปริมาณที่เหมาะสม จะให้ผลกระทบเชิงลบน้อยกว่าสิ่งมีเมาชนิดอื่นๆ

4. มิติในทางเศรษฐกิจ สามารถสร้างรายได้ให้กับรัฐ เช่น การจัดเก็บภาษี เป็นต้น นโยบายทางนิติบัญญัติเกี่ยวกับพืชเสพติดประเภทกัญชา ต้องตอบสนองต่อการบริโภคได้ของสมาชิกในสังคม และการสร้างสรรค์ให้มีผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภคและการส่งออกที่ดีและมีคุณภาพ เช่น ยา ไวน์ เบียร์ บุหรี่กัญชา เค้ก ช็อคโกแลต ไอศกรีม หมากฝรั่งน้ำมันกัญชา กัญชาอัดแท่ง เพื่อการบริโภค นอกจากนั้นยังหมายความรวมถึง สบู่ ยาสีฟัน ครีมอาบน้ำ เครื่องใช้ในความสวยงามต่างๆ รวมทั้งหมากฝรั่งกัญชา ดับกลิ่นปากและฆ่าเชื้อจากสารสกัดกัญชา ก่อให้เกิดธุรกิจร้านกาแฟกัญชาเกิดขึ้นมากมายดังที่ปรากฏในราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ธุรกิจเครื่องบริโภคประเภทต่างๆ และฟาร์มเพาะปลูกกัญชา เป็นที่นิยมในตลาดกัญชามาก และราคาค่อนข้างสูง สามารถสร้างรายได้ให้ทั้งภาครัฐและเอกชน

งานวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า

1. พืช “กัญชา” มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยในสถานะผู้เสพ ทั้งระดับจุลภาคและระดับมหภาคในปัจจุบัน รัฐจึงต้องปรับนโยบายการบริหารจัดการเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างเร่งด่วนเพื่อสร้างโอกาสและประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับภาคประชาชนและภาครัฐ เพื่อตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของประเทศต่อไป

2. รัฐต้องลดทอนความผิดอาญาเล็กน้อยการใช้ “กัญชา” มิให้ต้องมีความผิดทางอาญาภายใต้เงื่อนไขการใช้ในปริมาณที่กำหนด (Decriminalization) และมีกฎหมายควบคุมกำกับ การบริโภคและการผลิตแทน

3. มีกฎหมายส่งเสริมให้มีการใช้ “กัญชาในทางการแพทย์” ในการรักษาโรคต่างๆ ภายใต้การควบคุมของกฎหมายและหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแล กำหนดให้ผู้เสพเป็นผู้ป่วยแท้จริงตามกฎหมาย

4. มีกฎหมายกำหนดให้ใช้ “กัญชา” ในการบริโภค ในทางสันตนาการ เพื่อการผ่อนคลายของมนุษย์อย่างหนึ่งถ้าใช้ในปริมาณที่เหมาะสม จะให้ผลกระทบเชิงลบน้อยกว่าสิ่งมีเมาชนิดอื่นๆ

5. มิติในทางเศรษฐกิจ สามารถสร้างรายได้ให้กับรัฐ เช่น การจัดเก็บภาษี ค่าธรรมเนียมการอนุญาตผลิต ส่งออก เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์บุรณ สุทธิ. (2539). กัญชง-กัญชาที่สูง. ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา TRI Quarterly, 10(3-4), 1-27.
- ธานี วรภัทร์. (2562). ผลกระทบทางเศรษฐกิจของไทยในสถานะผู้เสพสารเสพติดประเภท กัญชา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(5), 2637-2650.
- ธานี วรภัทร์และคณะ. (2564). นโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการลดอันตรายจากการ ใช้นยาเสพติดในประเทศไทย. สงขลา: ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.) คณะ แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มานพ คณะโต และคณะ. (2559). รายงานการวิจัยเอกสารนโยบายและการจัดการปัญหา กัญชา กรณีศึกษาประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา. ภาควิชาการสารเสพติด (ภาวส): บ.จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- สำนักงาน ป.ป.ส.ภาคเหนือ. (2544). กัญชา-กัญชง. เชียงใหม่: สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 1. (2550). เรียนรู้เรื่อง...ยาเสพติดชีวิตปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: บ.จุดทอง จำกัด.
- EMCDDA. (2002). Early Warning System on New Synthetic Drugs: Guidance on Implementation. EU.: Brussels, Belgium.
- EMCDDA. (2018). Germany Drug Report 2018. Lisbon: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. EU.: EU.Brussels, Belgium.
- Jeff, Grissler. (2014). Marijuana Business: How to Open and Successfully Run a Marijuana Dispensary and Grow Facility. New York USA: Marijuana Business Books Publishing, LLC.
- Klaus Malek. (2014). Betäubungsmittel-strafrecht. Germany: C.H.BECK. Freiburg.
- Steve Sussman. (2017). Substance and Behavioral Addiction: Concept, Causes, and Cures. UK: Cambridge University.

การศึกษาหลักเกณฑ์ของกฎหมายพาณิชย์ในประเทศไทย*

A STUDY OF CRITERIA OF COMMERCIAL LAW IN THAILAND

อนิสา มานะทน

Anisa Manaton

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: Anisa.m@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

ในทางวิชาการและทางปฏิบัติของนักกฎหมายไทย ยังไม่สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ที่แยกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ออกจากกันอย่างชัดเจนได้ และยังไม่มีการประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความพาณิชย์ เป็นการเฉพาะ งานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งศึกษา 1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาในการแยกสาระสำคัญของกฎหมายพาณิชย์ของประเทศไทย 2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักเกณฑ์การพิจารณาความเป็นกฎหมายพาณิชย์ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร 3. เพื่อนำเสนอหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมของกฎหมายพาณิชย์ในประเทศไทย เพื่อเป็นการสร้างแนวคิดและแนวทางอันเป็นนวัตกรรมทางวิชาการและทางปฏิบัติทางกฎหมายที่ทันสมัยของประเทศไทยต่อไป

จากการศึกษาพบว่ากฎหมายพาณิชย์มีองค์ประกอบของหลักเกณฑ์ดังนี้ 1. คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็น “พ่อค้า” 2. นิติสัมพันธ์ทางกฎหมายพาณิชย์ใช้หลักนิติกรรมเช่นเดียวกับกฎหมายแพ่ง 3. เป้าหมายของธุรกิจการค้าคือ การมุ่งแสวงหาผลกำไรเป็นปกติ 4. ความต่างศักดิ์ของคู่สัญญาคือ ฝ่ายที่เป็นพ่อค้ามีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าอีกฝ่าย 5. มีจารีตประเพณีทางการค้า 6. มีการควบคุมกำกับดูแลจากภาครัฐ และต้องมีกฎหมายวิธีพิจารณาความพาณิชย์ที่มีความเหมาะสมกับธุรกิจการค้าพาณิชย์ที่ต้องการความสะดวกรวดเร็ว เป็นธรรม บังคับได้ตามกฎหมาย และรักษาความลับทางการค้า ข้อเสนอแนะคือ นโยบายทางนิติบัญญัติของรัฐต้องรีบดำเนินการตราประมวลกฎหมายพาณิชย์ และ ประมวล

* Received 20 June 2021; Revised 27 July 2021; Accepted 26 August 2021

กฎหมายวิธีพิจารณาความพาณิชย์ ในประเทศไทยอย่างเร่งด่วนเพื่อตอบสนองธุรกิจการค้าพาณิชย์และสร้างมาตรฐานการระงับข้อพิพาททางธุรกิจการค้าพาณิชย์ให้เกิดความเชื่อมั่นทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันไปถึงระดับการพาณิชย์ในยุคดิจิทัลแล้ว

คำสำคัญ: หลักเกณฑ์, กฎหมาย, กฎหมายพาณิชย์

Abstract

In both academic and practical spheres in Thailand, there is no explicit criteria to separate the civil and the commercial laws. Furthermore, there is no 'Commercial Code' in Thailand. This research is a qualitative research that aims to study and analyze 1). The problems regarding the separation of the fundamental concepts of the commercial law in Thailand 2). The characteristics of the commercial laws in the Federal Republic of Germany, the French Republic, and the United Kingdom 3). The proposal of the criteria of the legal relationship under the commercial law in Thailand. The findings of the above purposes shall initiate the modern academic innovation and the practices for Thailand in this regard.

According to the study, the commercial law consists of the following elements 1). One party of the contract is the merchant 2). The legal binding force between the parties in the sphere of the commercial law is created by the juristic act, as in the civil law 3). The pursuit of the profit is the common purpose of the commerce 4). The merchant has the dominant economic bargaining power over the other party of the contract 5). Having the trade customs 6). Having the supervision by the state and the suitable commercial procedural law for the commercial trade which requires the convenience, the speed, the fairness, the ability to enforce by law, and the confidentiality of the trade secrets. The research proposes that the legislative function of the state shall enact the Commercial Code and the Commercial Procedural Code without delay, in order to serve the commerce and set the standard for the

commercial dispute resolution, to enhance the confidence in the realm of the domestic trade, and the international commerce. Which has now reached the level of commerce in the digital era.

Keywords: Criteria, Law, Commercial Law

บทนำ

ในราวปี พ.ศ. 2468 เข้าใจว่าด้วยความจำเป็นตามสนธิสัญญาเบาริ่ง ประเทศไทยต้องรีบเรียกคืนเสียดิสทิสภาพทางกฎหมายและการศาลจากประเทศมหาอำนาจต่างๆ ในยุคนั้นเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยปฏิรูประบบกฎหมายไทยภายใต้อิทธิพลยุโรปในการตรากฎหมาย (กิตติศักดิ์ ปกติ, 2556) และประเทศไทยเป็นประเทศที่มีกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่ในประมวลกฎหมายฉบับเดียวกัน (คณิต ณ นคร, 2559) พบหลักฐานการทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย จากบันทึกคำสัมภาษณ์พระยามานวราชเสวี (ปลอด วิเชียร ณ สงขลา) (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557) และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ประกาศใช้มาจนถึงทุกวันนี้ (กรมร่างกฎหมาย, 2533) และอีกประการในยุคสมัยดังกล่าวนั้นการค้าพาณิชย์ในประเทศไทยก็ยังไม่เจริญก้าวหน้าอย่างเช่นปัจจุบัน สำหรับการระงับข้อพิพาททางแพ่งและพาณิชย์นั้น ในปี พ.ศ. 2478 ประเทศไทยก็อยู่ในสภาพที่เร่งรัดให้มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อให้เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ออกแบบมาเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่ง แต่ไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายวิธีพิจารณาคดีพาณิชย์ แต่พอที่จะพบมาตราที่เป็นมาตรการที่สนับสนุนการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์อยู่หลายประการบัญญัติอยู่ในประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งอยู่ด้วย นับแต่นั้นมาไม่ว่าข้อโต้แย้งสิทธิหรือความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลเกิดขึ้นไม่ว่าทางแพ่งหรือทางพาณิชย์ก็จะใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน จากการทำในยุคสมัยดังกล่าวข้างต้นนั้นสภาพสังคมยังไม่มี ความซับซ้อน ประชากรในประเทศมีจำนวนน้อย การค้าการพาณิชย์ยังมีไม่มากนักและเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนเหมือนปัจจุบันที่สภาพสังคมขยายตัวใหญ่ขึ้น มีการค้าพาณิชย์ที่ใช้ระบบดิจิทัล ประชากรในประเทศมีจำนวนมากถึงกว่า 60 ล้านคน และเป็นสังคมมีการต่อสู้กันในการการค้าการพาณิชย์อย่างรุนแรง มีการใช้กฎหมายและการศาลเป็นเครื่องมือหรือกลไกในการจัดการความขัดแย้งมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น คดีกู้ยืมเงินของสถาบันการเงิน ในช่วงปี 2545- 2548 พบว่ามีปริมาณเป็นอันดับ 1 ของคดีทั้งหมด ทั้งๆ ที่เป็นคดีที่

มีความชัดเจนในพยานเอกสารที่ง่ายแก่การพิจารณาคดี แต่ปริมาณสูงมากที่สุด เพราะส่วนแรก ผู้กู้ไม่มีเงินชำระให้กับสถาบันการเงิน ส่วนที่สอง สถาบันการเงินถูกบังคับให้หนี้ประเภทนี้เป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หรือที่เรียกว่า NPL. แต่ถ้าฟ้องคดีสถาบันการเงินไม่ต้องสำรองเงิน เป็นต้น เป็นผลโดยตรงให้ปริมาณคดีแพ่งและพาณิชย์เพิ่มขึ้น เป็นต้น (คณิต ผนนคร และคณะ, 2550)

ในทางวิชาการและในทางปฏิบัตินักกฎหมายไทย ยังไม่สามารถแยกกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนครบถ้วนสมบูรณ์ออกจากกันอย่างเช่นประเทศในยุโรปภาคพื้นในระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ได้ ประเทศไทยจึงยังคงมี “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” รวมกันอยู่และยังคงใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งพิจารณาคดีรวมกันมาตลอด ตั้งแต่ประกาศใช้ประมวลมาจนถึงปัจจุบัน กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ยังคงปนอยู่อย่างแยกกันไม่ออก แม้ต่อมาในปี พ.ศ.2551 ได้มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ประกาศใช้เพื่อมุ่งคุ้มครองผู้บริโภคก็ตาม แต่ก็เป็นการแก้ไขที่ปลายทาง ยังไม่สามารถแยกต้นทางของ “กฎหมายพาณิชย์” ที่ชัดเจนได้ แต่ก็เป็นการจี้กระพรวนให้เห็นได้ว่าเรื่องดังกล่าวนี้เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องการการมีหลักเกณฑ์ของกฎหมายพาณิชย์ที่ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การมีประมวลกฎหมาย “วิธีพิจารณาความพาณิชย์” อย่างที่ปรากฏในประเทศต่างๆ ที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศไทย

กฎหมายพาณิชย์(การค้า)เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายเอกชนแม้ว่าโดยธรรมชาติแล้วจะมีบรรทัดฐานของกฎหมายมหาชน กฎหมายพาณิชย์ใช้สถานะของ พ่อค้า ดังนั้นจึงมีขอบเขตที่แคบกว่ากฎหมายที่บังคับทั่วไป กำหนดขอบเขตของการค้าพาณิชย์ที่เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้นด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ สถานะของผู้ค้า เป็นข้อพิจารณาเบื้องต้นในทางกฎหมายการค้า (Jung, Peter, 2014) หากเหลียวหลังกลับไปมองในอดีต ถ้าประเทศเรามีประมวลกฎหมายพาณิชย์ แยกจากประมวลกฎหมายแพ่ง อย่างชัดเจน และมีวิธีพิจารณาความพาณิชย์ อีกฉบับหนึ่งเช่นเดียวกับประเทศต่างๆ ในโลก คดีจะถูกบริหารจัดการด้วยวิธีระงับข้อพิพาทที่ถูกต้องเหมาะสม คดีในด้านการพาณิชย์จะสามารถยุติคดีได้รวดเร็ว

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคทุนนิยมที่มีการแข่งขันการค้าการลงทุนอย่างเสรีทั้งในระดับระหว่างประเทศและภายในประเทศ แต่กฎหมายพาณิชย์ของไทยยังไม่มีแยกออกจากกฎหมายแพ่งอย่างชัดเจนและประเทศไทยก็ยังไม่มีการมีกฎหมายวิธีพิจารณาคดีพาณิชย์ ซึ่งในส่วนสำคัญส่วนแรกที่เป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญคือ การมีหลักเกณฑ์ของการแยกสถานะของกฎหมายพาณิชย์ออกจากกฎหมาย

แห่ง เป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่กฎหมายในทางพาณิชย์ การใช้ การตีความ และวิธีสบัญญัติ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในยุคปัจจุบัน ซึ่งจะได้ศึกษาและนำเสนอผล การศึกษาในงานวิจัยนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาในการแยกสาระสำคัญของกฎหมายพาณิชย์ของ ประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักเกณฑ์การพิจารณาความเป็นกฎหมายพาณิชย์ของประเทศ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร
3. เพื่อนำเสนอหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมของกฎหมายพาณิชย์ในประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการศึกษาข้อมูลจาก เอกสาร (Documentary research) ทั้งที่เป็นชั้นปฐมภูมิ (Primary source) และข้อมูลชั้น ทุติยภูมิ (Secondary source) เกี่ยวกับการจำแนกลักษณะของกฎหมายพาณิชย์ ที่มีความ ชัดเจนและมีผลบังคับใช้ได้จริง รวบรวมเอกสารกฎหมายต่างๆ เป็นส่วนสำคัญหรือเป็นส่วน หลักของการวิจัยครั้งนี้ โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวกับ หัวข้องานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศ เกี่ยวกับสาระสำคัญของหลักเกณฑ์ของกฎหมายพาณิชย์

ผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาในการแยกสาระสำคัญของกฎหมายพาณิชย์ ของประเทศไทย จากข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ที่สภาพสังคมไทยแต่เดิมในสมัยที่จัดทำประมวล กฎหมาย สภาพสังคมเป็นแบบเกษตรกรรมและการรับราชการ ยังไม่เป็นสังคมเชิงพาณิชย์หรือ ทุนนิยมเสรีเหมือนกับสภาพสังคมปัจจุบัน ที่การค้าพาณิชย์มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและ สังคม ประชาชนส่วนใหญ่ทำกิจการการค้าพาณิชย์ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลให้ กฎหมายที่ออกแบบและบังคับใช้ในเรื่องกฎหมายพาณิชย์ ตั้งแต่ยุคหนึ่งจึงไม่สามารถนำมา บังคับใช้ได้อย่างสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันที่เป็นยุคธุรกิจการค้าเสรีหรือทุนนิยมเสรี ที่มีทั้ง ในระดับประเทศและระหว่างประเทศ นอกจากนั้นยังเป็นการค้าพาณิชย์ที่เข้าสู่ยุคธุรกิจดิจิทัล ซึ่งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทมาก จึงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนากฎหมายในช่วง

เปลี่ยนผ่านเกี่ยวกับการค้าพาณิชย์ของประเทศไทยให้มีความทันสมัย และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างเหมาะสม

ปัจจุบันคดีที่ขึ้นสู่ศาลแพ่งของประเทศไทย จึงเป็นคดีที่ปนกันระหว่างคดีแพ่งและคดีพาณิชย์ เพราะกฎหมายเรายังไม่มี การจำแนกลักษณะของคดีทั้ง 2 ประเภทนี้ออกจากกันมาแต่แรก ซึ่งคดีพาณิชย์ต้องการความสะดวกรวดเร็ว เป็นธรรม รักษาความลับ หลายเรื่องต้องการผู้ตัดสินคดีที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ และที่เป็นการค้าพาณิชย์เป็นธุรกิจผ่านระบบดิจิทัล จุดเริ่มต้นของการแยกกฎหมายพาณิชย์ออกจากกฎหมายแพ่ง ถึงหลักเกณฑ์การจำแนก ลักษณะจึงเป็นปัญหาและอุปสรรคอย่างยิ่งในประเทศไทยที่รอการแก้ไข ว่ามีหลักเกณฑ์ วิธีคิด วิธีการอย่างไร สำหรับจุดเริ่มแรกนี้เป็นปัญหาที่รอการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องชัดเจนก็จริง แต่ถ้าเราสามารถกำหนดได้อย่างถูกต้องเหมาะสมได้แล้วก็จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขพัฒนา กฎหมายในส่วนอื่นๆ ต่อไปได้อีกต่อไป สังคมในยุคทุนนิยมเสรีต้องการกฎหมายที่มารับรอง และคุ้มครองอย่างชัดเจนเพื่อให้เกิดดุลยภาพทางของสังคมในทางการค้าพาณิชย์ เนื่องจาก นายทุนหรือพ่อค้ามีอำนาจเหนือกว่าผู้บริโภค ในทางเศรษฐกิจและการผลิตสูงมาก ในประเทศ ในกลุ่มยุโรปภาคพื้นจึงได้สร้างความชัดเจนในหลักเกณฑ์ของกฎหมายพาณิชย์และวิธีพิจารณา คดีพาณิชย์ ปรากฏประวัติการใช้มาเป็นเวลานานแล้ว เพื่อการสร้างความเป็นธรรมให้กับสังคม โดยเฉพาะให้กับผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองที่มีอำนาจต่อรองที่น้อยกว่านายทุนหรือกลุ่มทุนทาง ธุรกิจมาก และทั้งในระหว่างธุรกิจการค้าที่ทำธุรกิจด้วยกันหรือระหว่างกันด้วย

การที่กฎหมายไทยยังแยกความถูกต้องความเป็นกฎหมายพาณิชย์อย่างชัดเจนไม่ได้ จึงทำให้ประเทศไทยไม่มีกฎหมายวิธีพิจารณาคดีพาณิชย์ และศาลพาณิชย์ อย่างที่ปรากฏใน หลายประเทศในโลก ทำให้เราเสียโอกาสทางกฎหมายและวิธีพิจารณาคดีพาณิชย์ และความ เชื่อถือศรัทธาทางการระงับข้อพิพาททางการค้าพาณิชย์ของนักลงทุนต่างชาติ ซึ่งอาจจะ มองในลักษณะมิติของกฎหมายที่ไม่พร้อมรองรับปัญหาทางการค้าพาณิชย์ในอนาคต ซึ่งใน ระดับภูมิภาคมีพัฒนาการไปไกลถึงระดับการมีศาลการค้าพาณิชย์ในระดับภูมิภาคแล้วทีเดียว

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักเกณฑ์การพิจารณาความเป็นกฎหมายพาณิชย์ของสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ามี การแยกองค์ประกอบพื้นฐานเพื่อจัดกลุ่มระหว่างกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ออกจากกันได้นาน แล้วในยุโรปภาคพื้น มีองค์ประกอบหลักเกณฑ์ของกฎหมายพาณิชย์ได้ดังนี้ (Pleyer, Klemens, Elsner Ben, 1978)

1. คู่สัญญา ประกอบด้วย ฝ่ายหนึ่งเป็น “พ่อค้า” อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภค ซึ่งมีความแตกต่างกันในทางเศรษฐกิจ ความเหนือกว่าในทางการเงิน ทำให้เป็นผู้ผลิตและกำหนดราคา ในขณะที่ผู้บริโภคคือประชาชนทั่วไป จึงมีความต่างศักดิ์ระหว่างคู่สัญญา พ่อค้ามีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจมากกว่า และเป็นผู้กำหนดราคา (Jung, Peter, 2014) คำว่า “พ่อค้า” หมายถึง นักธุรกิจ องค์กรธุรกิจในรูปแบบต่างๆ กลุ่มทุนต่างๆ ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

2. นิติสัมพันธ์ทางกฎหมาย หลักการพื้นฐานเดียวกันกับกฎหมายแพ่ง เป็นไปตามหลักนิติกรรมสัญญา และสัญญาในลักษณะต่างๆ (Jung, Peter, 2014)

3. เป้าหมายของการค้าพาณิชย์ทำกิจการค้าเพื่อมุ่งแสวงหาผลกำไรเป็นปกติ (Pleyer, Klemens, Elsner Ben, 1978)

4. ลักษณะทางธรรมชาติของการค้าพาณิชย์ จะมีจารีตประเพณีทางการค้าในแต่ละลักษณะของการค้าพาณิชย์นั้นๆ (Jung, Peter, 2014) ซึ่งต้องพิจารณาจากการค้าพาณิชย์เป็นประเภทๆ ไป

5. การควบคุมจากรัฐ รัฐกำกับดูแล โดยมีองค์กรของรัฐและตรากฎหมายเฉพาะเป็นเครื่องมือควบคุมและกำกับ เช่น ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ก็จะมี ธนาคารแห่งประเทศไทย กำกับการค้าหลักทรัพย์ ตราสารทางการเงิน อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น (Jung, Peter, 2014)

จากองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น เพื่อความเข้าใจจึงมีตัวอย่างการวินิจฉัยความเป็นกฎหมายพาณิชย์หรือกฎหมายแพ่งจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น (ธานี วรภัทร์, 2558) ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 การซื้อขาย

ข้อเท็จจริงแรก นาย ข ชอบปากกาด้ามหนึ่งของ นาย ก ซึ่งซื้อมาจากต่างประเทศ จึงติดต่อขอซื้อจากนาย ก ในราคาที่ดีกลงกันได้ ขายให้กับนาย ข ข้อเท็จจริงนี้เป็นกฎหมายแพ่ง

ข้อเท็จจริงที่สอง นาย ก เป็นตัวแทนจำหน่ายปากกาี่ห้อหนึ่ง เปิดร้านขายเครื่องเขียน นาย ข.ต้องการซื้อปากกาี่ห้อดังกล่าว จึงไปซื้อที่ร้านของนาย ก ข้อเท็จจริงนี้เป็นกฎหมายพาณิชย์

ตัวอย่างที่ 2 การกู้ยืมเงิน

ข้อเท็จจริงแรก นาย ก ต้องการใช้เงินซื้อคอนโดมิเนียม 1 ห้อง เงินไม่พอจึงขอยืมเงินจากพี่สาว โดยกำหนดผ่อนเป็นรายเดือน ดอกเบี้ยร้อยละ 5 ข้อเท็จจริงนี้ปรับได้เป็นกฎหมายแพ่ง

ข้อเท็จจริงที่สอง นาย ก ต้องการใช้เงินซื้อคอนโดมิเนียม 1 ห้อง ไม่มีเงินพอจึงไปขอกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง กำหนดผ่อนเป็นรายเดือน ดอกเบี้ยตามที่ธนาคารกำหนด และต้องจดจำนองห้องที่ซื้อกับธนาคาร ข้อเท็จจริงนี้ปรับได้เป็นกฎหมายพาณิชย์

3. ผลของการศึกษาสามารถนำเสนอหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมของการมีหลักเกณฑ์ของกฎหมายพาณิชย์ในประเทศไทย โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์จากหลักเกณฑ์กฎหมายพาณิชย์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร สรุปดังต่อไปนี้

3.1 คู่สัญญา ประกอบด้วย ฝ่ายหนึ่งเป็น “พ่อค้า” อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภค

3.2 นิติสัมพันธ์ทางกฎหมาย ยังคงนำหลักการพื้นฐานเดียวกันกับกฎหมาย

แพ่งมาใช้

3.3 เป้าหมายของการค้าพาณิชย์ มุ่งแสวงหาผลกำไรเป็นปกติ

3.4 ความต่างศักดิ์ของคู่สัญญา พ่อค้ามีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจมากกว่า และเป็นผู้กำหนดราคา

3.5 ลักษณะทางธรรมชาติ มีจารีตประเพณีทางการค้า

3.6 การควบคุมจากรัฐ รัฐกำกับดูแล

กฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ ในการวินิจฉัยว่าเป็นพาณิชย์หรือไม่ ให้วิเคราะห์ตามหลักเกณฑ์ข้างต้น ในประมวลแพ่งและพาณิชย์ไทย เรื่องที่เป็นกฎหมายพาณิชย์ชัดเจนมากๆ ตามหลักเกณฑ์นี้คือ กฎหมายประกันภัย

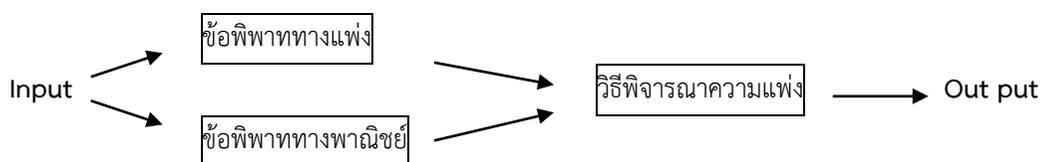
การแยกโดยอาศัยหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดความชัดเจน หรือมีเส้นแบ่งที่ชัดเจน และนำไปสู่การจัดทำหลักกฎหมายพาณิชย์ เพื่อนำไปสู่ประมวลกฎหมายพาณิชย์ของไทยต่อไป และการมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความพาณิชย์ ที่สอดคล้องกันอย่างเหมาะสม และสนับสนุนต่อการระงับข้อพิพาททางด้านธุรกิจการค้าพาณิชย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยที่อาจเป็นทั้งแพ่งและพาณิชย์ได้ เช่น เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ จ้างแรงงาน จ้างทำของ รับขน กู้ยืม ซื้อขาย และเปลี่ยน เป็นต้น

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาในการแยกสาระสำคัญของกฎหมายพาณิชย์ของประเทศไทย แต่สำหรับในเชิงพาณิชย์ธุรกิจ พบว่าประเทศไทยน่าจะเกือบเป็นประเทศเดียวในโลกที่มีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่ในฉบับเดียวกัน เรามีกฎหมายวิธีพิจารณาความ

แพ่ง แต่ไม่มีกฎหมายวิธีพิจารณาความพาณิชย์ ในอดีตคดีพิพาทส่วนใหญ่เป็นเรื่องทางแพ่ง แต่ในปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงไป การค้าการลงทุนมีมากขึ้น ข้อพิพาททางพาณิชย์ก็เจริญเติบโตมากขึ้น แต่กฎหมายวิธีพิจารณาความกลับใช้วิธีการเหมือนเดิม ไม่สัมพันธ์กับภาวะของคนในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว วิธีระงับข้อพิพาทจึงไม่ซึ่งในทางการค้าพาณิชย์มีสถานะของคู่สัญญาที่ค่อนข้างแตกต่างกันมา ผู้บริโภคมีอำนาจต่อรองที่น้อยกว่าฝ่ายพ่อค้านายทุน สังคมจึงต้องการการแยกให้ชัดเจนระหว่างกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และวิธีพิจารณาความทางการพาณิชย์ที่สัมพันธ์กับลักษณะของข้อพิพาท อย่างมีประสิทธิภาพ คุณภาพ และรวดเร็ว ตามความต้องการของธุรกรรมทางการค้าพาณิชย์ที่ต้องการความเชี่ยวชาญ ความสะดวก รวดเร็ว ความยุติธรรม ประสิทธิภาพและประสิทธิ (คณิต ณ นคร และคณะ, 2550) ประเทศไทยปัจจุบัน การระงับข้อพิพาททางแพ่งและพาณิชย์ปรากฏตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงเส้นทางของข้อพิพาทและวิธีพิจารณาความในประเทศไทย

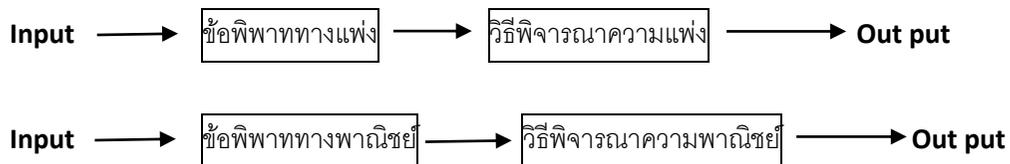
จากแผนภาพเราจะพบว่า ปัจจุบันเรานำข้อพิพาททั้งสองประเภทที่มีความแตกต่างกันในสาระสำคัญ มารงับข้อพิพาทด้วยวิธีการเดียวกัน ทำให้เป็นอุปสรรคและปัญหาในการบริหารจัดการงานคดีของศาล และการมีกระบวนการระงับข้อพิพาทที่ตอบสนองต่อคู่สัญญาทางการค้าพาณิชย์ ไม่ว่าจะรายย่อยหรือธุรกิจขนาดใหญ่ ที่ต้องการความละเอียดรอบคอบเพื่อรักษาคุณภาพของความถูกต้องเที่ยงธรรมของคดีความ

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักเกณฑ์การพิจารณาความเป็นกฎหมายพาณิชย์ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร จากข้อมูลในภาพรวมพบว่า มีหลักการและแนวคิดในการแยกความเป็นกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ชัดเจนออกต่างหากจากกัน และต่างก็มีวิธีพิจารณาความแพ่ง กับ วิธีพิจารณาคดีพาณิชย์แยกจากกัน (Brox, Hans, Henssler, Martin, 2011) จึงปรากฏศาลพาณิชย์ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส และในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในสหราชอาณาจักร การจัดตั้งศาลพาณิชย์นั้นจะมีได้มีการแยกศาลพาณิชย์ออกจากระบบศาลแพ่งอย่างเด็ดขาดเหมือนกับบางประเทศ แต่เป็นระบบศาลพาณิชย์ที่ผสมผสาน จะมี

การจัดตั้งในศาล High Court โดยจะจัดเป็นแผนกคดีพาณิชย์ ซึ่งจะอยู่ใน Queen's bench ในแผนกคดีพาณิชย์นี้จะมืองค์คณะผู้พิพากษาและวิธีพิจารณา (Civil Procedure Rules, Practice Direct-Commercial Court, UK) ที่แตกต่างจากองค์คณะผู้พิพากษาในคดีแพ่ง และมีกระบวนการวิธีพิจารณาพิพากษาคดีพาณิชย์แยกจากคดีแพ่ง (คณิต ณ นคร และคณะ, 2550)

ภาพที่ 2 ข้อพิพาททางแพ่งและพาณิชย์ในต่างประเทศ

จากแผนภาพพบว่า ในต่างประเทศมีระบบวิธีพิจารณาความที่เป็นทางตรง ข้อพิพาททางแพ่งจัดการระดับโดยกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ข้อพิพาททางพาณิชย์จัดการระดับโดยกฎหมายวิธีพิจารณาความพาณิชย์ แสดงถึงความสัมพันธ์ของข้อพิพาทกับวิธีพิจารณา ทำให้คดียุติได้อย่างถูกต้องชอบธรรม คดีที่ต้องการความรวดเร็ว ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ก็จะยุติได้เหมาะสมกับความต้องการของสังคม ได้แก่ คดีพาณิชย์ คดีที่ต้องการพิสูจน์หรือต่อสู้กัน ซึ่งต้องใช้เวลาที่มาก ได้แก่คดีแพ่ง ก็จะได้รับบริการบริการความยุติธรรมอย่างเต็มที่จากรัฐที่สนองความต้องการของคนในสังคม ผลที่ตามมาคือ ปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลลดลง ด้วยระบบที่เหมาะสมกับข้อพิพาท และมีประสิทธิภาพและคุณภาพดี

3. เพื่อนำเสนอหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมของกฎหมายพาณิชย์ในประเทศไทย ด้วยเหตุผลของระบบกฎหมายเดียวกัน และผลของการใช้กฎหมายในระบบประมวล (Civil law) มาเป็นระยะเวลาอันนานของประเทศไทย และการนำหลักนี้มาใช้ไม่ต้องแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายอะไรในประมวลกฎหมายแพ่งเลย เพียงแต่จัดทำประมวลกฎหมายพาณิชย์เพิ่มขึ้นมาอีกฉบับหนึ่ง โดยใช้ฐานคิดจัดระบบคิดสาระสำคัญของกฎหมายพาณิชย์ตามนี้ ซึ่งในประมวลกฎหมายพาณิชย์ก็จะมีเรื่องอื่นๆ อีก เช่น ตราสารทางการเงิน องค์กรธุรกิจ เป็นต้น ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การออกแบวิธีพิจารณาความพาณิชย์ได้ และการมีศาลพาณิชย์ แยกออกมาสู่การบริการสาธารณชนในด้านนี้ได้ (Lee Mei Pheng, Ivan Jeron Detta, 2011) ข้อดีของการมีหลักการที่ชัดเจนของกฎหมายพาณิชย์ และกฎหมายวิธีพิจารณาคดีพาณิชย์

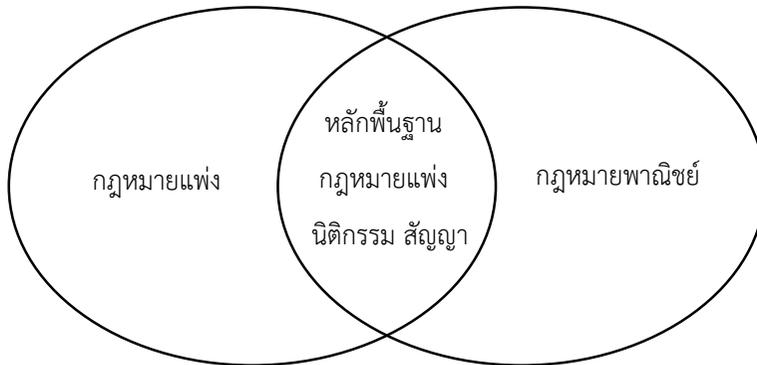

กระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับการค้าพาณิชย์ เป็นเรื่องข้อพิพาทในทางธุรกิจ การค้าโดยตรง ดังสังเกตได้ว่าประเทศที่มีศาลพาณิชย์ จะแยกกฎหมายพิจารณาความคดีพาณิชย์ ออกจากกฎหมายวิธีพิจารณาคดีแพ่ง โดยเน้นเหตุผลการออกแบบกระบวนการพิจารณาคดี ให้เหมาะสมกับสภาพการประกอบการค้าพาณิชย์ของประเทศ เพิ่มจุดแข็งหรือศักยภาพของการอำนวยความสะดวกทางศาล ลดจุดอ่อนกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทำให้กระบวนการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์ธุรกิจของไทย ได้รับการยอมรับจากนักลงทุนชาวต่างชาติและนานาชาติ

เนื่องจากกระบวนการพิจารณาคดีพาณิชย์ในศาลพาณิชย์ในต่างประเทศที่กล่าวมาแล้ว เน้นการลดขั้นตอนของกระบวนการให้รวดเร็ว ทำให้ความประหยัดค่าใช้จ่ายของคู่ความในการดำเนินคดี ซึ่งสิ่งนี้เป็นประเด็นสำคัญที่สุดที่บรรลู่วัตถุประสงค์ของผู้ประกอบธุรกิจและผู้บริโภค คือการทำให้กระบวนการยุติธรรมมีผลกระทบต่อธุรกิจของคู่ความน้อยที่สุด และลดภาระของประชาชนผู้บริโภค ศาลพาณิชย์จะมีผู้พิพากษาชำนาญพิเศษ มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับคดีการค้าพาณิชย์โดยเฉพาะมาเป็นองค์คณะพิจารณาคดีด้วยเหตุนี้ จึงเป็นหลักประกันได้ว่า คู่ความในคดีพาณิชย์จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็ว สมดังหลักที่ว่าคู่ความต้องได้รับการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องกฎหมายพาณิชย์ของตุลาการย่อมส่งผลให้คู่ความในคดีได้รับความเป็นธรรม และได้รับการเยียวยาความเสียหายทางธุรกิจในลักษณะของ Win – Win Situation อย่างแท้จริง เมื่อศาลพาณิชย์ได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทเพิ่มขึ้น คดีที่เกี่ยวกับการเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ การอนุญาโตตุลาการ ฯลฯ ก็จะต้องแยกไปพิจารณาในศาลพาณิชย์ ทำให้เป็นการลดปริมาณคดี ลดภาระกิจการ และลดงบประมาณในการบริหารงานของศาลยุติธรรมอื่น เช่น ศาลอาญา หรือศาลแพ่ง ได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ใหม่

การจำแนกลักษณะกฎหมายพาณิชย์ออกจากกฎหมายแพ่ง เกิดองค์ความรู้ใหม่ในวงการนิติศาสตร์ของประเทศไทย กล่าวคือ เป็นการวางหลักการและแนวคิดใหม่ในส่วนที่เหมือนกันและส่วนที่ต่างกันออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน ปรากฏตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงความเหมือนและความต่างของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากแผนภาพ สืบเนื่องจากกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นกฎหมายในกลุ่มกฎหมายเอกชน (Private law) เหมือนกัน กฎหมายพาณิชย์ จึงมีส่วนที่เหมือนกันในรากฐานความคิดคือ “หลักนิติกรรม” แต่ส่วนที่แตกต่างจากกฎหมายแพ่งคือ คุณลักษณะของกฎหมายพาณิชย์ในส่วนของแผนภาพพื้นที่ด้านขวา ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบในเรื่องของ คู่สัญญา ประกอบด้วย ฝ่ายหนึ่งเป็น “พ่อค้า” อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภค โดยเป้าหมายของการทำการค้าธุรกิจจะมุ่งแสวงหาผลกำไรเป็นปกติ พ่อค้ามีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจมากกว่า และเป็นผู้กำหนดราคา มีจารีตประเพณีทางการค้า และต้องมีการควบคุมจากรัฐ รัฐกำกับดูแล หรือกล่าวได้ว่า กฎหมายพาณิชย์ คู่สัญญามีความแตกต่างกันใน “อำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจของคู่สัญญา”

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กฎหมายแพ่งและกฎหมายพาณิชย์ ต่างเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายเอกชน (Private law) ที่มีรากฐานความคิดทางกฎหมายมาเป็นเวลายาวนาน กล่าวคือ มีหลักการพื้นฐานที่สำคัญในเรื่องของความสัมพันธ์ของราษฎรกับราษฎร ที่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน มีเสรีภาพในการแสดงเจตนาในการเคลื่อนไหวในสิทธิต่างๆ ในทางกฎหมายเอกชนจึงมีหลักของนิติกรรมสัญญา และเสรีภาพในการทำสัญญา โดยในกฎหมายแพ่งถือว่า คู่สัญญามีความเท่าเทียมกัน มีความสามารถในการตัดสินใจในการทำนิติกรรมได้อย่างอิสระ เสมอภาค และเท่าเทียมกัน ด้วยการแสดงเจตนามุ่งต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลเพื่อก่อ เปลี่ยนแปลง หรือระงับ ซึ่งสิทธิ แต่หลักเกณฑ์ของกฎหมายพาณิชย์ พบว่าคู่สัญญามีความแตกต่างกันใน

“อำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจของคู่สัญญา” ซึ่งไม่เคยมีการกล่าวถึงในการเรียนการสอนและทางปฏิบัติ ทั้งที่เป็นความจริง โดยที่ คู่สัญญา จะประกอบด้วย ฝ่ายหนึ่งเป็น “พ่อค้า” กับอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภค โดยเป้าหมายของการทำการค้าธุรกิจจะมุ่งแสวงหาผลกำไรเป็นปกติ พ่อค้ามีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจมากกว่า และเป็นผู้กำหนดราคา มีจารีตประเพณีทางการค้า และต้องมีการควบคุมกำกับจากรัฐ จากการศึกษาวิจัยจึงได้หลักเกณฑ์ของกฎหมายพาณิชย์ ดังนี้

1. คู่สัญญา ประกอบด้วย ฝ่ายหนึ่งเป็น “พ่อค้า” อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภค
2. นิติสัมพันธ์ทางกฎหมาย หลักการพื้นฐานเดียวกันกับกฎหมายแพ่ง
3. เป้าหมายของธุรกิจ มุ่งแสวงหาผลกำไรเป็นปกติ
4. พ่อค้าหรือผู้ประกอบการจะมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจมากกว่า และเป็นผู้กำหนดราคา
5. ลักษณะทางธรรมชาติ มีจารีตประเพณีทางการค้า
6. การควบคุมกำกับดูแลจากรัฐ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ควรใช้หลักเกณฑ์จากการศึกษาวิจัยนี้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกลักษณะของกฎหมายพาณิชย์ออกมาจากกฎหมายแพ่ง เริ่มตั้งแต่การยอมรับและใช้ในการเรียนการสอนและทางปฏิบัติเป็นสำคัญ
2. ใช้หลักเกณฑ์ที่ได้จากงานวิจัยนี้ เป็นพื้นฐานของการออกแบบกฎหมายวิธีพิจารณาความพาณิชย์ที่ถูกต้องและเหมาะสม
3. จัดทำประมวลกฎหมายพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความพาณิชย์ ให้เกิดมีขึ้นในประเทศไทย
4. จัดให้มีแผนกคดีพาณิชย์ ในศาลแพ่ง หรือศาลพาณิชย์ ในประเทศไทย เพื่อรองรับข้อพิพาททางการค้าพาณิชย์ที่มีมากขึ้น และตอบสนองต่อภาคการค้าพาณิชย์ ที่ต้องการความสะดวกรวดเร็ว เป็นธรรม มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะของภาครัฐในการตัดสินคดี และรักษาความลับของการค้าพาณิชย์ได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมร่างกฎหมาย. (2533). อุทธรณ์สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 ฉบับกรมร่างกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2556). การปฏิรูประบบกฎหมายไทยภายใต้อิทธิพลยุโรป. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2557). บันทึกคำสัมภาษณ์พระยามานวราชเสวี (ปลอด วิเชียร ณ สงขลา). พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร. (2559). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร และคณะ. (2550). โครงการติดตามประเมินผล การลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ประจำปี 2550. ศูนย์สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- ธานี วรภัทร์. (2558). กฎหมายว่าด้วยประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- Brox, Hans, Henssler, Martin. (2011). Handelsrecht. Germany: Verlag C.H.Beck.
- Jung, Peter. (2014). Handelsrecht. München Germany: C.H.Beck.
- Lee Mei Pheng, Ivan Jeron Detta. (2011). Commercial Law. Kuala Lumpur Malaysia.: Oxford Fajar.
- Pleyer, Klemens, Elsner Ben. (1978). Handels-und Wertpapierrecht. Düsseldorf Germany : J.C.B.Mohr (Paul Siebeck).

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

วารสารกฎหมายและสังคมรังสิตเป็นวารสารวิชาการของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าทางด้านกฎหมายและสังคมและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา เพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยและงานวิชาการในมหาวิทยาลัยรังสิต และจากสถาบันและภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขานิติศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน บทความที่เสนอมจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อพิมพ์ลงในวารสารอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะระบบการอ้างอิงและรูปแบบการนำเสนอ

ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มาให้ถูกต้อง กำหนดออกรวบรวมปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับกฎหมาย สังคมศาสตร์ สังคมศาสตร์ทั่วไป

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 9 - 15 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน และ Email.

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ประมาณ 300-350 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น(ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้น

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิด และระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการ ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การ วิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความ เชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบาย รูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่ สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ใน เชิงอรรถเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้อง ของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของ

การอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาหาร” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธานี วรภัทร์, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (ธานี วรภัทร์ และ อิงครัต ดลเจิม, 2561)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธานี วรรณัทธ์ และคณะ, 2563)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธานี วรภัทร์. (2558). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง// (เลขหน้าที่
อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุริยา คงคาไหว. (2560). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร
ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิวิธยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า112). กรุงเทพมหานคร:
อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข
หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธานี วรภัทร์. (2563). มาตรการทางกฎหมายในการลดอันตรายจากการใช้กัญชาทาง
การแพทย์. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 5(2), 35-49.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่
อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิท อัจพันธ์. (2560). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (2010). Sciencefiction. In The encyclopaedia America, (Vol. 24,
pp.390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2560). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). // ชื่อวิทยานิพนธ์. //ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์/ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์

ตัวอย่าง :

ธานี วรภัทร์. (2552). กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ธานี วรภัทร์. (2564). ห้องบริโภคยาเสพติด. ใน รายงานการวิจัย. กองพัฒนานวัตกรรมการยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์). //ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

คณิต ณ นคร. (31 ต.ค. 2560). กระบวนการยุติธรรมกับระบบทุนนิยม. (ธานี วรภัทร์, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่). // ชื่อเรื่อง. //เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 (6 เมษายน 2560).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.

ธานี วรภัทร์ และอิงครัต ดลเจิม. (2562). กระบวนการยุติธรรมกับระบบทุนนิยม. ใน รายงานการวิจัย. สำนักพระตำริในพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา.

พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13.

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 21 ก หน้า 1 (18 กุมภาพันธ์ 2560).

วิชา มหาคุณ. (2549). การใช้เหตุผลทางกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการ.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

Elizabet, B. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Sandel, Michael J. (2010). *Justice*. U.S.A.: Penguin Books.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต ได้ที่ www.rsu.ac.th/law เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : RJLS@rsu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลังค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

